

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PTOLEMAİOS KERAUNOS'UN YAŞAMI VE
FAALİYETLERİ

MERT ÖZVEREN

2501190156

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. MUSTAFA H. SAYAR

İSTANBUL-2021

ÖZ

PTOLEMAİOS KERAUNOS'UN YAŞAMI VE FAALİYETLERİ

MERT ÖZVEREN

MÖ. 319 yılında doğan Ptolemaios Keraunos Mısır'daki varislik mücadelesinde başarısız olmasının ardından annesi Eurydike ve kardeşleriyle birlikte Mısır'dan ayrılmıştır. Yeni fırsatlar elde etmek umuduyla ilk önce kral Lysimakhos'un Thrakia'daki sarayına sığınmıştır. Fakat Lysimakhos'un oğlu ve en güçlü varisi Agathokles'in öldürülmesinden sonra yaşanan kaos ortamı yüzünden yine kardeşleriyle beraber bu kez doğuya I. Seleukos'un krallığına sığınmıştır. Burada kardeşi ve aynı zamanda Agathokles'in eşi olan Lysandra ile birlikte yaptıkları en mühim iş Seleukos'u Lysimakhos'a saldırmaya ikna etmek olmuştur. MÖ. 281'deki Kurupedion Savaşı'ndan sonra Lysimakhos'un krallığının tarihe karışmasının ardından Keraunos, koruyucusu olan I. Seleukos'a Makedonia yönünde refaket etmiştir. Ptolemaios Keraunos'un en büyük ideali, Antipatros'un torunu ve bir dönem Makedonia kralı olan (MÖ. 305 - MÖ. 297) Kassandros'un yiğeni olması nedeniyle hak iddia edebileceğini düşündüğü Makedonia'da kral olmaktı. Bu sebeple Makedonia'yı kendi imparatorluğuna dahil etmek niyetinde olan I. Seleukos'u kendi başına planladığı bir suikastle öldürdü ve kendisini Makedonia'nın kralı ilan etti (MÖ 281). Ardından konumunu korumak için Antigonos Gonatas, Lysimakhos'un eşi Arsinoe ve en büyük oğulları Ptolemaios'a karşı mücadele etti. Ancak krallığının Keltlerin istila tehdidine maruz kalması nedeniyle Kelt ordusuyla yapılan bir savaşta öldürüldü (MÖ. 279). Ptolemaios Keraunos 2 yıl gibi kısa bir süreyi kapsayan hakimiyetine rağmen ömrünü çok istediği gibi bir kral olarak tamamlamıştır.

Bu çalışmanın amacı I. Ptolemaios Soter'in oğullarından en büyüğü olan Ptolemaios Keraunos'un hayatını ele almak ve dönemin siyasi olaylarına etki eden faaliyetlerini incelemektir. Bahsi geçen konular gerek eskiçağ gerek de modern literatürün imkan tanıdığı ölçüde aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Ptolemaios Keraunos, Ptolemaioslar, Mısır, Makedonia.

ABSTRACT

LİFE AND ACTIVITIES OF PTOLEMAİOS KERAUNOS

MERT ÖZVEREN

Ptolemy Ceraunus, who was born in 319 BC, left Egypt with his mother Eurydice and his siblings after he failed in the struggle for heirship in Egypt. Hoping to gain new opportunities, he took refuge in the palace of King Lysimakhos in Thrace. However, after the murder of Lysimakhos' son, Agathokles, he took refuge in the kingdom of Seleukos I. Here, together with his sister and also the wife of Agathocles, Lysandra, the most important thing he did was to persuade Seleucus to attack Lysimachus. After the Battle of Kurupedion in 281 BC, he accompanied Seleucus I in the direction of Macedonia. The greatest ideal of Ptolemy Ceraunus was to become the king of Macedonia. Thus, he killed Seleukos I, who wanted to include Macedonia in his empire, and declared himself the king of Macedonia (281 BC). In order to maintain his position, Ceraunus fought against Antigonos Gonatas, Lysimakhos' wife Arsinoe and their eldest son Ptolemy. However, due to the threat of invasion by the Celts, he was killed in a battle with the Celtic army (279 BC).

The aim of this study is to examine the life of Ptolemy Ceraunus, the eldest son of Ptolemy I Soter, and his activities that had an impact on the political events of the period. Aforementioned issues have been tried to be clarified to the extent that both ancient and modern sources allows.

Keywords : Ptolemy Ceraunus, Ptolemies, Egypt, Macedonia.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada MÖ. 319 - 279 yılları arasında yaşamış olan Ptolemaios Keraunos'un hayatı ve dönemin siyasi olaylarına etki eden faaliyetleri incelenmiştir. Keraunos'un Mısır'dan Makedonia'ya uzanan çalkantılı yaşamıyla ilgili bilgiler verilmesi amaçlanmıştır. Bahsi geçen konu eski ve modern kaynaklar ışığında aydınlatılmaya çalışılmıştır. Konuyla ilgili kaynakların azlığı ve aynı zamanda üzerinde çok fazla durulmamış bir karakter olması nedeniyle Ptolemaios Keraunos'un yaşamı ve icraatlarıyla ilgili nitelikli bir çalışma meydana getirebilmek en önemli amacım olmuştur.

Bu çalışmanın araştırma ve yazım sürecinde sürekli irtibat halinde olduğum, görüşleri ve tavsiyeleriyle çalışmama büyük katkı sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar'a ve manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen değerli aileme teşekkürlerimi sunuyorum. Önemli faaliyetlerine rağmen az bilinen bir karakter olan Ptolemaios Keraunos'un hayatını anlattığım bu proje umarım güzel ve her zaman hatırlanacak bir çalışma olur.

Mert Özveren

Haziran 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
HARİTALAR LİSTESİ.....	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MISIR'DA PTOLEMAİOSLAR HAKİMİYETİNİN KURULMASI

1. Mısır'da Ptolemaioslar Egemenliğinin Kurulması.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

PTOLEMAİOS KERAUNOS'UN İLK YILLARI VE MISIR'DAN AYRILMASI

2. Ptolemaios Keraunos'un Mısır'daki Mücadelesi ve Ülkeden Ayrılışı.....	17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LYSİMAKHOS'UN KRALLIĞI'NA SIĞINMASI VE SARAY ENTRİKALARI

3. Ptolemaios Keraunos'un Thrakia'da Bulunduğu Sırada Meydana Gelen Olaylar... 27	

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I. SELEUKOS'UN YANINA SIĞINMASI VE KURUPEDİON SAVAŞI

4. Ptolemaios Keraunos'un I. Seleukos'a Sığınması ve Kurupedion Savaşı.....	37

BEŞİNCİ BÖLÜM

I. SELEUKOS’U ÖLDÜRMESİ VE MAKEDONİA KRALI OLMASI

5. Ptolemaios Keraunos’un I. Seleukos Suikasti ve Makedonia Kralı Olması.....	45

ALTINCI BÖLÜM

KELTLERLE MÜCADELESİ VE ÖLÜMÜ

6. Ptolemaios Keraunos’un Keltlerle Savaşı ve Ölümü.....	59

YEDİNCİ BÖLÜM

PTOLEMAİOS KERAUNOS’UN FAALİYETLERİNİN SİYASİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

7. Ptolemaios Keraunos’un İcraatlarının Siyasi Etkileri Üzerine Değerlendirmeler...	63

SEKİZİNCİ BÖLÜM

PTOLEMAİOS KERAUNOS İLE İLGİLİ EPİGRAFİK BİR KANIT OLARAK DEĞERLENDİRİLEN EPİNİKOS KARARNAMESİ

8. Ptolemaios Keraunos ile İlgili Epigrafik Bir Kanıt İddiası	68
SONUÇ	70
KAYNAKÇA	73
EKLER	82

HARİTALAR LİSTESİ

Hrt. 1 : III. Aleksandros'un imparatorluğu.

Hrt. 2 : Hellenistik dünya.

Hrt. 3 : Ptolemaioslar döneminde Mısır.

Hrt. 4 : Lysimakhos zamanında Batı Anadolu ve Thrakia.

Hrt. 5 : Hellenistik dönemde Doğu Akdeniz.

Hrt. 6 : Hellenistik dönemde Makedonia ve Hellas.

RESİMLER LİSTESİ

Res. 1 : I. Ptolemaios Soter, MÖ. 285 civarı, Louvre Müzesi, Paris.

Res. 2 : I. Ptolemaios ve eşlerinden Berenike'yi gösteren MÖ. 265 tarihli bir sikke.

Res. 3 : Lysimakhos, MÖ. 305 - 281 civarı, Efes Müzesi, İzmir.

Res. 4 : I. Seleukos Nikator, orjinalinin Roma kopyası (MS. 1 - 2. yüzyıl), Louvre Müzesi, Paris.

Res. 5 : MÖ. 281 Kurupedion Savaşı

Res. 6 : Kurupedion Savaşı'nın yapıldığı yerin bugünkü görünümü.

Res. 7 : I. Ptolemaios ve I. Berenike'nin kızları II. Arsinoe (MÖ. 3. yüzyılın ilk yarısı), Metropolitan Müzesi, New York, ABD.

KISALTMALAR LİSTESİ

bkz.	Bakınız
çev.	Çeviri
dn.	Dipnot
Ed.	Editör
Hrt.	Harita
MÖ.	Milattan Önce
MS.	Milattan Sonra
Res.	Resim
s.	Sayfa
vol.	volumen/cilt
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

A- Amaç, Kapsam ve Yöntem

III. Aleksandros'un (Büyük İskender) MÖ. 10 Haziran 323'deki ani ölümü 13 yıl gibi kısa bir sürede büyük zahmetlerle biraraya getirdiği geniş bir coğrafyaya yayılmış imparatorluğunu sıkıntıya düşürdü. Bütün fetih planları iptal edildi ve imparatorluk Makedonia kralının komutanları arasında paylaşıldı. Aleksandros'un ölümü aynı zamanda Hellenistik dönemin başlangıcı oldu. Hellenistik dönem MÖ. 323'te Makedonia kralı III. Aleksandros'un ölümüyle başlayan ve MÖ. 30'da Roma'nın Mısır'ı işgaliyle sona eren, süreç içerisinde Hellen kültürünün doğu kültürleriyle karıştığı ve kaynaştığı uluslararası bir kültür dönemidir. Tabi bu dönem o yıllarda bu isimle adlandırılmıyordu. Bahsi geçen dönem için "Hellenistik" ifadesini kullanan ilk kişi bilindiği gibi 19. yüzyılda Alman tarihçi J. G. Droysen olmuştur.¹ Bu dönemde Hellen kültürü Akdeniz bölgesinden Hindistan'ın içlerine kadar yayılmış ve aynı zamanda doğu ve batı kültürleri yoğun bir etkileşim sürecine girmiştir. Bu dönemde koine adlı bir lehçe ortaya çıkmış ve Hellenistik dönemde ortaya çıkan bu lehçe yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.

III. Aleksandros öldükten sonra onun mensubu olduğu hanedana bağlı kalmak yerine kralın mirasına yasal varisleriymiş gibi sahip çıkan komutanları kendilerini en nihayetinde basileus (kral) ilan etmişler ve bunların her biri farklı bir coğrafyada kendi hanedanını kurmuştur. Bu hanedanlar karşılıklı çıkar ilişkisine dayanarak kurulan ittifakların bir sonucu olan evliliklerle birbirlerine bağlanmış ve halef krallıklar arasında sıkı ilişkiler kurulmuştur. Bu hanedanlardan konumuzla asıl ilgisi olanı Mısır'daki Ptolemaios Hanedanlığı'dır. Bu hanedanın üyelerinden birisi ve I. Ptolemaios'un

---

¹ J. Gustav Droysen, "Geschichte des Hellenismus" (Hellenizm Tarihi) adlı eseriyle bu ifadeyi tarih bilimine kazandırmıştır.

Antipatros'un² kızı Eurydike'den doğan oğlu Ptolemaios Keraunos (yıldırım) ve onun faaliyetleri bu araştırmanın ana konusudur. Bu çalışmada Ptolemaios Keraunos'un hayatının en aktif dönemi olan MÖ. 287 - 279 arasındaki faaliyetlerine yoğunlaşmıştır.

Çalışmada üzerinde durulan konulardan ilki Keraunos'un Mısır'da üvey kardeşi Ptolemaios ile girdiği mücadele, I. Ptolemaios'un varisini hangi özelliklere göre belirlediği konusu ve Keraunos'un Mısır'dan ayrılış sürecidir. I. Ptolemaios'un varis seçimini en gözde eşi Berenike'nin tavsiyelerinden ziyade Mısır'ın güvenlik ve istikrarını göz önüne alarak yaptığı kesindir. I. Ptolemaios oğlu Ptolemaios Keraunos'un karakter özelliklerini bir hükümdar adayı için tehlikeli bulmuş ve bunun Mısır'ın geleceğine olumsuz etki yapabileceğini öngörmüştür. Berenike'nin etkisini tamamen görmezden gelmesek de bahsi geçen konuda asıl etken I. Ptolemaios'un iki adayı Mısır'ın geleceğine yapabilecekleri olumlu ve olumsuz etkiler bakımından değerlendirmiş olmasıydı. Bu değerlendirmenin neticesinde genç Ptolemaios daha üstün gelmiştir.

Çalışmada Ptolemaios Keraunos'un Lysimakhos'un krallığına sığınması ve neden burayı tercih ettiği konusuyla ilgili bilgiler de verilmiştir. Keraunos'un Mısır'da doğmasına rağmen tam bir Makedon olması ve Antipatros'un torunu oluşu nedeniyle Makedonia ile alakalı idealleri onun sığınacak ülke konusundaki tercihinde belirleyici olmuştur. Mısır'dan ayrılan Keraunos sığındığı krallıkta Lysimakhos'un son yıllarında patlak veren Agathokles krizi ve ardından yaşanan kargaşaya tanıklık etmiştir. Keraunos Thrakia'da kız kardeşleri arasında yaşanan rekabette öz kardeşi Lysandra'nın tarafındaydı. Çünkü Agathokles'in ölümünün ardından Seleukos'un ülkesine sığınan Lysandra'ya refakat edenlerden birisi de Keraunos'tu. Burada ikilinin I. Seleukos'u Lysimakhos'a saldırmaya teşvik etmeleri ve bu konuda gösterdikleri ısrar Keraunos'un

---

² Antipatros II. Philippos'un Parmenion ile birlikte en çok güvendiği devlet adamıydı. Aleksandros doğu seferine giderken Antipatros'u Makedonia'da naip olarak bıraktı. Antipatros MÖ. 321/320'deki Triparadeisos konseyi neticesinde Perdikkas'ın yerine kralların naibi olarak atanmış, fakat MÖ. 319'da 81 yaşındayken öldüğü için bu görevi uzun sürmemiştir. Antipatros'un birçok çocuğu vardı (en tanınmış kendisini Makedonia kralı ilan eden Kassandros'tur). Kızlarını ittifaklar meydana getirmek için bazı Makedon komutanlarla evlendirmesi ilerleyen süreçte hellenistik hanedanları birbirine bağlayan bir zincir meydana getirdi. Mısır'da doğan Ptolemaios Keraunos onun torunlarından biriydi.

Makedonia hayalinin gerçekleşmesini öncelikle Lysimakhos iktidarının yıkılmasına bağladığını göstermektedir. Bu hayalini başlarda açık açık dillendirmese de MÖ. 281'deki Kurupedion Savaşı'ndan sonra uğruna I. Seleukos'u dahi öldürmeyi göze almış olması Makedonia'da kral olmayı ne denli istediğinin açık bir göstergesidir. Ancak Seleukos gibi önemli bir gücün yardımını olmaksızın Keraunos'un bu arzusuna kavuşması da mümkün değildi. Seleukos ve ordusu Lysimakhos'un yok edilmesini sağlayacak mühim bir unsurdu. Bu bağlamda desteği sığınmacılar için oldukça değerliydi.

Fakat Kurupedion'daki tarihi zaferden sonra uzun yıllar hasret kaldığı vatanına kavuşmak (belki de orada ölmek) ve aynı zamanda Aleksandros İmparatorluğu'nun Avrupa topraklarını da ele geçirmek isteyen I. Seleukos, hamisi olduğu Ptolemaios Keraunos tarafından hiç beklenmedik bir şekilde öldürüldü. Bunun nedeni Keraunos'un, yaşlı koruyucusunun Makedonia ile alakalı düşüncesini anlamış olmasıdır. Bu riskli ve bir o kadar da cesaret isteyen suikast girişimi Keraunos'a neticede hayali olan Makedonia'nın yolunu açmıştır. Burada üzerinde durulması gereken bir başka konu ise, Keraunos'un Seleukos'a nasıl bu kadar yakın olabildiğidir. Ptolemaios Keraunos her ne kadar kendisine sığınmış olsa da bir hanedan mensubuydu ve soyluydu. Ptolemaioslara karşı ileride önemli bir koz olabilirdi. Herakleialı tarihçi Memnon'un aktardıklarına bakılırsa Seleukos Keraunos'a son derece yakın davranıyordu.³ Fakat bu davranış açıkçası Seleukos'un kariyeri boyunca yaptığı en büyük hataydı. Zira şurası bir gerçek ki, Keraunos güvenilmeyecek birisiydi. Çıkarı uğruna koruyucusunu öldürmeyi göze alması bu düşünceyi kanıtlar niteliktedir.

Çalışmanın son bölümlerinde Ptolemaios Keraunos'un kral olduktan sonra Makedonia'daki konumunu güçlendirmek için girdiği mücadeleler ve Keltlerle yaptığı savaşın nedenleri ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda önce Seleukos

---

³ Memnon'a göre I. Seleukos, Ptolemaios Keraunos'a I. Ptolemaios öldüğünde onu babasının krallığının başına geçireceğine dair söz vermiştir (Memnon 12.2.). Bu isteği Keraunos'un memnuniyetle karşılamış olmasını beklerdik. Ancak daha sonraki gelişmeler izlendiğinde böyle bir girişimin gerçekleşmediği görülmektedir. Ya Seleukos'un hiç böyle bir niyeti yoktu ya da büyük olasılıkla Keraunos Mısır'ı yönetmekle ilgilenmiyordu. Yoksa neden I. Seleukos'un zengin kaynaklarından faydalanarak II. Ptolemaios'un üzerine gitmek istemesin (Worthington 2020, s. 240)?

cinayetinden sonra kız kardeşi ve Lysimakhos'un eşi Arsinoe ile mücadelesine değinilmiş ve Arsinoe ve çocuklarını kendisi için bir tehlike olmaktan nasıl çıkardığı konusu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Arsinoe ile mücadelesinde sergilediğı tavır kendisinden beklendiğı gibi acımasızdır. Bu mücadele ikili arasındaki evlilikle uzlaşıya dönüşmüş gibi görünse de Keraunos, Arsinoe'in büyük oğlu Ptolemaios'un kendisine cephe almasının da etkisiyle gerçek niyetini belli etmiş ve Arsinoe'nin diğeri iki oğlunu öldürmüştür. Arsinoe'nin ise bir zamanlar kraliçesi olduğu ülkeden ayrılmasına izin vermiştir. Keraunos'un karıştığı son önemli hadise istilacı Keltler ile yaptığı savaştır. Çalışmada bu savaşa giden süreç ve savaş hakkında bilgiler verilmiş ve konuyla ilgili detaylara ışık tutulması amaçlanmıştır. Keraunos'un hızlı ve önlenemez yükselişi Keltlerle yaptığı bu savaş neticesinde son bulmuş ve savaş aynı zamanda Keraunos'un hayatına mal olmuştur.

Ptolemaios Keraunos 2 yıl da olsa krallık yapmış ve ömrünü bu şekilde tamamlamıştır. Fakat krallık ona miras yoluyla değil, Keraunos bunu kendi çabalarıyla elde etmiştir. Bu macerası kısa sürse de başardığı hadise mühimdir. Normalde kral olmak için mücadele veren bir kişinin sahip olması gereken öncelikli şeylerden birisi bir ordu ve bu orduyla bir veya birden fazla rakibi saf dışı bırakmasıdır. Ancak Keraunos'un hayatına baktığımızda krallığa uzanan yolda kendisinin kurmuş olduğu ve onun ideallerinin destekçisi olan bir ordusu hiç olmadı. Bu nedenle işi hep zordu ve Keraunos'un amaçlarını geçerli kılmak adına başka bir kraldan geriye kalan bir orduyu ele geçirdiğini biliyoruz. Bu orduya hakim olmaktaki başarısı önemlidir ve bu orduyu Keltler ile olan savaşına kadar krallığındaki gücünü arttırmak için başarıyla kullanmıştır. Keraunos'un Lysimakhos ve I. Seleukos'un yanında kabul görmesi ve bilhassa Seleukos'tan gördüğü yakınlık kendisinin önemini arttırmıştır. Bunu sağlayan başlıca unsurlar Keraunos'un I. Ptolemaios'un oğlu ve aynı zamanda Antipatros'un torunu olmasıdır. Tam bir Makedon olması ve savaşçı karakteri de buna katkı yapmıştır. Ancak aşırı hırsı, tedbirsizliği ve fevri hareketleri sonunu getirmiştir. Keraunos'un yükselişi kadar düşüşü de hızlı olmuş, bilindiğı üzere krallığı ancak 2 yıl sürmüştür. Fakat sıfırdan

başlayıp neticede zirveyi görmesi, içerisine dahil olduğu önemli olaylar ve hızlı düşüşü kendisini bu araştırmanın ana konusu haline getirmiştir.

B- Konuyla İlgili Eskiçağ ve Modern Kaynakların Durumu

Eskiçağ Kaynakları

Aleksandros'un ölümünden sonraki 30 yıla ait bilgi veren kaynaklar içerisinde günümüze ulaşanlardan hiçbiri olaylarla çağdaş değildir. Bunlardan en önemlisi Siciliyalı Hellen tarihçi Diodoros'un (MÖ. 90 - 20) Bibliothke Historike (Tarih Kitaplığı) adlı eseridir. Yazar eskiçağ grekçesiyle yazılmış olan kitabında olayların bir katılımcısı olan Kardialı Hieronymos'un⁴ kayıp eserinde anlattıklarından yararlanmışır. Bahsi geçen olaylarda hiçbir kişisel tecrübesi olmayan Diodoros'un yazdıklarının değeri Hieronymos'un yazdıklarını ne derece doğru alıntıladığıyla ilgilidir. Diodoros'un eseri mitolojik dönemlerden MÖ. 60 yılına kadar olan uzun bir süreci kapsayan 40 kitaplık evrensel bir tarihtir. Günümüze 15 kitabı tam, diğerleri parçalar halinde ulaşmıştır. Yazarın 18.-20. kitapları III. Aleksandros'un MÖ. 323'deki ölümüyle başlayıp MÖ. 301'deki İpsos Savaşı'na⁵ kadar olan Diadokhlar arası mücadeleleri konu edinmektedir.

Roma imparatorluk çağında yaşayan (belki MS. 1. yüzyıl) Herakleia Pontikeli (Karadeniz Ereğlisi) yazar Memnon, Karadeniz sahilinde konumlanmış eski bir hellen kolonisi olan şehrin yerel bir tarihçisiydi. Memnon bilhassa şehrin tarihini kaleme aldığı "Peri Herakleias (Herakleia Üzerine)" adlı eseriyle tanınır. Eserin konu edindiği tarihi süreç MÖ. 364 - MS. 47 arasındır. Bu eserde yazar daha çok Herakleia Pontike merkezli bir anlatım biçimini tercih etse de Hellenistik döneme dair bazı önemli bilgiler de vermektedir. Eserde Ptolemaios Keraunos ile alakalı birtakım bilgilere ulaşmak mümkündür.

---

⁴ III. Aleksandros'un ölümünden Epeiros kralı Pyrrhos'a kadar olan dönemdeki (MÖ. 323 - 272) olayları konu edinen Kardialı Hieronymos'un (MÖ. 354 - 250) eseri diadokhlar dönemiyle ilgili bilgiler vermesi bakımından önemlidir. Bu eser her ne kadar günümüze tam olarak ulaşmamış olsa da bahsi geçen dönem için temel kaynak olarak görülmektedir. Başta Siciliyalı Diodoros olmak üzere birçok eskiçağ yazarı Hieronymos'un yazdıklarından yararlanmışır.

⁵ Lysimakhos, Kassandros ve Seleukos'un Antigonos ve oğlu Demetrios'a karşı yaptıkları savaştır. MÖ. 301 tarihinde meydana gelen savaşta Antigonos hayatını kaybetmiş, yenilginin kesinleştiğini gören Demetrios ise kaçmak zorunda kalmıştır. Diğerlerinin aksine Ptolemaios ise savaşa aktif olarak katılmadı veya birlik göndermedi; Antigonos'un Syria (Suriye)'daki yokluğundan faydalanarak Filistin ile Lübnan'ın bir kısmının kontrolünü yeniden ele geçirdi (Errington 2017, s. 68).

Lydia bölgesindeki Magnesia (Manisa) kentinden olan Pausanias, Roma imparatorlarından Antoninus Pius (MS. 138 - 161) ve Marcus Aurelius (MS. 161 - 180) zamanında yaşamıştır (MS. 2. yy.). En ünlü eseri Hellas'ı anlattığı 10 kitaplık Periegesis tes Hellados (Hellas'ın Tasviri)'tur. Pausanias aynı eserde Diadokhlar mücadelesinde Ptolemaioslar Hanedanının yeri ile I. ve II. Ptolemaios hakkında bilgiler de vermektedir.⁶

Bithynia'da yer alan Nikomedeia (İzmit) kökenli olan Hellen tarihçisi Arrianos aynı zamanda Roma İmparatoru Hadrianus (MS. 117 - 138) döneminde Kappadokia'da idareciydi. Stoacı Epiktetos'un öğrencisi olan Arrianos, hocasının konuşmalarını biraraya getirerek yayınlamıştır. Arrianos aslında daha çok Aleksandru Anabasis (Aleksandros'un Yükselişi veya Seferi) adlı eseriyle ünlüdür. Aleksandros tarihi açısından büyük öneme sahip olan bu eserin temel aldığı kaynaklar I. Ptolemaios ve Kassandreialı Aristobulos'un yazdıklarıdır.

MS. 46 - 120 tarihleri arasında yaşamış olan Plutarkhos'un en önemli eseri 50'ye yakın komutan ve devlet adamının hayatlarını ele aldığı Bioi Paralleloi (Paralel Yaşamlar)'dır.⁷ Bu eserde biri Hellen, biri Romalı olan iki önemli şahsiyetin hayatları anlatılarak, bu kişilerin karşılaştırılması yapılır. Örneğin Theseus ve Romulus, Aleksandros ve Caesar, Demosthenes ve Cicero gibi.

Araştırmada kullanılan bir diğer eskiçağ kaynağımız ise MS. 3. yy.'da yaşamış Romalı tarihçi Iustinus'tur. Iustinus Sicilialı Diodoros'un çağdaşı olan Pompeius Trogus tarafından Latince yazılan Historiae Philippicae (Philippos'un Tarihi) adlı oldukça uzun metni kısaltmıştır. Trogus'un kaynakları tam olarak bilinmese de Kardialı Hieronymos'un bunlardan biri olduğu düşünülmektedir.

---

⁶ Paus. 1.6.3.

⁷ Eserde 23 çift geri kalan 4 kişi ise tek politikacı ve asker olarak anlatılmıştır.

Modern Kaynaklar

M. W. Ellis “Ptolemy of Egypt” adlı çalışmasında I. Ptolemaios’un yaşamını ve eylemlerini III. Aleksandros zamanından başlayarak Mısır’da kral oluncaya kadar geçen süre içerisinde anlatmaktadır. Bir biyografi niteliği de taşıyan eserde yazar, I. Ptolemaios zamanında dönemin Mısır’ı ile ilgili önemli ve faydalı bilgiler yer almaktadır. Eserde Mısır kadar Mısır’ın ötesinde meydana gelen gelişmelerle ilgili de bilgiler edinmek mümkündür. Bu çalışmada ana konumuz olan Ptolemaios Keraunos ile alakalı bilgiler kısıtlı olmasına rağmen Keraunos’un Mısır’dan ayrılmadan önceki icraatları ile ilgili birtakım bilgilere erişmek mümkündür. Bu eserden esasen Keraunos’un Mısır’daki kral olma mücadelesiyle ilgili bilgiler edinilmesi amaçlanmıştır.

I. Worthington’un “Ptolemy I King and Pharaoh of Egypt” adlı kitabında Ptolemaios’u yaşamının ilk yıllarından Mısır hükümdarı oluncaya kadarki süreçte kronolojik bir sıra dahilinde ele almaktadır. M. W. Ellis’in kitabı gibi bir biyografik eser görüntüsü çizen kitapta Ptolemaios’un eylemlerine, stratejilerine, Mısır’daki gelişmelere ve aile bireylerine dair önemli bilgiler edinebilmek mümkündür. Eserin son bölümünde konumuzla alakalı olan Ptolemaios Keraunos ve II. Ptolemaios arasındaki varislik rekabetine değinen bir bölüm de mevcuttur. Bu eserde Ptolemaios Keraunos’un yaşamı ve faaliyetleriyle ilgili bilgilere ulaşabilmek mümkündür.

G. Hölbl’ün yıl 2001 tarihli “A History of The Ptolemaic Empire” adlı kitabında yazar III. Aleksandros’un MÖ. 331’de Mısır’ı ele geçirmesinden başlayarak VII. Kleopatra ile son bulan Ptolemaios hanedanlığını kronolojik bir sırayı takip ederek ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Eser Hellenistik dönem Mısır’ı ile ilgili yararlı bilgiler barındırmaktadır. Bu kitaptan Ptolemaios Keraunos’un Mısır’dan Makedonia’ya uzanan yaşamıyla alakalı bilgiler edinebilmek mümkündür. Kitabın kullanılmasının temel amacı Keraunos’un hayatı ve eylemleriyle ilgili çalışmamıza faydası olabilecek bilgilere ulaşmaktır.

A. Erskine tarafından düzenlenen “A Companion to The Hellenistic World” adlı çalışma içerisinde yer alan “An Uneasy Balance: from the Death of Seleukos to the Battle of Raphia” isimli makaleyi yazan Sheila L. Ager bu bölümde I. Seleukos’un ölüm tarihi olan MÖ. 281’den MÖ. 217’deki Raphia Savaşı’na kadar olan süreçle ilgili bilgiler vermektedir. Makalede Ptolemaios Keraunos ile ilgili de bazı bilgilere erişmek mümkündür. Bu çalışma bize Ptolemaios Keraunos’un Makedonia kralı olduktan sonra üvey kardeşi ve Lysimakhos’un eşi Arsinoe ve çocuklarına karşı yürüttüğü mücadele ile ilgili bilgilere ulaşma imkanı tanımaktadır.

Cambridge Ancient History serisinin 7. Cildinin 1. Kısmı Hellenistik dönemle ilgilidir. Konuyla ilgili çeşitli makalelerle zengin bir içeriğe sahip olan eserde konumuzla özellikle ilgili olan bölüm E. Will’in kaleme almış olduğu “The Succession to Alexander” adlı makale olmuştur. Çalışma Aleksandros sonrası ve hellenistik dönemin ilk oluşum evresi hakkında faydalı bilgiler içermektedir. Bu makalede Ptolemaios Keraunos’un Mısır’dan ayrıldıktan sonraki faaliyetleriyle ilgili bazı bilgilere ulaşmak mümkündür.

R. M. Errington’un “A History of Hellenistic World” adlı eseri hellenistik dünyayı genel hatlarıyla ve anlaşılır bir biçimde ele almakta ve yararlı bilgiler vermektedir. MÖ. 323 - MÖ 30 arasını ve bu süreçte yaşanmış bilhassa siyasi olayları ele alan eserde hellenistik dünyanın tarihine, Aleksandros ve haleflerine ve dönem sınırları içerisinde bunların daha da ötesinde bilgiler edinmek mümkündür. Eser Ptolemaios Keraunos’un Mısır’daki mücadelesinden Makedonia’da Keltlerle savaşına kadar gerçekleşen olaylarla ilgili bilgilere erişebilme imkanı tanımaktadır.

W. Spickermann’ın “‘Blitz gegen Blitz’ Neue Überlegungen zur Niederlage des Ptolemaios Keraunos gegen die Kelten 279 v. Chr.” adlı makalesi Ptolemaios Keraunos’un Keltlerle olan mücadelesine yoğunlaşmakta ve bu konuyla alakalı bilgiler vermektedir. Çalışmada ayrıca Keraunos’un Kelt savaşından önceki yaşamıyla ilgili bilgiler de yer almaktadır. Bahsi geçen makale Keraunos’u merkezine almış olması

nedeniyle araştırmamız için önemli bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Bu makaleden çalışmamızın bilhassa 6. bölümüyle ilgili bilgiler edinilmesi amaçlanmıştır.

E. Donnelly Carney'in "Arsinoe of Egypt and Macedon A Royal Life" adlı bir biyografi niteliği taşıyan eserinin çalışmamızda önemli bir yeri vardır. Kitapta Ptolemaios Keraunos ile ilgili bilgilere de ulaşmak mümkündür. Eserde I. Ptolemaios Soter ve I. Berenike'nin kızları Arsinoe ile Keraunos arasındaki ilişki bilhassa Iustinus'un ifadelerinden yola çıkılarak incelenmeye çalışılmıştır. Kitapta Ptolemaios Keraunos'un üvey kız kardeşi Arsinoe ve çocuklarına karşı sergilediği tutum değerlendirilmiş ve taraflar arasındaki iletişim detaylı bir biçimde incelenmiştir. Kitapta aynı zamanda Keraunos'un Arsinoe ile evlenmeden önceki yaşamıyla ilgili bilgilere ulaşmak da mümkündür. Carney'in bu eserinden bilhassa Keraunos'un Arsinoe ve oğullarıyla olan iletişimiyle alakalı bilgilere ulaşılması amaçlanmıştır.

N.G.L. Hammond'un "Which Ptolemy Gave Troops and Stood as Protector of Pyrrhus' Kingdom?" isimli makalesinde Iustinus'un aktardıklarından yola çıkılarak Epeiros kralı Pyrrhos'a yardım eden Ptolemaios'un Ptolemaios Keraunos mu yoksa II. Ptolemaios mu olduğu konusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bahiste Keraunos ve eski rakibi olan üvey kardeşi II. Ptolemaios sahip oldukları güçler bakımından değerlendirilerek Pyrrhos'un aldığı askeri yardım konusunda bir sonuca varmaya çalışılmıştır. Ptolemaios Keraunos ile alakalı kaynakların azlığı düşünüldüğünde Keraunos'un adını tartışmanın merkezine alarak bilgiler aktaran Hammond'un bu makalesini de çalışmamız için önemli kabul edebiliriz. Bu çalışmadan araştırmamız için Pyrrhos, Ptolemaios Keraunos ve II. Ptolemaios arasındaki iletişim ve Pyrrhos'a yardım eden Ptolemaios'un kim olduğu konusuyla ilgili bilgiler edinilmesi hedeflenmiştir.

I. Worthington'un "Ptolemy I and Succession" adlı makalesi I. Ptolemaios'un tahta en yakın iki oğlu olan Ptolemaios Keraunos ve Ptolemaios arasındaki mücadeleye odaklanmıştır. Bu çalışmayı Keraunos'un Mısır'daki varislik mücadelesi ile ilgili bilgiler vermesi açısından önemli kabul edebiliriz. Bu makale araştırmamız için I. Ptolemaios'un seksenine adım attığı MÖ. 280'li yılların ortalarında Mısır'da yaşanan

veraset sorunu ile ilgili bilgilere erişme imkanı tanımaktadır. Kısa bir makale olmasına karşın Worthington'un bu çalışmasını bahsi geçen dönemde Keraunos ile ilgili bilgiler vermesi bakımından araştırmamız için önemli kabul edebiliriz.

Çalışmamız için önemli olarak değerlendirilebilecek son modern kaynak ise Pierre O. Juhel'in "Epigraphic Evidence For Ptolemy Keraunos, King of Macedonia : The Epinikos Decree Revisited" isimli makalesidir. Bu çalışmadan Ptolemaios Keraunos ile ilgili epigrafik bir kanıtın olup olmadığı hususunda bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Makale Keraunos'un hayatı ve icraatlarıyla ilgili bilgiler vermekten ziyade esas olarak Epinikos Kararnamesi'nin Ptolemaios Keraunos, III. Ptolemaios Euergetes (hayırsever) ve Lysimakhos oğlu Ptolemaios üçlüsünden hangisine ait olabileceği üzerine tartışmakta ve neticede kararnameyi Keraunos'un Makedonia'ya egemen olduğu 2 yılla ilişkilendirmektedir. Juhel'in makalesini bilhassa bu açıdan önemli bir çalışma olarak görebiliriz.

BİRİNCİ BÖLÜM

MISIR'DA PTOLEMAİOSLAR HAKİMİYETİNİN KURULMASI

1. Mısır'da Ptolemaioslar Egemenliğinin Kurulması

Ölümünden kısa bir süre önce kendisi için kurtuluş ümidi kalmadığı anlaşıldığında komutanları III. Aleksandros'a krallığını kime bıraktığını sormuşlar, kral da onlara "*en güçlünüze*"⁸ yanıtını vermiştir. Aleksandros mühür yüzüğünü ise en kıdemli komutanı Perdikkas'a verdi. Ardından Aleksandros'a yakın olan komutanlar tarafından imparatorluğun geleceğinin belirlenmesi adına devletin merkezi Babylonia'da bir devlet konseyi toplandı. Konseyde görüşülen en önemli konulardan biri imparatorluk topraklarının generaller arasındaki paylaşımı ve kimin nereyi alacağıydı. Perdikkas paylaşım neticesinde hem imparatorluk ordusunun hem de Asia'nın yönetimini aldı. Diğer komutanlar, Aleksandros'un mühür yüzüğüne sahip olan bu adama saygı göstermek zorunda kaldılar. Bu şekilde Perdikkas en büyük gücü elinde toplamış oluyordu ve aynı zamanda vekaleten yani geçici olarak imparatorluğun başındaydı. Onun vekil seçilmesi ve toprakların komutanlar arasında bölüştürülmesi esasen imparatorluğun yönetiminin devamını sağlamayı amaçlıyordu.

Babylonia Konseyi'ndeki toprak paylaşımında en şanslı olan kişi MÖ. 30 yılında Mısır'da VII. Kleopatra'nın ölümüyle sona erecek olan Ptolemaios Hanedanı'nın kurucusu Lagos⁹ oğlu Ptolemaios'tu.¹⁰ Çünkü o, gelmiş en değerli ödül olan Mısır'ı elde etmiştir.¹¹ Ptolemaios ayrıca gelişime ve savunmaya en elverişli bölgelerden birisinin idaresini eline geçirmiştir. Mısır, eskiçağın en önemli tahıl depolarından birisidir ve iki tarafını saran çöller sayesinde savunmaya da çok olanaklıdır. Nil Nehri'nin hayat verdiği ülke bilindiği üzere binlerce yıllık bir kültürel birikime de sahiptir. Bereketli Akdeniz'e

---

⁸ Arr. Anab. 7.26.3.

⁹ Aleksandros ile gençlik arkadaşı olan Ptolemaios'un babasının Lagos olduğu bilinmektedir. Ancak bazı eski kaynaklara göre onun babası II. Philippos'tur (Paus. 1.6.2.; Curt. 9.8.22.). Eğer bu doğruysa Aleksandros ile Ptolemaios üvey kardeşlerdir. Ancak bu iddia günümüz bilim insanları tarafından kabul edilmemektedir (Collins 1997, s. 4.).

¹⁰ Hazel 1999, s. 204

¹¹ Diod. 18.14.1; Paus. 1.6.3.

ve dahi Hint Okyanusu'na açılan Kızıldeniz'e sahilleri olan Mısır ayrıca Bereketli Hilal'in içerisinde yer alan Filistin ve Syria gibi bölgelere de komşudur. Dolayısıyla Mısır önemli bir bölgedir ve Ptolemaios'un ülkenin sahip olduğu bu değeri önceden çok iyi analiz ettiği ve tercihini bu doğrultuda yaptığı açıktır.

Ptolemaios Babylonia'da payına Mısır düşünce hızlıca şehirden ayrılmış ve Perdikkas tarafından kendisine verilen bir miktar para ve 2 bin askerle birlikte Mısır'a gönderilmiştir.¹² Konseyde Naukratisli Kleomenes'in Ptolemaios'un başyardımcısı olmasına karar verilmişti. Bundaki amaç Kleomenes'in Ptolemaios'un faaliyetleri hakkında Perdikkas'ı gizlice haberdar etmesidir. Fakat Ptolemaios'un bir ortağa ihtiyacı yoktu. Bu sebeple evvelinde Mısır'ı kötü yönettiği ve zimmetine para geçirdiği suçlamalarıyla Kleomenes'i ortadan kaldırdı¹³ ve bu sayede hakimiyetini güçlendirmiş oldu. Ptolemaios Kyrene'deki iç savaşa müdahale edip Perdikkas'ın onayını almaksızın Kyrenaika Bölgesi'ni ele geçirdiğinde, kimilerine göre tarihin en büyük ceset hırsızlığına kalkışarak¹⁴ Aleksandros'un Makedonia'ya gitmekte olan cenazesine el koyduğunda ve Kleomenes'i öldürttüğünde Perdikkas'ın tüm bunlara tepkisini ve olabilecekleri önceden düşünmüş olmalıdır. Zira onun bu eylemleri kralların naibi Perdikkas'ı görmezden geldiğini ve ondan bağımsız hareket ettiğini açıkça göstermektedir.

Aleksandros Perslere özgü bir yönetim biçimi olan satraplık sistemini faydalı bulduğundan olsa gerek bu sistemi devam ettirmişti. Onun ölümü sonrasında komutanları arasında yapılan bölge dağılımı da satraplık esasına göre yapılmıştı ve paylaşım neticesinde bölgelerin yeni sahipleri birer satrap konumundaydılar. Fakat komutanlar arasında kendilerinin şahsi hakimiyetini savunanlar da vardı ve bu fikri benimseyenlerin başında Lagos oğlu Ptolemaios geliyordu. Kendisi açıkça komutanların şahsi hakimiyetinin taraftarıydı.¹⁵ Kralın ölümünden sonraki süreçte Makedon

---

¹² Bevan 1968, s. 20.

¹³ Kleomenes bu yüzden ölüm cezasına çarptırılıp idam edilmiştir (Paus. 1.6.3.). Böylece Ptolemaios Mısır'ın yönetiminde tek başına söz sahibi olmuştur.

¹⁴ Speake 1995, s. 530.

¹⁵ Bosch 1942, s. 131-133.

komutanlar esasen birer satraptan ziyade Aleksandros'un veliahtı gibi hareket etmeye başladılar. Bu yüzden onlara Diadokhlar (halefler) denildi.¹⁶ Kralın ölümünü takip eden 40 yıllık zaman dilimine bakıldığında ise bu komutanların, Aleksandros'un sürekli fetih politikasını tamamen bir kenara bırakıp birbirleriyle mücadeleye tutuştukları görülecektir. Zira hepsinin öncelikli hedefi Aleksandros'un fethettiği topraklara tek başına sahip olmaktı.

Babylonia'daki konseyin neticesinde Perdikkas'ın en güçlü konuma gelmesi ve imparatorluğu tek bir kralın egemenliğinde tutma politikasından rahatsız olanlar vardı. Mısır'ın satraplığını elinde bulunduran Ptolemaios'un Perdikkas'a danışmadan Kyrene'yi ele geçirmesi ve Perdikkas'ın istediği gibi Makedonia'da Aigai'deki kraliyet mezarlığına gömülmek üzere yola çıkan III. Aleksandros'un cesedine, o esnada Syria'da bulunan cenaze alayına saldırarak el koyması kendisinin Perdikkas'ın etkisinde olmak istemediğini açıkça göstermektedir. Ptolemaios, Aleksandros'un vasiyeti olduğunu ileri sürerek kralın cesedini Mısır'daki yine kralın isteğiyle MÖ. 331'de kurulmuş olan Aleksandreia'da (İskenderiye) defnetmek istiyordu ve bunun için şehirde bir anıt mezar bile inşa ettirmeye başlamıştı. Ptolemaios onu yanında bulundurarak esasen prestij elde etmek istemiştir. Meşhur Aleksandros'un mezarının bulunduğu Aleksandreia'ya ve dolayısıyla Mısır'a duyulan saygı ve ilgiyi tasavvur etmesi pek de zor değildir. Bunlar esasen bir komutan olmasına karşın bir hükümdarın ideal ve ihtiraslarına sahip olduğu anlaşılan Ptolemaios'un şüphesiz geri çeviremeyeceği şeylerdi. Çünkü Aleksandros hem Hellenler hem Makedonlar hem de Mısırlılar için çok önemliydi. Aleksandros'a bu şekilde odaklanması, Ptolemaios için çok önemliydi; çünkü bu durum onun hanedan meşruiyetini ve geleneğini simgelemektedir.¹⁷

Yaşananlara istinaden daha önceden Ptolemaios'u Mısır'a satrap olarak gönderen Perdikkas, Ptolemaios'un eylemlerine son vermek için 20 bin yaya ve 5 bin atlı ile¹⁸

---

¹⁶ Bosch 1942, s. 131-133.

¹⁷ Erskine 1995, s. 41.

¹⁸ Davis - Kraay 1973, s. 163.

Mısır'ı işgal etmek için yola çıktı.¹⁹ Ancak bu hamlesi neticede bir felaketle sonuçlandı ve Nil'i geçmekte olan askerlerinden 2 bin tanesini nehirde yitirmesinin ardından Perdikkas, kıdemli subaylarından Seleukos, Peithon ve Antigenes tarafından öldürüldü. Ordusu da Ptolemaios'un tarafına geçti. Böylece Ptolemaios'un Mısır'daki hakimiyeti korunmuş oldu.²⁰ Bundan sonra kendisinden kralların²¹ naibi olması istendiyse de Ptolemaios'un onların sorumluluklarını üzerine alarak Mısır'ı ihmal etmesi beklenemezdi. Aklındaki tek şey Mısır'ı güvenli bir yer haline getirmekti. Perdikkas'ın ölümüyle birlikte Makedoniali komutanlar tarafından devlete yeni bir düzen vermek maksadıyla bu kez de Triparadeisos'ta²² bir Devlet Konseyi toplandı (MÖ. 321). Konsey sonucunda Ptolemaios'un Mısır'a ek olarak daha önceden işgal etmiş olduğu Kyrenaika'nın da kendisine ait olduğu onaylandı ve ayrıca batıdaki Afrika topraklarını fethetmesi için de özgür bırakıldı.²³

Triparadeisos sonrası Ptolemaios'un durumuyla alakalı birkaç şey söylemek gerekirse, öncelikle ifade edilmesi gereken konu onun naiplik konusundaki isteksiz tavrıdır. Ptolemaios Triparadeisos'ta kendisine sunulan ülkenin ve kralların koruyucusu olma teklifini reddetmiştir.²⁴ Açıkçası teklif cazipti çünkü kendisine birçok kişinin uğruna yaşayıp ölmesi gereken bir ödül sunulmuştu.²⁵ Ancak Mısır'ın önemini iyi kavramış olan Ptolemaios'un burada kalmak istediği konsey öncesi ve sonrasında bölgeyi elinde tutmak için verdiği mücadeleden anlaşılmaktadır. Doğrusunu söylemek gerekirse, naip olarak iki kralın sorumluluklarını üzerine almak, kendisine şahsi bir egemenlik alanı yaratmak istediğini bildiğimiz Ptolemaios için pek mantıklı bir hareket olmazdı. Naip olmak aynı zamanda imparatorluğu birarada tutma vazifesini edinmek anlamına geliyordu. Ancak kendisi için her zaman daha iyisini ve fazlasını isteyen

---

¹⁹ Strab. 1.7.8.; Paus. 1.6.3.

²⁰ Roisman 1984, s. 375.

²¹ Babylonia konseyinde alınan bir karara göre III. Aleksandros'un küçük yaştaki oğlu IV. Aleksandros ve II. Philippos'un oğlu Arrhidaios (aynı zamanda III. Aleksandros'un üvey kardeşi) ortak kral ilan edilmişlerdi. Burada kastedilen bu ikilidir.

²² Syria yakınlarında Orontes (Asi) Irmağı üzerinde bir Hellen yerleşimi.

²³ Ellis 1994, s. 38.

²⁴ Ellis 1994, s. 37.

²⁵ Ellis 1994, s. 37.

Ptolemaios'un imparatorluğu birarada tutmak gibi bir derdinin olup olmadığı tartışılabilir. Aleksandros öldüğünden beri komutanların kişisel hakimiyetini savunan ve ayrıca bağımsız hareket etme eğiliminde olduğu anlaşılan Ptolemaios'un böyle bir bütünlüğü ve dahi merkezi bir otoriteye tabi olmayı pek önemsemediği eylemleri göz önüne alındığında rahatça ifade edilebilir.

Ptolemaios Triparadeisos'tan MÖ. 301'deki İpsos Savaşı'na kadar olan yaklaşık 20 yıllık süreçteki en büyük mücadelesini Antigonos Monophthalmos (tek gözlü) ve oğlu Demetrios Polierketes (kuşatıcı) karşı yapmış ve neticede Mısır'ı Antigonosların işgalinden korumuştur. MÖ. 305'te Antigonos ve oğluna uyarak kendisini basileus eden Ptolemaios ölüm tarihi olan 283 yılına kadar Mısır'a kral olarak hükmetmiştir. 18 sene satrap, 20 seneden fazla bir süre de Mısır'ı kral olarak yöneten I. Ptolemaios, halef krallıklar arasında en başarılı ve en uzun ömürlü olanının temellerini atmıştır. Bu dönemde kültür, eğitim ve dini faaliyetlere büyük önem verilmiş, Eski Mısır'ın kadim başkenti Memphis'in yerine merkez seçilen Aleksandreia ülkenin Akdeniz'e açılan kapısı olmuş ve değerini sonraki yıllarda da korumuştur.

Ptolemaios'un son yıllarında ise krallığın geleceği için mühim bir sorun gündeme gelmişti. Bu sorun verasetle ilgiliydi. MÖ. 280'li yılların ortalarına doğru seksenine adım atan I. Ptolemaios artık çok yaşlıydı. Bu durum da haliyle kendisinden sonra kimin kral olması gerektiğiyle ilgili tartışmaları beraberinde getirdi. Kralın veliahtı, ordu ve üst düzey krallık yöneticilerinin de onayladığı birisi olmalıydı. Tabi bu varis her şeyden evvel Mısır'ın istikrar ve güvenliğini koruyabilecek bir karaktere sahip olmalıydı. Çok soğukkanlı ve ileri görüşlü bir yapıya sahip olduğunu bildiğimiz I. Ptolemaios pek çok konuda olduğu gibi bu mühim meselenin çözümünde de çok fazla tereddüte düşmeyecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

PTOLEMAİOS KERAUNOS'UN İLK YILLARI VE MISIR'DAN AYRILMASI

2. Ptolemaios Keraunos'un Mısır'daki Mücadelesi ve Ülkeden Ayrılışı

Ptolemaios muhtemelen MÖ. 320/319 yılında Antipatros'un kızı Eurydike ile evlenmişti. Eurydike Antipatros'un evlendirdiği son kızıdır.²⁶ Bu nedenle onun Antipatros'un kızlarının en küçüğü olduğu düşünülmektedir. Eurydike'nin doğum tarihi ise büyük olasılıkla MÖ. 330'lu yılların ortalarıdır.²⁷ Antipatros'un ailesiyle ilgili bilgimiz çok az olmasına rağmen Eurydike'nin 8 kardeşi olduğu bilinmektedir. Bunlardan en büyüğü Kassandros'tu. Eurydike'nin Mısır satrabı Ptolemaios ile olan evliliğinin tarihi ve koşulları eskiçağ kaynaklarında detaylandırılmamıştır.²⁸ Beloch Ptolemaios ve Eurydike arasındaki evliliğin MÖ. 322'deki Lamia Savaşı²⁹'ndan kısa bir süre sonra gerçekleştiğini söyler.³⁰ Niese ise evliliğin tarihini Perdikkas'ın Mısır'a yaptığı saldırının (MÖ. 320) hemen öncesine yerleştirir.³¹

Ptolemaios ve Eurydike'nin bu evlilikten kesin olarak iki oğlu, Ptolemaios Keraunos ve Meleagros ve bir ihtimal üçüncü Argeaus, iki tane de Lysandra ve Ptolemais adında kızları oldu.³² Fakat Ptolemaios'un Antipatros tarafından Eurydike'nin maiyetinde Mısır'a gönderilen Berenike adlı bir kadınla da ilişkisi oldu. Bu kadın esasen Eurydike'nin kuzeniydi ve Ptolemaios, Eurydike ile evli olmasına rağmen Berenike'ye aşık oldu. Berenike daha evvel evlendiği için Mısır'a geldiğinde muhtemelen yirmili

---

²⁶ Oppen 2015, s. 150.

²⁷ Oppen 2015, s. 150.

²⁸ Oppen 2015, s. 150.

²⁹ III. Aleksandros'un ölüm haberinin Hellas'a ulaşmasının ardından başta Atina olmak üzere çok sayıda Hellen kenti Makedonia egemenliğine karşı isyan etmiş, fakat bu girişimleri MÖ. 322'deki Lamia Savaşı'nda Makedonia kuvvetlerine yenilmeleri sebebiyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

³⁰ Beloch 1912 - 1927, s. 127, 178.

³¹ Niese 1893 - 1903, s. 218.

³² Worthington 2015, s. 113.

yaşların başındaydı. Ptolemaios ise yaklaşık olarak 50 yaşındaydı (MÖ. 319/318).³³ Ptolemaios MÖ. 317'de Berenike ile evlendi.³⁴ Çok eşlilik Makedonia kralları için olağandışı bir şey değildi ve bu gelenek halefler tarafından da kabul edildi. Berenike gerçekte bir duldu ve kendisi daha önce Philippos adına hakkında çok fazla birşey bilinmeyen başka bir Makedoniali ile evliydi.³⁵ Berenike'nin ilk evliliğinden 3 çocuğu vardı.³⁶ Bunların hepsi Mısır'da hanedan çıkarları için kullanıldı. Oğlu Magas Kyrene'de Ptolemaios'un Kyrene naibi olurken (MÖ. 300³⁷), kızı Antigone ise Ptolemaios'un Epeiros'taki müttefiği Pyrrhos ile evlendi (MÖ. 298³⁸).³⁹ Diğer kızı Theoksene ise aynı dönemde Syrakusai tiranı Agathokles ile evlendirildi.⁴⁰ Berenike zamanla en gözde eş ünvanını aldı ve Ptolemaios'un ondan da bir oğlan ve üç kız olmak üzere dört çocuğu oldu. Esasen Berenike ile olan ilişkisi Ptolemaios'a Eurydike gibi politik veya diplomatik bir avantaj sunmuyordu. Pausanias'ın doğruladığı gibi Ptolemaios'un Berenike ile evlenmesinin nedeni kadının sahip olduğu cazibeydi.⁴¹ Ptolemaios'un bahsi geçen kadınlar dışında da evlilikleri vardı⁴² ve onun sahip olduğu bu geniş ailede dönemin siyasetine etki edecek bazı önemli isimler yetişti. Bu isimlerin başında Berenike'den doğan Ptolemaios (daha sonraları II. Ptolemaios Philadelphos) ve Arsinoe ve Eurydike'den doğan Ptolemaios Keraunos ve Lysandra geliyordu.

---

³³ Carney 2013, s. 16.

³⁴ Ellis 1994, s. 40.

³⁵ Paus. 1.7.1.

³⁶ Oppen 2011, s. 86.

³⁷ Hölbl 2001, s. 39 - 40; Ogden 1999, s. 70.

³⁸ Beloch 1912 - 1927, s. 180.

³⁹ Errington 2017, s. 75.

⁴⁰ Seibert 1967, s. 73, 76; Ellis 1994, s. 42; Ogden 1999, s. 70; Hölbl 2001, s. 24.

⁴¹ Macurdy 1932, s. 106; Pomeroy 1984, s. 13; Ogden 1999, s. 70.

⁴² Eurydike I. Ptolemaios'un üçüncü, Berenike ise dördüncü eşi idi. Atinalı Thais ve Persialı Artakama Ptolemaios'un bilinen diğer eşleridir. Ptolemaios her iki kadınla da III. Aleksandros'un ölümünden önce evlenmişti (Oppen 2011, s. 84). Bunların kariyerleri hakkında detaylı bilgimiz olmasa da Ptolemaios'un ikisinden birini reddettiğini biliyoruz (Oppen 2011, s. 84). Bu kadın büyük olasılıkla Artakama idi. Bilindiği üzere Aleksandros son yıllarında kaynaştırma politikasının gereği olarak Persialı kızlarla Makedoniali generalleri evlendirme projesini uygulamıştı. Bu bağlamda Artakama Ptolemaios'a eş olarak seçilmişti. Düğünleri MÖ. 324'te Susa'da yapıldı (Arr. Anab. 7.4.4-8; Seibert 1967, s. 72; Ogden 1999, s. 69). Fakat Makedoniali generallerin Aleksandros'un ölümünden sonra Persialı kadınları terkettiklerini biliyoruz (içlerinde yalnızca Seleukos eşi Apama'ya bağlı kalmıştı). Bu dönemde Ptolemaios'un da eşini terkedenlerden birisi olduğu düşünülmektedir.

MÖ. 319'da (veya MÖ. 318) Aleksandreia'da doğan Ptolemaios Keraunos, Ptolemaios ve Eurydike'nin en büyük oğullarıydı. "Keraunos" esasen onun lakabıydı ve eskiçağ grekçesinde "yıldırım" anlamına gelen kelime onun sabırsız, aceleci ve yıkıcı karakterine atıfta bulunmaktadır.⁴³ Ptolemaios Keraunos'un hayatı boyunca sergilediği eylemler bu sifata ne denli uygun olduğunu göstermektedir. Zira Mısır'da varis olarak düşünülmediğini anlayınca ülkeyi terk edip, başka bir ülkede farklı bir kralın (Lysimakhos) sarayındaki entrikalara karışıp neticede onun devrilmesini sağlamak ve I. Seleukos'u öldürüp Makedonia'da kral olmak ancak lakabı "yıldırım" olan biri tarafından başarılabilirdi. Keraunos'un saltanatı kısa sürmüş ve hayatı da huzur içinde sona ermemiştir; krallığı Keraunos kendisi mücadele ederek elde etmiştir.

III. Aleksandros sonrası dönemde diadokhlar kendi aralarında kurdukları ittifakları evlilikler aracılığıyla daha da güçlendirmişlerdir. Bahsi geçen dönemde bu evlilikleri başlatan ilk kişi Antipatros'tu. Bu dönemde evlenme çağında olan kızlarını siyasi ittifakları daha da güçlendirmek adına bazı komutanlarla evlendirmişti. Aynı politikayı daha sonra Ptolemaios'un da uyguladığı görülmektedir. En gözde eşi Berenike'den doğan kızı Arsinoe⁴⁴ buna bir örnektir. Arsinoe İpsos Savaşı sırasında (MÖ. 301 - 300) Lysimakhos ile evlendirilmiştir. Lysimakhos 60 yaşındayken 16 yaşından büyük olması pek mümkün olmayan Arsinoe ile evlenmiştir.⁴⁵ Lysimakhos bu şekilde Ptolemaios ailesine bağlanmıştır. Ayrıca Ptolemaios ve Eurydike'nin kızları Lysandra da Lysimakhos'un oğlu ve muhtemel varisi Agathokles ile evlendirildi.⁴⁶ Bu evliliklerle iki krallık arasında dostluk kurulduğu da bir gerçektir. Bu durum şüphesiz Seleukos için kötüydü; zira İpsos sonrası düzende onun devleti Ptolemaios ve Lysimakhos'unkiyle sınır komşusu haline gelmişti. Bu evliliklerle her iki hanedanın daha da yakınlaştığı

---

⁴³ Memnon'a göre Ptolemaios anlaşılmaması zor bir insan olması ve pervasızlığı nedeniyle bu lakabı taşıyordu. "(Memnon 8.1.) 'Ο δὲ Πτολεμαῖος, ὃς αὐτόχειρ τοῦ μᾶσματος ἐγεγόνει, ἀδελφὸς ἦν Ἀρσινόης, καὶ ἐπώνυμον διὰ τὴν σκαιότητα καὶ ἀπόνοιαν τὸν κεραυνὸν ἔφερεν."

⁴⁴ MÖ. 316 yılında doğan (Carney 2013, s. 1) Arsinoe'ye I. Ptolemaios'un annesinin adı verilmiştir.

⁴⁵ Paus. 1.10.3.

⁴⁶ Lysandra MÖ. 300'de Agathokles ile evlendirilirken kardeşi Ptolemais ise MÖ. 287'de Demetrios Polierketes ile evlendirilmiştir (Ellis 1994, s. 113; Plut. Demetr. 46.3.). Lysandra daha evvel Kassandros'un oğlu V. Aleksandros ile evliydi. Fakat Aleksandros, Demetrios tarafından öldürülünce Lysandra bu sefer Lysimakhos'un oğlu Agathokles ile evlendirilmiştir (Errington 2017, s. 76).

düşünülürse Seleukos'un bunlardan biriyle yaşayacağı bir çekişme haliyle diğerini de olaya dahil edebilirdi.⁴⁷

Mısır'da Ptolemaios'un giderek yaşlanmasıyla birlikte öne çıkan en önemli konulardan birisi varisinin kim olacağıydı. Adaylar arasında kralın Eurydike'den olan oğlu Ptolemaios Keraunos ve diğer eşi Berenike'den doğan Ptolemaios vardı. Ptolemaios'un ikili arasında bir seçim yapması gerekiyordu. Zira artık 80 yaşındaydı. Şunu belirtmek gerekirse, Ptolemaios'un krallığı henüz çok yeniydi ve birçok konuda olduğu gibi veraset konusunda da devletin gelenek halini almış bir uygulaması yoktu. Bu dönemi dikkate aldığımızda, hanedan mensubu kız çocukların krallığın politik ittifaklarını evlilikler yoluyla güçlendirmek adına bir araç olarak görüldüğünü, erkek çocukların ise bir kral adayı olarak yetiştirildiklerini söyleyebiliriz. Bu bağlamda taht adayı olarak bu dönemde iki prensin adı ön plana çıkıyordu: Keraunos ve Ptolemaios. MÖ. 287 itibariyle varislerden Ptolemaios Keraunos 32, Ptolemaios ise 22 yaşındaydı. Yaşlı Ptolemaios veraset sorununu çözmeliydi. Çünkü erkek çocuklar birbirlerine rakip olmuşlardı.⁴⁸ O sırada Mısır'da bulunan ve I. Ptolemaios'a yakınlığıyla bir philos⁴⁹ olarak nitelendirebileceğimiz Phaleronlu Demetrios⁵⁰ krala Keraunos'u seçmesini tavsiye etmişti, fakat Ptolemaios Atinalının tavsiyesine uymadı ve Ptolemaios'u seçti.⁵¹ Bu seçimi yapmasında şüphesiz eşi Berenike'nin de etkisi vardı.

---

⁴⁷ I. Seleukos'un bu konuda endişelenmesine gerek yoktu. Zira MÖ. 281'deki Kurupedion Savaşı öncesinde Lysimakhos'un krallığını istila ettiğinde Mısır'dan ilerleyişine mani olacak herhangi bir müdahale gelmedi.

⁴⁸ Errington 2017, s. 75.

⁴⁹ Hellenistik dönemde diadokhların yaşadıkları en mühim sorun yeni krallara danışman ve yönetici olarak yardımcı olabilecek Makedoniali eksikliği idi. Bu eksiklik kendilerine kralın arkadaşları (philoï) adı verilen yöneticilerle giderildi. Bu kişilerin arasında Makedonia kökenlilerin yanı sıra çeşitli bölgelerden Hellenler de yer alıyordu. Phaleronlu Demetrios da philos olarak adlandırılan bu danışmanlardan birisiydi.

⁵⁰ Aslen Phaleronlu olan Demetrios, Kassandros tarafından güvenilir bir yönetici olarak Atina'ya atanmıştı (MÖ. 317). MÖ. 307'de Antigonos'un oğlu Demetrios kenti Kassandros'un elinden kurtarınca Phaleronlu Demetrios'un onurlu bir şekilde Thebai'ye kaçmasına izin verildi (Errington, 2017, s. 63). Demetrios'un son durağı ise bir philos olarak Mısır sarayı oldu. Onun I. Ptolemaios döneminde inşa edilen Aleksandreia Kütüphanesi'nin kurulumuna büyük katkısı olduğu bilinmektedir. Fakat Ptolemaios Keraunos ve genç Ptolemaios arasındaki rekabette krala Keraunos'u tavsiye etmesi Demetrios'un kendi sonunu hazırladı. II. Ptolemaios tek başına kral olduktan sonra bu olayı unutmuyarak onu hapsedti. Demetrios hapisteyken tıpkı VII. Kleopatra gibi bir kobra yılanın ısırması nedeniyle ölmüştür (Ellis 1994, s. 55).

⁵¹ Ellis 1994, s. 55.

Eskiçağ yazarları Ptolemaios'un tüm eşleri içinde en çok Berenike'ye ilgi gösterdiğini ve onların evliliğinin bir aşk eşleşmesi olduğunu iddia ederler.⁵² Berenike kısa sürede dikkate değer bir güç olmuş - Epeiroslu Pyrrhos rehin olarak Mısır'a geldiğinde, tüm eşler arasında en etkili onu gördüğü için kendisine özel ilgi göstermişti.⁵³ Berenike çok hırslı bir kadındı. Olympias için Aleksandros neyse Berenike için de oğlu Ptolemaios aynı anlamı ifade ediyordu. Onun geleceğine büyük önem veriyor ve oğlunun kendisinden daha büyük olan Keraunos'un aksine eşinin varisi olmasını istiyordu. Berenike'nin hırsı ve oğlunun krallığını garantilemeye çalışması doğal bir şeydir. Zira Ptolemaios'tan sonra tahta başka bir kadının oğlunun geçmesi hem kendisinin hem de çocuklarının geleceklerini olumsuz etkileyecek bir durumdur. Bu bağlamda Berenike'nin bahsi geçen konuyla alakalı olarak eşini etkilemeye çalışması çok doğaldır. Peki Ptolemaios Berenike'ye, daha sonraları Romalı Iulius Caesar ve Marcus Aurelius'un VII. Kleopatra'ya her dediğini onaylayacak bir biçimde kapıldıkları gibi mi kapılmıştı yoksa Ptolemaios gibi bir karakter bu denli mühim bir konuda bir başkasının telkinleriyle mi hareket edecekti? Bunlar bu noktada akla gelebilecek önemli sorulardır. Ayrıca aynı etkileme eylemini kendi oğlu Keraunos için Eurydike'nin de yapmış olması muhtemeldir. Fakat burada kadınların etkilerinin yanında Ptolemaios'u ikili arasında bir tercih yapmaya yönelten daha belirleyici unsurlar olmalıdır. Bunların başında Ptolemaios'un iki aday bir hükümdarda bulunması gereken karakter özellikleri bakımından değerlendirmiş olması gelmektedir. Yaşının büyük olması Keraunos'u bir adım öne çıkarmaktadır, fakat bu durum tek başına ona krallık tacını garanti edecek bir özellik değildir.

Buraya kadar bahsi geçtiği kadarıyla ifade etmek gerekirse, I. Ptolemaios çok tedbirli ve kurnaz bir karaktere sahipti. Savaş konusunda da çok deneyimliydi; zira Aleksandros Asia'nın fatihi olma ümidiyle doğuya hareket ettiğinde onu takip edenlerden birisi de Ptolemaios'tu. Kendisi zamanla kralın özel korumalarından (Somatophylaks⁵⁴) biri oldu.

---

⁵² Theokrit. Id. 17.38.40.; Plut. Pyrrh. 4.4.

⁵³ Plut. Pyrrh. 4.4.

⁵⁴ Bu kelime kişisel muhafız, koruma anlamına gelip Aleksandros'un Asia Seferi'nde önce 7 daha sonra 8 kişiden oluşmuştur (Heckel 1978, s. 224). Bu korumacıların görevleri ise kral uyurken kralı korumak, kral

MÖ. 330'da kralın kişisel muhafızlarından biri olan Demetrios, Philotas'ın Aleksandros'a karşı hazırlanmış olan komplosuna karışmış olabileceğinden şüphelenip hapsedilmişti. Yerine Lagos'un oğlu Ptolemaios atandı.⁵⁵ Bu durum Aleksandros'un ona büyük güven duyduğunu göstermektedir. Kralın yakın koruma grubuna alınması bunu doğrular niteliktedir. Aleksandros zamanında ve sonrasında Ptolemaios'un ömrünün büyük bir çoğunluğu muharebelerde geçmiştir. Savaşı bildiği kadar diplomasiyi de iyi kullanan, çıkarlarını iyi bilen Ptolemaios'u MÖ. 323'ten ölüm tarihi olan MÖ. 283'e kadar olan eylemlerinin neticesinde başarılı bir lider olarak kabul etmek mümkündür. Her hareketi planlı ve hesaplı olan Ptolemaios bir hanedan mensubu olmadığı halde başlarda Argead hanedanına bağlı bir satrap olarak Mısır'ı yönetmeye başlamış ve en nihayetinde ülkede krallığını ilan ederek Mısır'ın farklı etnik kökenden bir hanedan (Makedonia kökenli Ptolemaioslar) tarafından yönetilmesine öncülük etmiştir. Tabi aradan geçen 40 yıldaki olaylara bakıldığında ve kendisinin Perdikkas, Antigonos ve Demetrios gibi rakipleriyle olan mücadeleleri düşünüldüğünde bunun pek de kolay olmadığı rahatlıkla söylenebilir.

Oğulları arasındaki veliahtlık yarışının iyice kızıştığı MÖ. 287 itibariyle I. Ptolemaios 80 yaşındadır ve eski mühim tehlikelerin artık hiçbirisi yoktur. Fakat devlet yönetiminde ve devletlerarası ilişkiler bağlamında her zaman bir tehlike vardır ve Mısır bu noktada en az Ptolemaios kadar ihtiyatlı birisi tarafından yönetilmelidir. Çünkü Ptolemaios'un bilhassa Syria mevzusu nedeniyle bir zamanlar müttefiki olan Seleukos ile arası artık eskisi gibi değildir. Üstelik iki krallığın sınır komşusu haline geldikleri de düşünüldüğünde Ptolemaios için kendisinden sonra varislerden kimin tahta çıkacağıyla alakalı doğru bir tercih yapması oldukça mühim bir konudur.

Eskiçağ kaynaklarının bize söylediğine göre Ptolemaios Keraunos savaş konusunda genç ve deneyimsizdi ve doğası gereği aceleci ve düşüncesizdi, hiçbir sağduyu ve

---

ata bineceği zaman seyislerden atını alıp ona getirmek, kralın av ve savaşlarında ona eşlik etmektir (Arr. Anab. 4.13.1.; Curt. 8.6.4.).

⁵⁵ Arr. Anab. 3.27.5.

öngörü de kullanmıyordu.⁵⁶ Kuşkusuz bunlar bir hükümdar adayı için tehlikeli özelliklerdi. Bu nedenle Keraunos, babası ve saray erkanı tarafından sevilmiyordu. Bu deneyimsizlik ve dengesiz kişilik Keraunos'un daha sonra MÖ. 279'daki Kelt istilasına karşı giriştiği savaşta ölümüne yol açtı.⁵⁷ Bu ifadelerin ardından Ptolemaios'un ölümünden sonra krallığının Seleukos krallığıyla savaşa tutuştuğunu varsayalım. İşte böyle bir ortamda hakkında bahsedilenler ışığında Keraunos gibi birisinin hükümdar olmasının Mısır'ın geleceği için pek faydalı olmayacağını söyleyebiliriz. Yaşlı kral Ptolemaios sonraki kralın belirlenmesinde şüphesiz bu durumu da dikkate almış ve Keraunos'un kral olmasının Mısır'ın geleceği için zararlı olabileceğini düşünmüştür.

Tahtın diğer adayı genç Ptolemaios ise Aleksandreia'daki ilk kütüphaneci Ephesoslu Zenodotos ve Lampsakoslu filozof Straton'dan özel ders aldığına göre muhtemelen Keraunos'tan daha entelektüel bir kişiliğe sahipti.⁵⁸ I. Ptolemaios yalnızca güçlü değil fakat aynı zamanda Müze (Mouseion) ve Kütüphane'yi (Bibliotheke) gözetecik daha bilge bir varis istiyordu.⁵⁹ Bu bağlamda genç Ptolemaios onun için çok uygun bir seçimdi ve o, daha sonraki yıllarda iyi bir tercih olduğunu göstermiştir. II. Ptolemaios'un hükümdarlığı MÖ. 282'den MÖ. 246 yılına kadar sürmüştür. Uzun süre tahtta kalan II. Ptolemaios babası gibi iyi ve deneyimli bir asker olmamasına karşın 36 yıl gibi uzun bir süre hükmetmeyi başarmıştır. Bu süreçte Mısır zenginleşirken krallığın gücü de korunmuştur. Ayrıca kütüphane ve müze konusunda daha entelektüel adımlar atılmış ve I. Ptolemaios döneminde inşasına başlanan Pharos (Aleksandreia Feneri) tamamlanmıştır.⁶⁰

---

⁵⁶ Diod. 22.3.1.

⁵⁷ Worthington 2015, s. 202.

⁵⁸ Worthington 2015, s. 203. Ephesoslu Zenodotos Aleksandreia Kütüphanesi'nin ilk müdürü olması ve aynı zamanda Homeros'un destanlarıyla ilgili yaptığı düzenlemeyle bilinmektedir. Lampsakoslu Straton ise Aristotelesçi bir filozoftu ve Theophrastos'tan sonra Atina'daki Lykeion'un (Aristoteles'in kurduğu okul) yöneticiliğini yapmıştır (Diog. Laert. 5.58.). I. Ptolemaios'un kral adayı oğluna hocalık yapmaları ikisinin de önemli birer bilim insanı olduğunu göstermektedir. Fakat bu durum Ptolemaios Keraunos'un üvey kardeşinden daha kalitesiz bir eğitim aldığı anlamına gelmemelidir.

⁵⁹ Ellis 1994, s. 59.

⁶⁰ Worthington 2015, s. 203.

I. Ptolemaios'un tercihi genç Ptolemaios'tan yana olmuştur. Bu tercihte muhtemelen Berenike'nin de etkisi vardı ama ikili arasındaki tercihin tamamen bu kadının isteğiyle şekillenmiş olması pek olası değildir. Ptolemaios halefini seçerken iki adayı öncelikle karakter özellikleri ve bunların Mısır'ın geleceğine yapabileceği olumlu ve olumsuz etkiler bakımından değerlendirmiştir. Bundan böyle genç Ptolemaios'un önü çok açıktır; çünkü varis olduğu kesinleştiği için geleceği artık teminat altındadır. Hal böyle iken Keraunos için artık Mısır'da kalmanın bir anlamı yoktu. Bu nedenle MÖ. 287'de annesi Eurydike ve kardeşleriyle birlikte ülkeden ayrıldı.⁶¹ Mısır'daki mücadeleyi kazanan böylelikle Berenike olmuştur. I. Ptolemaios'un tahtın sonraki sahibiyle ilgili seçimini yaşarken yapmış olması ileride yaşanabilecek olası bir taht kavgasının ve bunun Mısır'ın istikrarına verebileceği zararın önüne geçmiştir. Zaten yukarıda bahsedildiği üzere tahtın güçlü adayı Keraunos da kararı öğrendikten sonra ülkeyi terketmiştir. MÖ. 285'de Ptolemaios muhtemelen yaşı ve belki de sağlık sorunları yüzünden varisi Ptolemaios'u ortak kral ilan etti.⁶² Bundan böyle kendisinden II. Ptolemaios diye bahsedebiliriz. İkili Ptolemaios Soter'in yaşamının son iki yılında ortak kral olarak hizmet etmişlerdir.⁶³ MÖ. 367 tarihinde doğan Ptolemaios'un MÖ. 283 tarihinde öldüğü bilinmektedir. Aradan geçen iki yılın ardından II. Ptolemaios'un ülkeyi güvenli ve sorunsuz bir şekilde yönettiğini gören I. Ptolemaios'un uzun soluklu kariyeri 84 yaşında sona ermiştir.⁶⁴

I. Ptolemaios, III. Aleksandros'un ardılları arasında hayatı huzur içerisinde sona eren tek kişidir. Aleksandros'un doğu seferine katılıp, o öldükten sonra kendilerini bir komutandan krala dönüştürenler arasında yaşamı onun gibi yatağında huzur içinde sona eren bir başkası yoktur. Diadokhlar arasında kendisini basileus ilan eden ilk kişi olan Antigonos MÖ. 301'deki İpsos Savaşı'nda ölmüştür. Aynı şekilde Lysimakhos da daha sonra bahsedileceği üzere MÖ. 281'deki Kurupedion Savaşı'nda Seleukos'a karşı

---

⁶¹ Eurydike Mısır'dan ayrılmasına rağmen hiçbir zaman I. Ptolemaios'tan boşanmamıştır. Bu nedenle I. Ptolemaios yaşadığı sürece Eurydike'nin yaşamından endişe etmesine gerek yoktu (Oppen 2015, s. 164). Ancak Eurydike Mısır'da Berenike ve oğlunun iktidarının gölgesinde yaşamaktansa ileride Makedonia tahtını ele geçirecek olan oğlu Ptolemaios Keraunos'a eşlik etmeyi tercih etmiştir.

⁶² Hazzard 1990, s. 131,171,175.

⁶³ Ellis 1994, s. 55.

⁶⁴ Hölbl 2001, s. 27.

koyarken hayatını kaybetmiştir. Seleukos'un ölümü ise Ptolemaios'un gözden çıkardığı oğlu Ptolemaios Keraunos'un eliyle olmuştur. Bu bağlamda hayatı krallığının başkenti Aleksandreia'da huzur içerisinde sona eren I. Ptolemaios'u diğerlerinden daha mutlu ve başarılı kabul etmemiz mümkündür. Onun Mısır'da kurduğu hanedanlık halef krallıklar içerisinde en uzun ömürlü olanı olmuştur. Ptolemaios'un kısaca tarihçi kimliğine de değinmek gerekirse, onun bir görgü tanığı olarak Aleksandros'un seferlerinin tarihini yazdığını biliyoruz. Bu eser bir bütün olarak günümüze ulaşmamış olsa da Arrianos'un Aleksandros'un seferleri üzerine yazdığı kitabın (Aleksandru Anabasis) kaynaklarından biri Ptolemaios'un bu eseri olmuştur (diğeri Kassandreialı Aristobulos). Bu eser Aleksandros'un savaşlarını bizzat gören birisi tarafından yazılmış olduğu için önemli kabul edilmektedir.

Babasının ölümünün ardından II. Ptolemaios cenaze oyunları düzenledi ve kurbanlar adadı.⁶⁵ Dindarlık hem babasını onurlandırmak hem de onun dostlarını ve danışmanlarını kazanmak istediği için politikayla iç içe geçti. II. Ptolemaios annesi ve babasını “theoi soteris” yani “kurtarıcı tanrılar” olarak birleştirmiş ve bu şekilde annesi Berenike'yi babasının diğer eşlerinin üzerinde yüceltmıştır.⁶⁶ Babasını “theos soter (kurtarıcı tanrı)” olarak tanrılaştırdığında bir hanedanlık kültü kurmuştur. Ptolemaios'un sahip olduğu Aleksandros kültüyle bağlantısı olan Ptolemaioslar kültü böylece Aleksandreia'da kurulmuştur.⁶⁷ II. Ptolemaios ayrıca yine babasıyla ilgili olarak MÖ. 270'lerde Ptolemaios'un adını taşıyan bir festival yarattı : Ptolemaia. Babasının başarılarını anıtlıştırmak istediğinden bu festivalin tüm Hellen dünyasında yayılması için çalışmalar yaptı.⁶⁸ Ebeveynlerin onurlandırılması yeni kral için önemliydi; zira II. Ptolemaios bu şekilde yeni hükümdarın seçiminde tercihin kendisinden yana kullanan babasına ve ayrıca bu tercihin yapılmasında eşi üzerindeki etkisini kullanmaktan geri durmayan annesine minnettarlığını göstermiştir. II. Ptolemaios babasının ölümünün

---

⁶⁵ Theokrit. Id. 17. 121.

⁶⁶ Worthington 2015, s. 204.

⁶⁷ Vanderpe 2010, s. 163 - 164.

⁶⁸ Errington 2017, s. 117.

ardından tek başına kral olmuş ve muhtemelen yeni firavun olarak MÖ. 7 Ocak 282’de taç giymiştir.⁶⁹

---

⁶⁹ Gryzbek 1990, s. 81-86.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LYSİMAKHOS'UN KRALLIĞI'NA SİĞİNMASI VE SARAY ENTRİKALARI

3. Ptolemaios Keraunos'un Thrakia'da Bulunduğu Sırada Meydana Gelen Olaylar

Ptolemaios Keraunos korku içinde Mısır'dan ayrılmıştı; çünkü babaları üvey kardeşi Ptolemaios'u kral olarak adlandırmıştı.⁷⁰ Buna rağmen Mısır'da kalmaya devam etseydi taht üzerindeki hakkının kesin olarak sona erdirilmesi adına yeni hükümdar tarafından açık hedef haline getirilebilirdi. Keraunos bir daha dönmek üzere Mısır'dan ayrılmıştı. Yeni ikameti ise Thrakia'da Lysimakhos'un sarayıydı. Burası yeni bir sayfa açmak, yeni fırsatlar yakalamak için uygun bir yerdi.⁷¹ Zira Keraunos'un öz kardeşi Lysandra Lysimakhos'un en güçlü varisi, kendisinden sonra tahta çıkmaya en yakın kişi olan Agathokles ile evliydi. Agathokles, Lysimakhos ile Antipatros'un kızı olan Nikaia'nın oğullarıydı. Lysandra ve Keraunos da bilindiği gibi yine Antipatros'un bir kızı olan Eurydike'nin çocuklarıdır. Bu nedenle Lysandra ve Keraunos, Agathokles ile aynı zamanda anne tarafından akrabaydılar. Dolayısıyla Keraunos özelinde değerlendirdiğimizde, kız kardeşinin kraliçe ve kuzenin de bir gün kral olma ihtimalleri vardı. Bu dönemde Mısır dışında varlığını sürdüren iki halef krallık (Seleukos ve Lysimakhos'un krallıkları) arasında Thrakia, yukarıda bahsedilenler ışığında bir tercih yaparken Keraunos ve beraberindekileri (annesi ve kardeşleri) daha fazla cezbetmiş olmalıdır. Tabi Keraunos ve ailesinin, kral Lysimakhos'un eşi ve aynı zamanda Eurydike'nin Mısır'daki rakibi Berenike'nin kızı olan kraliçe Arsinoe'yi de dikkate almaları gerekiyordu. Annesi gibi hırslı ve aktif bir karaktere sahip olan Arsinoe, üvey kardeşi Lysandra ve Agathokles'in geleceklerinin önünde duran mühim bir engeldi. Lysimakhos'un iyice yaşlandığı MÖ. 280'lerin sonlarına doğru öne çıkan en mühim

⁷⁰ Paus. 1.7.1.; App. Syr. 62.

⁷¹ Keraunos Thrakia'yı bir sığınak olarak seçmişti. Çünkü bölgeyi Makedonia ve Hellas için bir üs olarak kullanmayı umuyordu. Fakat sınır dışı edilmesi bu planı aniden durdurdu (Worthington 2020, s. 239).

konu veraset sorunuydu. Agathokles bu konuda en güçlü adaydı, fakat kralın yaşları küçük de olsa Arsinoe'den de erkek çocukları vardı. İki tarafın da en büyük gayesi neticede krallık tacını elde etmektir. Bu taht mücadelesine değinmeden evvel bu bölümdeki olaylarda önemli bir yeri olan Lysimakhos'un Thrakia Krallığı'ndan kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

MÖ. 360 yılında doğan Lysimakhos aslen Thessalia kökenli bir Hellen olan Agathokles'in oğluydu. Babası, II. Philippos döneminin tanınmış simalarından birisiydi. Agathokles kendisine yüksek rütbe veren II. Philippos'un arkadaşı olmuştu.⁷² Hizmetleri sayesinde Pella'daki Argead Sarayı'nda favori bir isimdi ve ailesi zaman içerisinde Makedonia toplumu içerisinde asimile oldu.⁷³ Bu ifadelerden Lysimakhos'un esasen Hellen kökenli olduğunu ve Makedonia'da ailesi gibi kendisinin de zaman içerisinde asimile edildiğini anlıyoruz.

Pausanias'ın yazdıklarına bakılırsa, III. Aleksandros'un korumalarından biri olan Lysimakhos, Aleksandros tarafından bir keresinde öfkeyle bir aslanla aynı odaya kapatılmış, ancak Lysimakhos aslanı öldürünce Aleksandros ona saygı göstermiş ve onu en soylu Makedonlar kadar onurlandırmıştır.⁷⁴ Aslanla ilgili söylentinin doğruluğu tartışılabilir, fakat Aleksandros'un Lysimakhos'a değer verdiği açıktır. Çünkü bir somatophylaks olmak o dönem için çok büyük bir onurdu.⁷⁵ Ayrıca Aleksandros sonrasında onun imparatorluğundan bir pay elde etmiş olması Lysimakhos'un kral tarafından sevilen ve güvenilen birisi olduğunu göstermektedir. Diadoklar sağlığında Aleksandros'un güvenmiş olduğu ve onun en yakınındaki kimselerdi. Lysimakhos'un Aleksandros'un yakın koruma grubunun içerisinde yer almış olması da bu güven duygusunun gerçek olduğunu göstermektedir.

Lysimakhos Aleksandros'un ölümünden sonra yapılan paylaşımda Thrakia bölgesini almış ve MÖ. 306/305'de Antigonos ve oğlu Demetrios'u takiben diğer ardıllar gibi o da

---

⁷² Lund 1992, s. 2.

⁷³ Lund 1992, s. 2.

⁷⁴ Paus. 1.9.5.

⁷⁵ Davis - Kraay 1973, s. 141,

kendisini kral ilan etmişti. Lysimakhos'un krallığının konumu diğerlerine oranla biraz daha tehlikeli bir noktadaydı. Örneğin onun krallığı Ptolemaios'un Mısır'daki krallığı gibi doğal setlere ve verimli topraklara sahip değildi. Ayrıca Lysimakhos'un krallığı kendi bölgesinde Thrakialı kabilelerle iç içeydi. Bunun yanında Lysimakhos'un sahip olduğu konum itibariyle bazı avantajları da vardı. Hellespontos'a yakınlığı ona stratejik önemi yüksek bu boğazı kontrol etme imkanı veriyordu.⁷⁶ Kralın MÖ. 309'da Thrakia Khersonesos'unda (Gelibolu Yarımadası) kurduğu kendi adını taşıyan Lysimakheia⁷⁷ (Bolayır) kenti konumuyla Hellespontos'u kontrol etmek adına oldukça uygun bir yerleşimdi ve Lysimakhos'un yeni kurulan bu şehirle bölgeyi kontrol etmek istediği açıktır. Fakat karşı tarafın rakip Antigonos'un elinde olması bu isteğin tam anlamıyla gerçekleşmesini engellemektedir. Errington'un da bahsettiği üzere Lysimakhos esasen boğazın her iki yakasını kontrol etmeyi arzuluyordu ve bu nedenle MÖ. 302'de (İpsos Savaşı öncesi) Antigonos'a meydan okumak için koalisyon kurulur kurulmaz, Lysimakhos Avrupa'dan harekete geçen ilk kişi olmuştur.⁷⁸

Lysimakhos'un ilk yılları⁷⁹ kendi bölgesinde otoritesini güçlendirmekle geçmiştir. Diadokhların birbirleriyle yaptıkları mücadelelerin sürekliliği ve Lysimakhos'un aralarında en zayıf olanlardan biri olması onu bu çetin mücadelelerin dışında tutmuştur. Lysimakhos'un en iyi yaptığı işlerden birisi Makedonia'daki komşusu Kassandros ile bir rekabete girmemesidir. Aksi durumda Kassandros'un Asia'daki Antigonos ile birlik olup Lysimakhos'a saldırması yüksek ihtimalle henüz Thrakia'da kendi otoritesini kurmaya çalışan Lysimakhos'u çok zor bir durumda bırakacaktı. Şurası da bir gerçek ki, bu senaryo gerçekleşmiş olsaydı Kassandros güçlü bir Antigonos ile sınır komşusu haline gelecekti. Bu senaryoyu engelleyen en önemli şey Kassandros'un güçlü ve yayılmacı bir

---

⁷⁶ MÖ. 301'deki İpsos Savaşı öncesinde boğazın Avrupa yakası Lysimakhos'un karşı taraf ise Antigonos'un egemenliğindeydi.

⁷⁷ Lysimakhos'un kendine başkent edinmek maksatlı kurduğu şehir olup Makedonia kralı II. Philippos ile başlayan, III. Aleksandros'un da devam ettirdiği kralların ve kraliyet ailesi mensuplarının adlarının verildiği şehirler kurma geleneğinin bir devamıdır. Konumuyla Gelibolu Yarımadası kıstağına tepeden bakan Lysimakheia şehri hem Saros (Melas) Körfezi'ni hem de Çanakkale Boğazı'nı görebilmekteydi.

⁷⁸ Errington 2017, s. 57

⁷⁹ Burada kastedilen tarih MÖ. 310'ların ortalarıdır.

Antigonos'tan ziyade daha zayıf olan Lysimakhos ile komşu olmayı daha az rahatsız edici bulmuş olmasıdır.

Lysimakhos'un MÖ. 305'de diğer diadokhlar gibi basileus ünvanını aldığını biliyoruz. Sonraki 3-4 yıl içerisinde yaşanan olaylar ise Lysimakhos'u Antigonos'un ortadan kaldırılması ve ondan kalanların paylaşıldığı hareketli bir sürecin içerisine dahil etmiştir. MÖ. 301'deki İpsos Savaşı Antigonos'un sonu olurken, ondan geriye kalanlar ise rakipleri arasında paylaşılmıştır. Paylaşımında Lysimakhos, Antigonos'a ait Küçük Asia'nın büyük bir kısmını elde etmiştir.⁸⁰ İpsos'tan birkaç yıl sonra Demetrios Polierketes, Kassandros'un beklenmedik ölümünün ardından onun oğulları arasındaki taht mücadelesinden faydalanarak Makedonia'yı ele geçirse de bu durum kısa sürdü; zira Antigonos'un oğlunun imparatorluğun asıl merkezi Makedonia'yı ele geçirmiş olması diğer diadokhlarca kabul edilecek bir şey değildi. Bu yüzden Lysimakhos bu dönemde Kassandros'un yerini almış olan Epeiroslu Pyrrhos ile birlik olup nihayetinde Demetrios'u Makedonia'dan uzaklaştırmıştır.⁸¹ Fakat Antigonosların Makedonia macerası Demetrios ile sınırlı kalmayacaktır.

Lysimakhos ve Demetrios mücadelesinin diğer bölümü ise Küçük Asia içindi. MÖ. 294 civarında Lysimakhos, Demetrios Hellas ile meşgulken Küçük Asia'nın önemli şehri olan Ephesos'u ele geçirdi. Bir dönem Antigonosların donanmasına üs olan kentin Lysimakhos tarafından ele geçirilmesi şüphesiz Demetrios için önemli bir kayıptı. Bundan sonra Ephesos Lysimakhos dönemindeki yatırımlarla birlikte bölgesel anlamda büyük değer kazandı ve bu önemini eskiçağın sonuna kadar da korudu.⁸² Lysimakhos kenti yeniden inşa ettirdi, fakat burada yaptığı en mühim yeniliklerden birisi şehrin adını değiştirmek oldu. Kral kente Ptolemaios ailesinden olan eşi Arsinoe'nin adını verdi. Bu hareket kuşkusuz Lysimakhos'un ona verdiği yüksek değeri görmemizi sağlamaktadır. Fakat Ephesos'un yeni adı Lysimakhos öldükten sonra ortadan kalkmıştır.

---

⁸⁰ Paus. 1.6.7.

⁸¹ Bu dönemde Pyrrhos Batı Makedonia'yı Lysimakhos ise Doğu Makedonia'yı işgal etmişti. Ancak daha sonra Lysimakhos, Pyrrhos'u işgal ettiği bölgeden çıkarmıştır (Errington 2017, s. 74). Bu şekilde Makedonia'nın tamamına egemen olmuştur.

⁸² Errington 2017, s. 73.

Lysimakhos'un kente verdiği önem ve yaptığı harcamalar Ephesos'a gelecekte prestijli bir yer vermek istediğini göstermektedir (mesela bölge için bir yönetim merkezi). Ek olarak Lysimakhos kentteki faaliyetleri sonrasında saygı görmüş, Roma döneminde de kendisinin şehrin yeni kurucusu olarak onurlandırılmasına devam edilmiştir.⁸³

MÖ. 286'da Miletos'ta karaya çıkan Demetrios Küçük Asia'da karşısına çıkan Lysimakhos ve oğlu Agathokles karşısında varlık gösteremeyince son bir çare olarak babasının eski bağlantılarını canlandırmak amacıyla doğuya hareket etmiş fakat bu amacını gerçekleştiremeden I. Seleukos tarafından yakalanmıştır. Sonrasında da MÖ. 282'deki ölümüne kadar onun gözetiminde yaşamıştır. Demetrios'un bir tehlike olmaktan çıkması Lysimakhos kadar diğer hellenistik kralların da çıkarınaydı. Lysimakhos özelinde bir değerlendirme yapmak gerekirse, Ipsos sonrasında onun Avrupa ve Küçük Asia'daki kazanımlarını tehdit edecek önemli bir güç ortadan kalkmıştı. Üstelik Lysimakhos bu dönemde Makedonia'yı beraber paylaştığı Epeiroslu Pyrrhos'u işgal ettiği Batı Makedonya'dan çıkarmıştı. Lysimakhos'un krallığının sınırları Aşağı Tuna'ya kadar Makedonia ile Thrakia'yı ve Toros Dağları'nın kuzey ve batısında tüm Küçük Asia'yı kapsıyordu.⁸⁴ Para ile insan kaynağı olarak ülkesi Ptolemaios ve Seleukos'unkilerle başa çıkabilecek seviyedeydi. Fakat Lysimakhos artık yaşlıydı ve seksenine adım adım yaklaşıyordu. Bu yüzden iyi bir varis belirlemesi gerekliydi. Bu kişi hem ordusunun hem de sarayındaki danışmanlarının onayladığı birisi olmalıydı. Bu hususta öne çıkan en önemli aday büyük oğlu Agathokles'ti. Onun Lysimakhos'tan sonra kral olmasına kesin gözle bakılıyordu.⁸⁵

Ptolemaios Keraunos'un Lysimakhos'un sarayına sığındığını biliyoruz. Peki neden burayı tercih etmişti? Aslında Seleukos'un krallığına da gidebilirdi. Tabi böyle yapmış olsaydı Mısır'ın rakibi bir krallığa sığındığı için doğduğu ülkede kendisine iyi gözle

---

⁸³ Errington 2017, s. 73.

⁸⁴ Errington 2017, s. 74.

⁸⁵ Agathokles aslında MÖ. 286'da Demetrios Polierketes'e karşı gösterdiği başarılı mücadeleye kadar çok fazla dikkat çekmemişti. Demetrios karşısındaki başarısı onu ön plana çıkardı ve Lysimakhos'un Küçük Asia'da yaşayan Hellen unsurları arasındaki şöret ve popülerliğini arttırdı (Plut. Demetr. 46-48; Iust. 17.1.4.). Lysimakhos'u destekleyenler Agathokles'i babasının ölümünden sonra kendi nüfuzlarının devamını sağlayan bir garantör olarak gördüler (Lund 1992, s. 185).

bakılmazdı. Rakip bir krallığa sığınmayı hasmane bir tutum olarak değerlendirmek mümkündür. Bu tarihin her döneminde böyledir. Eğer kendi krallığınızla savaşmış veya yakın gelecekte savaşma ihtimali olan bir devlete sığınıyorsanız büyük ihtimalle size hain ve düşman gözüyle bakılır. İpsos'un ardından Seleukos Syria mevzusunda Ptolemaios'un hakkı olmadığı halde bölgeden pay almasından rahatsızdı⁸⁶ ve bölge iki krallık arasında ilerleyen dönemlerde de en önemli sorunlardan birisi olmuştur. Seleukos'un Syria konusundaki huzursuzluğu sebebiyle İpsos sonrasında iki krallık arasında gergin bir ortamın oluştuğunu söylemek mümkündür. Böyle bir ortamda Keraunos'un Mezopotamya'ya gitmesi onu açıkça Mısır'a karşı bir tavır içerisine girmiş gibi gösterecekti. Ancak Keraunos böyle bir hareketin meydana getireceği tepkilerle ilgilenmekten ziyade tamamen pragmatik düşünmüş olmalıdır. Nitekim Seleukos'un ülkesinde kendisinin yükselmesini sağlayacak veya ona prestijli bir mevki kazandıracak hiçbir bağlantı yoktu. Orada esasen Mısır'a karşı politik bir koz olarak kullanılmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktı.

Bu sebeple Keraunos'un gerçekleştirilen evlilik münasebetleriyle Mısır ile ilişkilerinde dışarıya dostane bir görüntü veren Lysimakhos'un krallığına sığınması daha mantıklıydı. Ayrıca şunu da belirtmekte fayda var ki, Ptolemaios Keraunos her ne kadar Mısır'da doğmuş olsa da gerçekte anne ve babası gibi tam bir Makedonia'lıydı. Bu nedenle Makedonia geleneklerine uygun bir şekilde yetiştirilmiş olması yüksek bir ihtimaldir. Elbette Keraunos, babası I. Ptolemaios'un da bir parçası olduğu Makedonialıların Aleksandros önderliğinde elde ettikleri malum başarılarından haberdar olarak yetişmişti. Zaten yaşadığı yıllar Makedonialıların bu başarılarıyla gururlandıkları ve eski dünyanın önemli bir kısmında hakimiyet kurdukları bir dönemdi. Dolayısıyla Keraunos'u yakın çevresine ve yaşadığı döneme hakim bu düşünce yapısından bağımsız düşünmek pek mümkün değildir. Bütün bunlar ışığında bir değerlendirme yapıldığında, esasen bir Makedonialı olan Keraunos'un ayrılmak zorunda olduğu Mısır dışında tercih edebileceği yer anavatanı veya oraya yakın bir ülke olmalıdır. Bu bağlamda

---

⁸⁶ Seleukos, İpsos'ta yer almayan Ptolemaios'un savaş sonrasındaki paylaşımında Syria'dan pay almasından rahatsızdı.

Makedonia'yı da içerisine alan Lysimakhos'un krallığını Keraunos'un kendisi için yapabileceği en uygun tercih olarak görmek mümkündür. Burada ayrıca daha önce de ifade edildiği üzere kralın en büyük oğlu ve en güçlü varisi Agathokles'in eşi Lysandra da bulunuyordu, ki bu kadın aynı zamanda Keraunos'un öz kardeşiydi. Agathokles'in en güçlü varis oluşu onun geleceğin kralı olma ihtimalini fazlasıyla kuvvetlendirmektedir. Bu durum da bir bakıma Lysandra'nın geleceğin kraliçesi olacağını göstermektedir. Elbette bu vaziyet Keraunos'un yararına. Bu şekilde kendisi de geleceğini teminat altına almış olacaktır. Fakat tüm bu tablo diğer mirasçıları gözardı edilerek çizilmiştir. Bu noktada bahsedilebilecek en önemli kişi Ptolemaios Keraunos ve Lysandra'nın üvey kardeşleri Arsinoe'dir ve bu kadının karakteri annesi Berenike'den pek farklı değildir. Arsinoe de doğal olarak gelecekte kendi çocuklarından birisinin kral olmasını istiyordu. Bu nedenle Keraunos ve bilhassa Lysandra'nın gelecek planlarında Arsinoe'yi de fazlasıyla dikkate almaları gerekmektedir.

Bu beklentiler ve planlar Lysimakhos'un iyice yaşlandığı MÖ. 280'lerin sonlarına doğru taraflar arasındaki mücadeleyi arttırmıştır. Bir bakıma Mısır'da Eurydike ve Berenike arasındaki rekabetin bir benzeri bu kez kendisini Thrakia'da göstermeye başlamıştır. Eurydike ve çocuklarının hesaba katmadıkları en önemli şey Lysimakhos'un genç eşi Arsinoe'ye düşkünlüğüydü. Bu şüphesiz onlar için tehlikeli bir durumdu. Agathokles'in geleceği görünürde parlaktı, lakin Arsinoe'nin varlığı ve kadının veliahtlık konusunda eşinin yerine kendi çocuklarını hazırlıyor olması Agathokles'in önündeki yolun pek de engelsiz olmadığını göstermektedir.⁸⁷ Lysimakhos'un sarayında Arsinoe'nin acımasızlığı ve güce olan açlığı giderek artıyordu ve kendisi özellikle tahtın varisi olan Agathokles'in öldürülmesinde başarılı oldu.⁸⁸ Başlangıçta onu fark ettirmeden zehirlemek istedi ancak Agathokles öngörüsü sayesinde zehri kusarak

---

⁸⁷ Lysimakhos'un saltanatının son yıllarında sarayında iki farklı grubun ön plana çıktığı görülmektedir. Birincisi kralın resmi varisi ve Nikaia'dan doğan oğlu Agathokles'i destekliyordu. Agathokles muhtemelen otuzlu yaşlarının sonlarında başarılı ve ideal bir askeri figür ve görünüşe göre ideal bir varis olarak sunulmuştu. Ona karşı olan Arsinoe ise en büyük oğlu Ptolemaios'un tahtını güvenceye almak istiyordu (Lund 1992, s. 186).

⁸⁸ Hölbl 2001, s. 35.

ölümünden kurtulmuştur.⁸⁹ Fakat kraliçe entrikalarına devam ediyordu. Arsinoe komplo kurarak Lysimakhos'un en büyük oğlu ve veliahtı Agathokles'in ihanetinden şüphe duymasına neden oldu ve bu yüzden talihsiz ve masum Agathokles idam edildi.⁹⁰ Arsinoe kendisi aleyhinde babasını doldururken Agathokles kraliyet sarayında olmadığı için kadının onun hakkında şüpheler yaratabilmesi daha kolay olmuştu. Agathokles yaklaşık MÖ. 283/282'de babasının emriyle öldürülmüştür.⁹¹

Agathokles'in öldürülmesi üzerine birkaç şey söylemek gerekirse, onun idamı tamamiyle yanlış bir karardır. Zira kendisinin Lysimakhos'a karşı yapacağı darbeden bir kazancı yoktu. Kral doğal bir şekilde ömrünü tamamladığında yerine gelebilecek en güçlü aday zaten Agathokles'in kendisiydi. Dolayısıyla gelecekte ne olacağı belli iken Agathokles'in zor kullanarak bir şeyler elde etmeye çalışması ne kadar mantıklı olabilirdi? Ayrıca şunu da ifade etmekte yarar var ki, Agathokles'in ölümünden sonra taht için tecrübe ve yetenek bakımından uygun başka bir aday da kalmamıştı. Arsinoe'nin çocukları tarihsel gelenek dahilinde adlandırılmak için bile çok küçüktüler.⁹² Iustinus'un bu ifadesinden bilhassa yaşlarının küçük olmasının getirdiği tecrübesizlik nedeniyle Arsinoe'nin çocuklarının taht için pek de uygun birer aday olmadıkları anlaşılmaktadır. Lysimakhos'un Agathokles ile ilgili verdiği kararın yanlışlığı yakın gelecekte kendisinin ve krallığının başına gelenler dikkate alındığında daha iyi anlaşılabilir. Agathokles'in ölümüyle krallık yetenekli bir kral adayından mahrum kalmıştır. Lysimakhos'un Arsinoe'dan doğan çocuklarının küçük olduklarını biliyoruz. Bu noktada kralın ileri görüşlülüğü üzerine bir değerlendirme yapmak gerekirse, kendisinin Agathokles konusunda gösterdiği tavır neticesinde bu özelliğinin bahsi geçen konuda çok zayıf kaldığını söylemek mümkündür. Sevilen bir karakter olması sebebiyle Agathokles'in akıbeti destekçisi olan birçok kişiyi rahatsız etmiş

---

⁸⁹ Memnon 8.1.

⁹⁰ Worthington 2015, s. 182.

⁹¹ Errington 2017, s. 76.

⁹² Iust. 17.1.1-8. Bu dönemde bu çocukların en büyüğü olan Ptolemaios bile henüz 15 yaşındaydı.

olmalıdır.⁹³ Bunun da yaşlı Lysimakhos'un üstesinden gelmesi gereken yeni sorunları beraberinde getireceğini öngörmek pek de zor değildir.

Bir söylentiye göre, Agathokles'in Arsinoe'nin komplosuna kurban gitmesinin nedeni esasen ikili arasındaki karşılıksız aşktı. Arsinoe aslında yaşı yaşına daha uygun olan Agathokles'in eşi olmak istiyordu. Fakat bu isteğin yolu tamamen kapalıydı, çünkü Agathokles'in Lysandra'dan çocukları olmuştu bile.⁹⁴ Agathokles'in idamı neticesinde Lysandra'nın dul kalması kuşkusuz annesi Eurydike için de üzücü bir durumdu. Mısır'da kral olarak düşünülmeyen oğlu Ptolemaios Keraunos'un babasının kalıtından çıkması (bir başka deyişle mirasından mahrum kalması) ve Lysandra'nın geleceğin kralı olarak görülen eşini ani bir şekilde yitirmesi yaşananları yakından gözlemleyen Eurydike için hüznün verici olmalıdır. Eurydike'nin bilindiği üzere Ptolemais adında Demetrios Polierketes ile evli bir kızı daha vardı. Bu evliliğin de aileye siyasi manada pek bir fayda sağlamadığını söyleyebiliriz; zira Demetrios'un başına gelenleri hepimiz biliyoruz.

Lysimakhos'un krallığı kendisinin Agathokles ile ilgili son kararına kadar bilhassa dış güçler tarafından dikkat çekebilecek mühim bir zayıflık göstermemişti. Bu son hareketine kadar Lysimakhos'un eylemlerini kısaca değerlendirmek gerekirse, kendisi krallığını kazanamayacağı mücadelelerden uzak tutan ama kazancının büyük olacağı durumlarda ise rakiplerinin karşısına çıkmaktan çekinmeyen bir kral profili çizmiştir. Thrakia'da hakimiyetini kurmaya çalıştığı MÖ. 310'lu yıllarda diğer diadokhların aksine dış politikada çekimser davranmış, ancak MÖ. 300'lü yılların ortalarından itibaren çevresine karşı daha atak bir siyaset izlemiş ve bu politikasının meyvesini İpsos'tan sonra Antigonos'un Anadolu'daki topraklarının büyük çoğunluğu ele geçirerek toplamıştı. Kassandros'un MÖ. 297'deki ölümünden sonra bir daha toparlanamayan Makedonia Krallığı'nı en nihayetinde Pyrrhos'u da oradan uzaklaştırarak ele geçiren

---

⁹³ Memnon Lysimakhos'un Agathokles'i öldürdüğü için kendisine bağlı olanların nefretini kazandığını söylemektedir (bkz. Memnon 8.2.).

⁹⁴ Paus. 1.10.3-4.

Lysimakhos'un İpsos sonrasında da krallığının sınırlarını önemli oranda genişlettiği görülecektir.

Fakat Agathokles'in öldürülmesi neticesinde krallığın önemli bir varisten yoksun kalması elbette bazı olumsuz sonuçlar meydana getirdi. Agathokles'in dul kalan eşi, I. Ptolemaios ve Eurydike'nin kızları Lysandra, çocukları ve içlerinde Ptolemaios Keraunos'un da bulunduğu kardeşleriyle birlikte I. Seleukos'un yanına kaçtı.⁹⁵ Bu şekilde Keraunos'un Thrakia günlerinin elinde olmayan nedenlerle çok uzun sürmediği görülmektedir. Ancak Keraunos ve kardeşlerinin doğudaki Seleukos'un krallığına sığınmaları elbette kendi içinde bazı nedenleri barındırıyordu. Hırslı ve ihtirash bir karaktere sahip olduğunu bildiğimiz Ptolemaios Keraunos daha iyi bir gelecek elde etmek adına fırsatlar arıyor ve bunun için farklı yerlerde şansını denemekten geri kalmıyordu. Kendisinin yeni durağı bu kez diğer kardeşlerinin de bulunduğu I. Seleukos'un sarayıydı. Seleukos da bir Antigonos ve Ptolemaios gibi idare ve savaş konularında deneyimli ve bir o kadar da genişleme yanlısı bir liderdi. Kendisi son günlerini yaşadığı bu dönemde bile III. Aleksandros'tan miras kalan diğer toprakları ele geçirme hevesiyle öteki halef krallıkların bir zayıflık göstermelerini bekliyordu.

---

⁹⁵ Hölbl 2001, s. 35.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I. SELEUKOS'UN YANINA SİĞİNMASI VE KURUPEDİON SAVAŞI

4. Ptolemaios Keraunos'un I. Seleukos'a Sığınması ve Kurupedion Savaşı

Bu bölümde daha evvel Lysimakhos ile ilgili bölümde olduğu gibi Seleukos'un geçmişi ve krallığından kısaca söz etmek yerinde olacaktır. Seleukos, Antiokhos'un oğluydu. Iustinus'a göre Antiokhos II. Philippos döneminin (MÖ. 359 - 336) generallerinden birisiydi. Ancak başka bir kaynakta bundan bahsedilmiyor ve Antiokhos'un II. Philippos dönemindeki generalliği hakkında da hiçbir şey bilinmiyor. Antiokhos'un Makedonialı soylu bir ailenin üyesi olması mümkündür. Seleukos'un annesinin adı ise Laodike'ydi fakat onun hakkında başka hiçbir detay bilinmemektedir. Seleukos daha sonra birkaç şehre onların isimlerini vermiştir.⁹⁶

Seleukos Makedonia'nın kuzeyinde bulunan Europos'ta doğmuştu. Onun doğum yılı tam olarak belli değildir. Iustinus MÖ. 281'deki Kurupedion Savaşı sırasında Seleukos'un 77 yaşında olduğunu söylemektedir. Onun bu ifadesi Seleukos'un doğum tarihinin MÖ. 358 olduğunu gösteriyor. Ancak bu konuyla ilgili olarak Appianus MÖ. 354, Caesarealı Eusebius ise MÖ. 356 yılından bahsederek Seleukos'u III. Aleksandros ile aynı yaşta yapar. Bu büyük olasılıkla Seleukos'un kendisini Aleksandros ile karşılaştırılabilir kılmak için yaptığı bir propagandadır.⁹⁷ Gençliğinde Seleukos, III. Aleksandros'a hizmet etmek üzere seçilmiştir. Soylu ailelerin erkek çocuklarının önce bu pozisyonda daha sonra da kralın ordusunda subay olarak hizmet etmeleri bir

---

⁹⁶ Grainger 1990, s. 2. Bu aslında bilindiği üzere II. Philippos zamanında başlayan Argead krallarının kendi adlarını taşıyan şehirler kurma uygulamasının bir devamıdır. Bu uygulamayı III. Aleksandros sonrası dönemde gerçekleştiren ilk kişi eski Korinthos kolonisi Potidia'nın bulunduğu yerde Kassandreia şehrini kuran Kassandros'tu (Errington 2017, s. 45).

⁹⁷ Grainger 1990, s. 1.

gelenektir.⁹⁸ Seleukos ile alakalı bazı efsaneler de mevcuttur. Mesela tanrı Apollon'un Seleukos'un gerçek babası olduğu söylentisi gibi. Ancak bunlar da kendisini III. Aleksandros'un doğal varisi olarak göstermek isteyen Seleukos'un bir propagandasıdır.⁹⁹

Seleukos III. Aleksandros'un ölmeden evvel Persialı kızlarla evlendirdiği Makedonialı komutanlardan birisiydi. Aleksandros öldükten sonra diğerleri eşlerini terk etse de Seleukos eşi Apama'ya bağlı kaldı.¹⁰⁰ Yarı doğulu olan Antiokhos ikilinin oğluydu ve Seleukos'tan sonra tek başına kral olmuştur. Seleukos her ne kadar başlarda eşi Apama'ya sadık kalarak erken Hellenistik dönemde Makedonia aristokrasisi arasında gelişen evlilik münasebetlerine dahil olmasa da daha sonra Demetrios'un kızı Stratonike ile evlenerek (MÖ. 300/299) bu moda uymuştur.

Seleukos III. Aleksandros'un ölümü sonrasında toplanan Babylonia'daki konseyde Perdikkas'ın süvari komutanı olmuştur. Perdikkas'ın o dönem Mısır satrabı olan Ptolemaios'un üzerine giderken talihsiz bir biçimde suikaste kurban gitmesi nedeniyle Aleksandros'un generalleri imparatorluğun yönetimine yeni bir düzen getirmek amacıyla bu kez Triparadeisos'ta toplanmış ve görüşme neticesinde Seleukos Babylonia Satraplığı'na atanmıştı. Bu şüphesiz Seleukos için süvari komutanlığından çok daha fazlasıydı ancak Babylonia'daki hakimiyeti Antigonos'un baskısı nedeniyle kısa sürmüştür. Sicilialı Diodoros'a göre Antigonos'un planı Makedonialılar tarafından yönetilen tüm toprakları işgal etmektir.¹⁰¹ Kuşkusuz bunu anlamış olan ve Babylonia'da kalıp Antigonos'un ezici askeri gücü ile yüzleşmenin manasız olduğunu düşünen Seleukos, Mısır'daki Ptolemaios'un yanına sığınmıştır(görünüşe göre MÖ. 315'in

---

⁹⁸ Grainger 1990, s. 2.

⁹⁹ Grainger 1990, s. 2.

¹⁰⁰ Grainger 1990, s. 12; Errington 2017, s. 80.

¹⁰¹ Diod. 19.56.

ilkbaharında¹⁰²).¹⁰³ Bu şekilde Antigonos ile ilgili kuşkularını Mısır'a taşımış ve orada onun planları ile alakalı karanlık bir resim sunmuştur.¹⁰⁴

Mısır'da bulunan Seleukos, Antigonos'un yokluğunda Syria'ya saldırmanın tam zamanı olduğunu ileri sürerek Ptolemaios'u ikna etmişti. Bölge o sırada Demetrios tarafından yönetiliyordu. Ptolemaios ve Seleukos Gaza civarında yapılan savaşta Antigonos'un oğlunu yenilgiye uğrattılar (MÖ. 312).¹⁰⁵ Ardından MÖ. 312'nin sonlarında veya muhtemelen 311 yılının baharında Ptolemaios Babylonia'yı ele geçirmesi için Seleukos'a 1000 asker (800 piyade, 200 süvari) verdi.¹⁰⁶ Bölge MÖ. 315'ten beri Antigonos'un elindeydi. Ege ve Akdeniz'de devam eden pahalı kara ve deniz hareketleri için mali kaynak düzenli olarak buradan sağlanıyordu.¹⁰⁷ Dolayısıyla Babylonia önemliydi ve sahip olana özellikle maddi anlamda büyük katkı sağlıyordu. Daha önce yöneticilik yaptığı için şüphesiz yerleşimin sahip olduğu önemi iyi bilen Seleukos az sayıdaki askeri gücüne rağmen şehri ele geçirdi. Bölge halkının onu memnuniyetle karşılamasının nedeni büyük ihtimalle Antigonos'un kendilerine pek önem vermemesiydi.¹⁰⁸ Seleukos'un bu başarısı üzerine o sırada Damaskos'ta (Şam) bulunan Demetrios, yaklaşık 20.000 kişilik bir orduyla Babylonia'ya hareket etti. Bu esnada Seleukos Batı Persia'daydı. Demetrios şehrin iyi tahkim edilmiş iki kalesinden yalnızca birincisini ele geçirebildi. İkinci kaleyi almayı başaramadı. Kendisi bölgeden ayrılrsa da ordusu şehirdeki kuşatmayı sürdürdü. Demetrios babasına durumun ciddiyetini bildirmek üzere Syria'ya döndü.¹⁰⁹

Antigonos için Babylonia'yı elinde tutarak Persia'yı da tehdit eden Seleukos büyük bir tehditti. Bu nedenle taraflar arasında MÖ. 310 - 309 yılları civarında bir savaş olmuş ve neticede Antigonos MÖ. 309 yılının sonlarında yenilerek Syria'nın kuzeyine

---

¹⁰² Will 2008, s. 46.

¹⁰³ Braund 2005, s. 25; Will 2008, s. 46.

¹⁰⁴ Errington 2017, s. 46.

¹⁰⁵ Braund 2005, s. 25.

¹⁰⁶ Diod. 19.86.5, 90-92; App. 54; Iust. 15.4.11.

¹⁰⁷ Errington 2017, s. 49.

¹⁰⁸ Anson 2014, s. 147-148.

¹⁰⁹ Diod. 19.90-92; Plut. Demetr. 7.

çekilmiştir.¹¹⁰ Bu galibiyetten sonra Seleukos'un Babylonia'da daha rahat davranmaya başladığı bir gerçektir; zira Antigonos gibi ciddi bir tehlikeyi geri çekilmeye zorlamıştır.¹¹¹ Seleukos, Antigonos'un bölgeden çekilmesinin ardından Persia'dan Hindistan'a kadar olan alanda etkisini arttırmaya çalıştı. MÖ. 305 civarında Hindistan'daki Maurya hükümdarı Çandragupta ile bir antlaşma yaptı. Kaynaklara göre Çandragupta buna göre Seleukos'a 500 savaş fili verecekti. Dönemin savaş tankı olarak değerlendirebileceğimiz filler şüphesiz Seleukos'un askeri gücü için önemli bir kazanımdı. Tabi bunun bir bedeli vardı. Savaş fillerine karşılık Seleukos da daha evvelinde Aleksandros'un işgal etmiş olduğu bazı bölgeler üzerinde Çandragupta'nın hakimiyetini kabul ediyordu. Zaten yerel muhalefete karşı bu bölgeleri elde tutmak da pek mümkün değildi.¹¹² Seleukos'un aktif olduğu bölgeler kendisinin buraları yönetim alanı olarak belirlediğini göstermektedir. Zira başta Ptolemaios, Lysimakhos ve Kassandros'un yönetim bölgeleri çoktan belirlenmişti. Seleukos'u bu hususta olumsuz etkileyen bilindiği üzere Antigonos'tu. Ancak Seleukos, Antigonos ve oğlu Demetrios'a karşı etkili bir şekilde mücadele etmiştir. Baba ve oğula rağmen onlar için mühim olan doğuda hakimiyet kurması bunu doğrulamaktadır. Fakat Seleukos'un şimdi ilerisi için de bir şeyler yapması gerekiyordu. Hakimiyeti altındaki topraklarda kalıcı olduğunu göstermeliydi. Bu bağlamda o da Makedonia'daki Kassandros'un yaptığına benzer bir şey yaptı: kendi adını taşıyan bir şehir kurdu (MÖ. 305). Tigris (Dicle) Nehri üzerinde, Babylonia yakınlarında kurulan şehri başkent ve yönetim merkezi olarak belirledi. Büyük çoğunluğunu Hellen nüfusun oluşturduğu şehir buna uygun olarak Hellen tarzında düzenlenmişti. Seleukos yeni kurduğu bu yerleşime II. Philippos'a kadar giden eski bir Makedonia geleneğini takip ederek kendi adını verdi: Seleukeia¹¹³. Daha sonra babasının adıyla kurduğu Antiokheia'nın (Antakya) yanı sıra ilk eşinin adıyla Apameia

---

¹¹⁰ Errington 2017, s. 55.

¹¹¹ Seleukos'un gösterdiği bu başarıda Antigonos'un aynı dönemde Ptolemaios, Kassandros ve Lysimakhos ile mücadele etmesinin de etkisi vardı.

¹¹² Strab. 15.2.9.

¹¹³ Strab. 16.1.5;16.

ve annesinin adıyla da Laodikeia'yı kurdu. Bu yerleşimler kısa sürede Seleukis olarak tanındılar.¹¹⁴

Seleukos Antigonos'a en büyük darbenin vurulduğu MÖ. 301'deki İpsos Savaşı'na ise ezeli düşmanının karşısında yer alarak Lysimakhos, Kassandros'un tarafında katıldı. Bu savaşta Hint kralı Çandragupta'dan aldığı savaş filleri mühim rol oynarak savaşın kazanılmasındaki en önemli etken oldular. Savaş sonucunda Seleukos doğuda İndos'tan batıda Syria'ya kadar olan topraklardaki hakimiyetini garantilemekle birlikte uzun süredir Antigonos ile Ptolemaios arasında rekabet unsuru olmuş olan Syria'da da hak iddia etmişti. Fakat bölgede Ptolemaios'un da gözü vardı. Paylaşım neticesinde Ptolemaios ülkenin güneyini alırken Seleukos ise Kuzey Syria'yı topraklarına kattı. Fakat Seleukos, Ptolemaios'un payına karşıydı; zira Ptolemaios İpsos'ta düşmana karşı savaşmamıştı. Dolayısıyla bu paylaşımından bir beklentisi olmaması gerekiyordu. İki eski müttefiğin Syria konusundaki bu tartışması kendilerinden sonra da iki krallığı uzun süre karşı karşıya getirecek olan önemli bir sorun olmuştur. İpsos Savaşı neticesinde yapılan paylaşım sonucunda I. Seleukos'un imparatorluğu doğuda İndos'tan batıda Akdeniz sahillerine uzanır hale gelmişti. Ancak Seleukos yine de yeni fırsatları görmezden gelmiyor ve III. Aleksandros'un fethettiği tüm topraklara egemen olma hayaliyle eski yoldaşlarının zayıflık göstermelerini bekliyordu.

III. Aleksandros'tan miras kalan bütün toprakları ele geçirme ve bu sayede imparatorluğu bir bütün haline getirme ideali esasen diadokhlardan hepsinin hayaliydi. Nitekim I. Ptolemaios'un hakimi olduğu Mısır dışında Kyrenaika, Syria ve Anadolu'nun güney sahillerinde etkin olma çabaları, Antigonos'ların Syria, Akdeniz, Hellas ve Anadolu'da baskın güç olma istekleri ve son olarak İndos'tan Akdeniz sahillerine uzanan geniş imparatorluğuna ve ilerlemiş yaşına rağmen her zaman daha fazlasını isteyen I. Seleukos'un yeni mücadelelere açık olması bu düşüncüyü desteklemektedir. Tabi bu iç mücadelelerin III. Aleksandros'un sürekli yeni topraklar ele geçirme

---

¹¹⁴ Strab. 16.2.4.

politikasını sona erdirdiğini ve imparatorluğu da nihayetinde paramparça ettiğini görmekteyiz.

I. Seleukos İpsos'tan sonraki zamanın büyük bölümünü bildiğimiz kadarıyla Kuzey Syria'da geçirmişti. Burada genişleyen imparatorluğunun organizasyonu için gerekli kalıcı idari yapıları oluşturmuştu.¹¹⁵ Seleukos Güney Syria'daki varlığından pek memnun olmadığı I. Ptolemaios nedeniyle de bölgeye özel ilgi göstermiş olabilir. MÖ. 280'lerin sonlarına doğru ise batıda Lysimakhos'un krallığında yaşanan sorunlar neticesinde Seleukos yeni ve açıkçası sonunu pek öngöremediği çetin bir mücadeleye atılmıştır. Agathokles'in öldürülmesinin ardından Lysandra ve Ptolemaios Keraunos'un da aralarında bulunduğu Eurydike'nin çocukları sığınma talebiyle Seleukos'un yanına gelmişlerdi. Iustinus onları Seleukos'un Küçük Asia'yı işgalinin asıl sebebi olarak göstermektedir.¹¹⁶ Şunu belirtmek gerekirse, Seleukos'un tamamen sığınmacıların intikam hırsına uyarak bu işgal hareketini başlatmış olması pek mümkün değildir. Ancak Lysandra ve Keraunos'un Lysimakhos'un krallığındaki karışıklıklarla ilgili getirdikleri bilgiler kuşkusuz Seleukos'un uzun zamandır beklediği fırsatı elde etmesini sağlamıştır. Seleukos bu göç hareketini rakibinin bir zayıflığı olarak yorumlamış, Lysandra ve Ptolemaios Keraunos da onun bu düşüncesini beslemişlerdir.¹¹⁷ Şunu da ifade etmekte yarar var, iki kardeşin Seleukos'dan yardım istemeleri Seleukos'un sonraki eylemlerine bir meşruluk katmaktadır. Çünkü Lysandra'nın Agathokles'ten olan çocuklarının babalarından kaynaklanan yönetim hakları vardı ve Lysandra da bilhassa çocuklarının bu haklarını güvence altına almak adına Seleukos'un yardımına başvurmuştur. Diğer taraftan bildiğimiz üzere Keraunos da Mısır'da yönetim hakkı olan birisidir ve Seleukos bu sayede Mısır'ın da iç işlerine karışabilir. Kardeşlerin iki rakip krallıktaki hakları Seleukos'a bu krallıklara müdahale edebilme imkanı vermiştir. II. Ptolemaios Mısır'da babasının istikrarlı yönetimini devam ettirmektedir. Bu nedenle Seleukos'un bir müdahale için iki krallıktan daha sorunlu olanı seçmesi gerekiyordu. Lysimakhos'un son

---

¹¹⁵ Errington 2017, s. 76.

¹¹⁶ Iust. 17.1.8.

¹¹⁷ Worthington 2015, s. 182.

eylemine krallığını içine düşürdüğü zayıflık ve sığınmacıların teşvikleri Seleukos'u batıya çeken başlıca etkenler olmuştur. Böylece İpsos'tan 20 yıl sonra Aleksandros'un halefleri arasında yine bir savaş kaçınılmaz hale gelmiştir.

MÖ. 358 yılında doğan Seleukos, Lysimakhos'un krallığını istila etmeye karar verdiğinde 76 yaşındaydı ve Lysimakhos'tan sadece 2 yaş küçüktü. Ona Lysimakhos'un krallığına saldırmasını tavsiye eden yalnızca Eurydike'nin çocukları değildi. Seleukos'a bölgeden başka talepler de geliyordu; diğerleri arasında Pergamon'daki hisarın valisi Philetairos, Seleukos'a birliklerini, hazinesini ve nüfuzunu teklif etti.¹¹⁸ Buradan hareketle Pergamon Krallığı'nın kurucusu olduğunu bildiğimiz Philetairos'un da içten içe Lysimakhos'a karşı olduğunu anlayabiliyoruz. Seleukos neticede ısrarlara boyun eğdi. MÖ. 282 yılında veya belki de 282 yılı kışının ortasında hiçbir zorlukla karşılaşmadan vaat edilen desteğin de etkisiyle Küçük Asia'yı istila etti.¹¹⁹ Taraflar arasındaki savaş artık kaçınılmazdı. 77 yaşındaki Seleukos'un ordusu 80 yaşındaki Lysimakhos'un ordusuyla Küçük Asia'nın batısındaki Kurupedion'da (Sardeis yakınlarında) MÖ. Şubat 281 tarihinde karşılaştı.¹²⁰ Burada yapılan savaş neticesinde Lysimakhos hem ordusunu hem de hayatını kaybederek yenilgiye uğradı.¹²¹ Ölümünün ardından gelini Lysandra'nın intikam duygusuna rağmen Lysimakhos'un bedeni Seleukos'a yalvarışlarının etkisiyle oğlu Aleksandros'a¹²² teslim edildi. Ardından Lysimakhos'un cesedi Lysimakheia yakınlarında defnedilmek üzere Thrakia'ya götürüldü.¹²³

¹¹⁸ Iust. 18.1.7-12.; App. Syr. 62; Paus. 1.10.15.

¹¹⁹ Will 2008, s. 113.

¹²⁰ Lendering J., *Corupedium*, "<https://www.livius.org/articles/battle/corupedium>", 2004 (son düzenleme 10 Ağustos 2020).

¹²¹ Memnon'a göre Lysimakhos, Seleukos saflarında savaşan Malakon adlı bir Herakleialı tarafından mızrakla vurularak öldürülmüştür. İfadenin yer aldığı bölüm : "(Memnon 8.2.) Καὶ πίπτει ἐν τῷ πολέμῳ Λυσίμαχος παλτῶ βληθείς· ὁ δὲ βαλὼν ἀνὴρ Ἡρακλεώτης ἦν, ὄνομα Μαλάκων, ὑπὸ Σελεύκου ταπτόμενος."

¹²² Lysimakhos ve eşlerinden biri olan Persialı Amastris'in oğlu.

¹²³ Paus. 1.10.4.; App. Syr. 64; Lund 1992, s. 206.

Zaferin ardından Seleukos hızlı bir şekilde rakibinin Anadolu'daki topraklarını ele geçirdi.¹²⁴ Bu durumda eskiden Lysimakhos'un yönetiminde olan bölgeler değişen koşullara uyum sağlayıp kazananı selamlayarak yeni durumdan mümkün olabildiğince faydalanmaya çalıştılar. Zira aksi bir hareketin olumsuz sonuçları olabilirdi.¹²⁵ Kurupedion Savaşı diadokhlar arasındaki mücadelenin sonu oldu. Çünkü Aleksandros'un peşinden Asia'ya giden komutanlarından artık sadece Seleukos hayatta kalmıştı.¹²⁶ Seleukos Kurupedion'da galip gelmişti ve geri dönmeye de hiç niyeti yoktu. Ordusu sadece eski bir rakibi değil aynı zamanda Makedonialıların kralını öldürmüştü. Bir Makedonialı olarak zafer ödülünü talep etmek üzere kuzeye Çanakkale Boğazı'na yöneldi.¹²⁷ Lysimakhos'un yenilmesi Seleukos'a anavatanına giden yolu açmıştı ve rakibinin hayatını kaybetmiş olması ondan geriye kalanların sahiplenilmesini gerekli hale getiriyordu.

Seleukos Aleksandros'un doğu seferi nedeniyle MÖ. 334'te Makedonia'dan ayrılmıştı. Aradan geçen yarım asrın (tam olarak 53 yıl) ardından doğduğu toprakları görece olmanın heyecanı ve neşesi kendisinde yüksek olmalıdır. Ayrıca Aleksandros ile beraber Hindistan'a giden yakın dostları arasında hayatta kalan tek kişi olması kuşkusuz yolu üzerinde kendisine olan ilgiyi arttırmıştır. Seleukos artık Mısır dışında Aleksandros'un ele geçirdiği yerlerin neredeyse hepsinin hakimidir ve önünde bunu engelleyebilecek herhangi bir güç de yoktur. İşler Seleukos için iyi gitmektedir, fakat koruyucusunun Kurupedion sonrasında elde ettiklerinden ne kendisine ne de kız kardeşinin çocuklarına bir pay verme niyetinde olmadığını hisseden Ptolemaios Keraunos, Seleukos'a darbeyi içerden vurmak üzere hazır beklemektedir.

---

¹²⁴ Will 2008, s. 113.

¹²⁵ Iust., 17.1.9-2.2.

¹²⁶ Grainger 1990, s. 55-56.

¹²⁷ Errington 2017, s. 77.

BEŞİNCİ BÖLÜM

I. SELEUKOS’U ÖLDÜRMESİ VE MAKEDONİA KRALI OLMASI

5. Ptolemaios Keraunos’un I. Seleukos Suikasti ve Makedonia Kralı Olması

Seleukos MÖ. 281 yazında Makedonia’yı ele geçirmek üzere harekete geçti ve bu şekilde MÖ. 334’te III. Aleksandros ile beraber Asia’yı istila etmek üzere ayrıldığı vatanına ilk kez geri dönüyordu. Onun için üzücüdür ki, başka birisinin de Makedonia tahtında gözü vardı - Ptolemaios Keraunos.¹²⁸ I. Seleukos’un kazandığı savaşlar neticesinde ele geçirdiği bölgeler Mısır hariç Aleksandros’un fethettiği topraklara hemen hemen eşitti. Devleti Hindistan’dan Ege kıyılarına kadar olan geniş bir coğrafyayı kaplıyordu. Şimdi hedef Makedonia’ydı ve Seleukos aradan geçen 53 yılın ardından vatanını, doğduğu toprakları tekrar görecekti. Fakat Avrupa’ya ulaştıktan kısa bir süre sonra Sestos’tan Lysimakheia’ya giden eski yol üzerindeyken, yardım elini uzattığı Ptolemaios Keraunos içerideki hain olarak darbeyi indirdi. Keraunos yaşanan hamisini öldürmek için bu tarihi anı seçmişti.¹²⁹ Seleukos koruyucusu olduğu Ptolemaios Keraunos tarafından hiç beklemediği bir sırada hançerlenerek öldürüldü. Bu olaya istinaden Pausanias suikastçiye “yıldırım” anlamına gelen “Keraunos” lakabını verdi.¹³⁰ Bu sıfat kendisine esasen umursamaz kişiliği yüzünden verilmiştir. Hadisenin ardından Ptolemaios Keraunos bir atın üzerine atlayıp Lysimakheia’ya kaçtı. Orada başına bir taç taktıktan sonra görkemli muhafız alayının eşliğinde orduya gitti; daha önceleri Seleukos’a bağlı olan askerler baskı yoluyla onu kabul edip kral ilan ettiler.¹³¹ I. Seleukos’un ölümü bir devrin sonuydu, çünkü onun ölümüyle birlikte son diadokhos (halef) da tarih sahnesinden çekilmiş ve böylece diadokhlar dönemi sona ermiştir.¹³²

---

¹²⁸ Worthington 2015, s. 182.

¹²⁹ Errington 2017, s. 78.

¹³⁰ Paus. 10.19.7; Carney 2013, s. 50.

¹³¹ Memnon 12.3.

¹³² Seleukos’un külleri daha sonra Pergamon yöneticisi Philetairos tarafından oğlu I. Antiokhos’a gönderilmiştir (App. Syr. 63).

Seleukos Kurupedion zaferinden sonra “Nikator” (galip) ünvanını kazanmıştı. Lakin bu ünvanı uzun sürmedi. III. Aleksandros’un dünya imparatorluğu rüyası son kurbanını istemişti.¹³³

Ptolemaios Keraunos’un Seleukos’u öldürmesinin nedeni, III. Aleksandros’un imparatorluğunu birleştirmek niyetinde olan I. Seleukos’un Kurupedion sonrası kazanımlarından Keraunos veya Lysandra ile Agathokles’in oğluna¹³⁴ bir pay vermek niyetinde olmamasıyla ilgilidir. Hamisinin Makedonia ile ilgili ideallerini kendi çıkarına ters bulmuş olması suikastin başlıca sebebi olarak gözükmektedir.¹³⁵ Keraunos onunla ilgili planını ise babası gibi Seleukos’un da kendisine olan güveninin azalmaya başladığını hissettiğinde uygulamış olmalıdır. Keraunos bu ihanetle eski koruyucusunun gücünü elde etmek istemiştir.¹³⁶ Açıkçası Seleukos’un Keraunos’a yönetmesi için bir toprak veya ülke bahşetme zorunluluğu yoktu. Nitekim Seleukos’un Kurupedion’dan sonra ele geçirdiği yerlerde Keraunos’un yasal olarak da bir hakkı yoktu. Ne Anadolu’da ne de Thrakia’da yönetsel meşruiyete sahip değildi. Burada bir değerlendirme yapmak gerekirse, Keraunos’un Makedonia için bile doğrudan “burası benim hakkımdır” diyebilme imkânı yoktu. Fakat Keraunos bahsi geçen hususta dedesi Antipatros ve Makedonia kralı olan dayısı Kassandros sebebiyle ülke üzerinde yönetsel bir hakkı olabileceğini düşünmüş olmalıdır. Bu nedenle Seleukos cinayetinden sonra Makedonia’yı ele geçirmek istemiştir. Benzer bir durumu Antipatros’un kızı ve aynı zamanda azılı düşmanı Kassandros’un kız kardeşi Phila ile evli olan Demetrios

---

¹³³ Green 1990, s. 139.

¹³⁴ I. Seleukos’un ölümünün ardından yasal olarak yönetim hakkı bulunan bu çocuğun bahsi hiç geçmemiştir. Seleukos’u öldürdükten sonra Ptolemaios Keraunos da bu meseleyi hiç dert edinmemiş ve lakabına yakışır bir hızla gittiği Lysimakheia’da kendisini kral ilan etmiştir (Grainger 1990, s. 191 - 203; Mehl 1986, s. 318 - 321).

¹³⁵ Ptolemaios Keraunos, I. Seleukos tarafından ele geçirilmiş ve iyi muamele görmüştür (App. Syr. 62). Fakat Keraunos için açık olan 77 yaşında olan Seleukos’un son yıllarını Makedonia tahtında geçirmek istemesiydi ve Seleukos sadık destekçisine Mısır tahtını ele geçirmek konusunda da hiçbir şekilde yardım etmiyordu. Bu yüzden I. Seleukos Kurupedion’daki büyük zaferin ardından neticede Makedonia mirasını ele geçirmek için yola çıktığı Avrupa’da Lysimakheia’da karaya çıktığı sırada Ptolemaios Keraunos tarafından hançerlenerek öldürüldü (Memnon 12.3.; App. Syr. 62; Hammond - Walbank 1988, s. 243). Bu ifadelerle bakılırsa Keraunos’un I. Seleukos cinayeti kralın ona verdiği sözleri tutmamış olmamasıyla ilgilidir. Keraunos I. Seleukos’un Makedonia ile ilgili düşüncelerini de öğrenince suikast planını eyleme dökmek için artık daha fazla beklememiştir.

¹³⁶ Hölbl 2001, s. 35.

Polierketes de yaşamıştır. Kassandros'un hayatta kalan son oğlunu hileyle bertaraf ettikten sonra Makedonia tahtını ele geçiren Demetrios'un kısa süren saltanatını meşru hale getiren etkenlerden en mühimi kralın kız kardeşiyle evli olmasıydı. Tekrar Keraunos'a dönecek olursak, Kassandros III. Aleksandros'un kız kardeşi Thessalonike ile evlenerek siyasi meşruiyetini sağlıyorsa, aynı şeyi eşi Phila'dan dolayı Demetrios da yapıyorsa, Ptolemaios Keraunos'un da Antipatros'un kızı olan annesi Eurydike sayesinde Makedonia için birtakım beklentiler içerisine girmiş olması doğaldır. Mısır'daki büyük kaybı dolayısıyla yeni arayışlarda olduğunu bildiğimiz Keraunos'un bu fırsatı görmezden gelmesi pek mümkün değildi.

Ptolemaios Keraunos, Seleukos suikastinin ardından aceleyle Lysimakheia'ya gitmiş ve önceleri Seleukos'a bağlı olan askerlere baskı yoluyla kendisini kral kabul ettirmişti. Tabi Seleukos'un askerleri Keraunos'u ilk defa görmüyorlardı. Keraunos, hem Lysimakhos hem de Seleukos'un ordusunda subay olarak hizmet etmişti.¹³⁷ Dolayısıyla askerler tarafından tanınan birisiydi. Keraunos'un kral olması ise kendisi için bir başarıydı. Çünkü her ne kadar varlıklı Ptolemaioslara mensup olsa da aileden dışlandığı için sıfırdan başlayan birisi olarak kabul ettiğimiz Keraunos'un devlerin arasındaki mücadeleye bir şekilde dahil olup en tepedeki kişiyi öldürmesi ve ardından kendini kral ilan etmesi önemli hadiselerdir. Her ne kadar konumunu zor kullanarak elde ettiği için bir gasıp ve koruyucusunu arkadan vurduğu için hain olarak anılsa da¹³⁸ üstesinden

¹³⁷ Lendering J., *Ptolemy Keraunos*, "<https://www.livius.org/articles/person/ptolemy-keranos>", 2004 (son düzenleme 3 Ocak 2020).

¹³⁸ Memnon eserinde Ptolemaios Keraunos'un Seleukos'un yanında bir tutsaktan ziyade bir kral çocuğu gibi muamele gördüğünü ve hatta Seleukos'un ona ileride kendisini Mısır'ın başına geçireceğine dair söz verdiğini ileri sürmektedir (Memnon 12.2.). Ayrıca gösterilen tüm iyi niyetin Keraunos'un kötü karakterini düzeltmeye yetmediğini ve kendisine çok iyiliği dokunan Seleukos'u aniden saldırarak öldürdüğünü ardından da kendini kral ilan ettiğini ifade etmektedir (Memnon 12.3.). Memnon'un söyledikleri ne kadar doğrudur tartışılır, ancak Keraunos'un koruyucusunu suikastle öldürmesi açıkçası onun pek güvenilecek birisi olmadığını kanıtlayan bir hadisedir. Memnon'un bahsi geçen ifadelerinin olduğu bölümler : “(Memnon 12.2.) Πτολεμαῖος δὲ ὁ Κεραννός, τῶν Λυσιμάχου πραγμάτων ὑπὸ Σελεύκου γεγενημένων, καὶ αὐτὸς ὑπ’ αὐτὸν ἐτέλει, οὐχ ὥς αἰχμάλωτος παρорώμενος, ἀλλ’ οἷα δὴ παῖς βασιλέως τιμῆς τε καὶ προνοίας ἀξιούμενος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑποσχέσει λαμπρυνόμενος, ὥς αὐτῷ Σέλευκος προὔτεινεν, εἰ τελευτήσειεν ὁ γεινόμενος, [αὐτὸν εἰς] τὴν Αἴγυπτον, πατρώαν οὖσαν ἀρχὴν, καταγαγεῖν. (Memnon 12.3.) Ἀλλ’ ὁ μὲν τοιαύτης κηδεμονίας ἡξίωτο· κακὸν δὲ ἄρα αἱ εὐεργεσίαι οὐκ ἐβελτίουν. Ἐπιβουλὴν γὰρ συστήσας, προσπεσὼν τὸν εὐεργέτην ἀναίρει, καὶ ἵππου ἐπιβάς πρὸς Λυσιμαχίαν φεύγει,

geldiği mesele (Mısır'dan gelip Makedonia'da kral olmak) çok fazla kişinin başabileceği bir şey değildir. Keraunos'a kral ünvanı hiçbir zaman “bu senin hakkındır” diye verilmemiş, o bunu bizzat kendisi elde etmiştir. Ancak şunu da ifade etmekte yarar var ki, Keraunos adımlarını sonunu pek düşünmeden atıyordu. Yani “bunu yaparsam başıma ne gelir?”den ziyade hedefi uğruna ölümü dahi dikkate almıyordu. Seleukos için hazırladığı plan neticede başarıya ulaşmıştı fakat bu esasen tam bir çılgınlıktı. Hiçbir öngörü kullanmadan tamamen düşüncesizce atılmış bir adımdı ve bu eylemi Keraunos'un çıkarı uğruna ne kadar tehlikeli birisi olabildiğini de göstermektedir. I. Seleukos bunu görememiş ya da çok geç farketmişti ama I. Ptolemaios oğlunun bu özelliğini zamanında farketmiş olmalı ki Mısır'ı böyle tedbirsiz ve fevri hareket eden birisinin ellerine bırakmak istememişti. Sonraki yıllarda aşırı özgüveni ve düşüncesiz hareketleri sebebiyle Keraunos'un başına gelenler¹³⁹ dikkate alındığında onun bu düşüncesinde pek de haksız olmadığı görülecektir.

Ptolemaios Keraunos MÖ. 281 sonbaharında Lysimakheia dışında I. Seleukos'u öldürdüğünde, Lysimakhos'un Avrupa'daki topraklarının kendisine kalacağını düşünüyordu. Antipatros'un torunu olarak iddiası güçlüydü.¹⁴⁰ Fakat Keraunos'un Makedonia için bazı rakipleri vardı. Bunlar : Demetrios Polierketes ve Phila'nın oğulları II. Antigonos Gonatas, Kassandros'un torunu Antipatros ve Lysimakhos ve Arsinoe'nin oğulları Ptolemaios'tu.¹⁴¹ Bunlar arasında en tehlikeli olanı kuşkusuz II. Antigonos Gonatas'tı. Hellas'ta bölgeye hakim kalesiyle Korinthos, Akrokorinthos, Khalkis, Demetrias ve hepsinden önemlisi Peiraeus gibi önemli mevkileri elinde bulunduruyordu. Ayrıca Demetrios'un donanmasının bir kısmını ele geçirmeyi başarmıştı. Ek olarak

---

ἐν ᾗ διάδημα περιθέμενος μετὰ λαμπρᾶς δορυφορίας κατέβαινε εἰς τὸ στράτευμα, δεχομένων αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, καὶ βασιλέα καλούντων, οἱ πρότερον Σελεύκῳ ὑπήκουον.”

¹³⁹ Burada Keraunos'un MÖ. 279'daki bir savaşta daha sonraları Galatlar olarak bilinecek olan istilacı Keltler tarafından öldürülmesi kastedilmektedir.

¹⁴⁰ Errington 2017, s. 94.

¹⁴¹ Lysimakhos ve Arsinoe'un esasen üç tane çocukları vardı, fakat ikilinin diğer çocukları henüz küçüklerdi. Bunlardan Lysimakhos 16, Philippos; 13 yaşındaydı (Iust. 24.3.5). En büyükleri olan Ptolemaios'un doğum tarihinin MÖ. 298 olduğu söylenmektedir (Heinen 1972, s. 10). Buna göre Ptolemaios bu dönemde 17 yaşındadır.

Seleukos ile evlenen kız kardeşi Stratonike, halihazırda Antiokheia'nın kraliçesiydi.¹⁴² Tıpkı Keraunos gibi Antigonos Gonatas da annesi Phila'dan dolayı Antipatros'un torunuydu ve babası I. Demetrios Polierketes kısa bir süre için de olsa Makedonia'da kral olmuştu. Tüm bunlar onun ülke üzerindeki iddiasını güçlendirmekteydi ve Antigonos'un hakkını Keraunos'a bırakmaya hiç niyeti yoktu. Taraflar arasındaki savaş artık kaçınılmazdı. Antigonos Seleukos'un başına gelenleri öğrendikten sonra Keraunos'un planlarını bozmak için kara ve deniz kuvvetleriyle Makedonia üzerine yürümüştür.¹⁴³ Lysimakhos'un gemilerine sahip olan Ptolemaios Keraunos ise donanmasını topladı ve Antigonos'a karşı savaşmak için harekete geçti. Keraunos MÖ. 280 yılında süregelen çarpışmalar sırasında Antigonos'un donanmasına üstünlük sağlamıştır.¹⁴⁴ Memnon Keraunos'un donanmasına Herakleia'dan bazı gemilerin katıldığından ve savaşta diğerlerinden daha cesur bir şekilde çarpıştıkları için ödüllendirildiklerinden bahsetmektedir.¹⁴⁵ Savaşı Ptolemaios Keraunos kazanmış ve bu şekilde önemli bir rakibini saf dışı bırakmıştır. Ağır bir şekilde yenilgiye uğrayan Antigonos Gonatas ise, Boiotia'ya çekildi. Bunun üzerine Keraunos Makedonia'ya geçti ve bölgenin yönetimini kesin olarak kontrolü altına aldı.¹⁴⁶

Ptolemaios Keraunos kral olduktan sonra dış politikada bazı önemli adımlar attı. Bunlardan en önemlisi Mısır'la ilgiliydi. Kendisini kral ilan ettikten sonra II.

---

¹⁴² Errington 2017, s. 94. Bu kadın daha sonra Seleukos'un oğlu Antiokhos ile evlenmiştir. Antiokhos Seleukos'un Persialı eşi Apama'dan doğan oğluydu. Onun halefi olarak görölüyordu. Seleukos oğlunun kendisiyle aynı yaşlardaki üvey annesine olan ilgisini farkedince muhtemelen genç kadından yorulduğundan olaya sempatiyle yaklaştı ve eşini oğluna vermekte bir sakınca görmedi. Oğlunu artık bir kral ve ortak yönetici olarak görüyordu. Antiokhos kardeş rekabeti konusunda herhangi bir sorun yaşamadı (Plut. Demetr. 38).

¹⁴³ Memnon 13.1.

¹⁴⁴ Memnon 13.2-3; Iust. 24.1.8.

¹⁴⁵ Buna göre Herakleia Pontike şehrinin savaşta yanında yer aldığı için Keraunos'un destekçilerinden biri olduğu yorumunu yapmak mümkündür. Memnon'un bahsi geçen ifadeleri : (Memnon 13.2.) “Ἦσαν δ' ἐν αὐταῖς ἄλλαι τε καὶ τῆς Ἡρακλείας αἱ μετάπεμπτοι, ἐξήρεις τε καὶ πεντήρεις καὶ ἄφρακτοι, καὶ ὀκτῆρης μία ἡ λεοντοφόρος καλουμένη, μεγέθους ἔνεκα καὶ κάλλους ἦκουσα εἰς θαῦμα· ἐν ταύτῃ γὰρ ἑκατὸν μὲν ἄνδρες ἕκαστον στοῖχον ἤρεττον, ὡς ὀκτακοσίους ἐκ θατέρου μέρους γενέσθαι, ἐξ ἑκατέρων δὲ χιλίους καὶ ἑξακοσίους, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν καταστροφμάτων μαχησόμενοι χίλιοι καὶ διακόσιοι, καὶ κυβερνήται δύο.” (Memnon 13.3.) “Τῆς οὖν συμβολῆς γενομένης, κρατεῖ Πτολεμαῖος τὸ ναυτικὸν τρεψάμενος τοῦ Ἀντιγόνου, ἀνδρειότερον τῶν ἄλλων ἀγωνισαμένων αἱ ἦσαν ἐξ Ἡρακλεώτιδος· αὐτῶν δὲ τῶν Ἡρακλεωτίδων τὸ ἐξάριετον ἔφερον ἡ λεοντοφόρος ὀκτῆρης.”

¹⁴⁶ Memnon 13.2-3; Iust. 24.1.8.

Ptolemaios'a bir mektup yazarak Mısır üzerindeki haklarından vazgeçtiğini bildirdi.¹⁴⁷ Bu hareketiyle kuşkusuz babasının krallığından ziyade onun rakiplerini düşman olarak görmenin kendisi için daha onurlu bir davranış olacağı mesajını vermek istemiştir. Mısır'la ilgili girişiminin ardından Bithynia kralı I. Nikomedes'i her bakımdan övmüş ve onunla karşılıklı saldırmazlık anlaşması yapmıştır.¹⁴⁸ Ardından Epeiros kralı Pyrrhos'a yakınlık göstermiştir. Kızını onunla nişanlamış¹⁴⁹; böylece Pyrrhos'un yokluğunda¹⁵⁰ Epeiros'un koruyucusu olarak atanmıştır.¹⁵¹ Ayrıca Pyrrhos'a birlikler ve daha evvel Seleukos'un ordusundan ele geçirdiği fillerden bir kısmını vererek ilişkileri güçlendirmiştir.¹⁵² Iustinus'un ifade ettiğine göre Keraunos hizmet süresi 2 yılı aşmayacak şekilde Pyrrhos'a 5 bin piyade, 4 bin atlı, 50 tane de savaş fili vermiştir.¹⁵³ Bu sayede Pyrrhos'u bir rakip haline getirmekten ziyade onunla yakın ilişkiler kurarak dış politikada yararlı olarak değerlendirilebilecek bir adım atmıştır.

---

¹⁴⁷ Iust. 17.2.9.

¹⁴⁸ Iust. 17.2.9-10.

¹⁴⁹ Daha sonra ikisinin evlenmesiyle Keraunos ve Pyrrhos ittifakının daha da güçlendiği ifade edilmektedir (Iust. 24.1.8). Fakat Plutarkhos Pyrrhos'un evliliklerinden bahsederken (Pyrrh., 9.1.) Keraunos'un kızından söz etmez. Bu nedenle ya hiç böyle bir evlilik olmamış ya da sözde kalmış olabilir.

¹⁵⁰ Pyrrhos Güney İtalia'da Roma baskısı altında kalan Hellen şehri Taras'ın (latince Tarentum) daveti üzerine MÖ. 280 yılında bölgeye gelmiştir. İtalia'da Roma ile üç savaş yapmış, bunlardan ikisini kazansa da kendi adıyla anılan "Pyrrhos Zaferi" (daha sonraları büyük kayıplar verilerek kazanılan savaşları tanımlamak için kullanılmıştır) dışında pek bir başarı elde edememiştir. Sicilia'da Kartaca ile girdiği mücadeleden de eli boş dönen Pyrrhos MÖ. 275'in sonunda Epeiros'a geri dönmüştür.

¹⁵¹ Pomp. Trog. *prolog.* 17; Iust. 17.2.11-15. Eğer Ptolemaios Keraunos'un evlilik çağına gelmiş bir kızı varsa bu onun MÖ. 280'den önceki bir tarihte evlenmiş olduğunu (muhtemelen MÖ. 300 - MÖ. 295 civarında) göstermektedir. Bu evliliği daha evvel I. Ptolemaios'un kızı Arsinoe ile evlenerek Ptolemaioslar ile yakın bir ilişki kurmuş olan Lysimakhos'un kızlarından birisiyle yapmış olması muhtemeldir. Bunu doğrulayan bir kaynak olmamakla beraber şayet doğruysa Keraunos kral Lysimakhos'un kızıyla evlenerek Makedonia ve Thrakia'da siyasi meşruiyet elde etmiş olmaktadır. Ayrıca Keraunos'un Mısır'dan ayrıldıktan sonra Lysimakhos'un sarayına sığınmasının nedeni de büyük olasılıkla bu evlilikti. Ancak Keraunos'un bir kızı olduğundan ve onun Pyrrhos ile evliliğinden yalnızca Iustinus bahsetmektedir. Diğer kaynaklar fazlasıyla sessiz kaldıkları için bu konuda kesin bir görüş belirtmek doğru değildir.

¹⁵² Errington 2017, s. 94.

¹⁵³ Aynı bölümde Pyrrhos'un Keraunos'un kızıyla evlenerek onu krallığının koruyucusu haline getirdiğinden ve İtalia'ya asker çıkarırken krallığı düşmanlarına yem olmasın diye tüm komşularıyla barış yaptığından da bahsetmektedir. Iustinus'un bahsi geçen ifadeleri : (Iust. 17.2.14-15) "Sed Ptolomeus, cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia esset, quinque milia peditum, equitum IV milia, elephantos L non amplius quam in biennii usum dedit. Ob haec Pyrrus filia Ptolomei in matrimonium accepta vindicem eum regni reliquit, pacificatus cum omnibus finitimis, ne abducta in Italiam iuventute praedam hostibus regnum relinqueret."

Ptolemaios Keraunos'un Pyrrhos ile olan iletişimiyle ilgili farklı görüşler ileri süren araştırmacılar da vardır. Örneğin N.G.L. Hammond "Which Ptolemy Gave Troops and Stood as Protector of Pyrrhus' Kingdom?" adlı makalesinde Iustinus'un ifadelerini değerlendirerek Pyrrhos'a yardım eden Ptolemaios konusunda bir kesinlik olmadığını ifade etmektedir. 17.2.14-15'te geçen :

"Sed Ptolomeus, cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia esset, quinque milia peditum, equitum IV milia, elephantos L non amplius quam in biennii usum dedit."

ifadelerindeki Ptolomeus'un sadece Ptolemaios Keraunos değil, aynı zamanda I. Ptolemaios veya II. Ptolemaios da olabileceğini söylemektedir.¹⁵⁴ MÖ. 281/280 tarihi için konuşuyorsak MÖ. 283'te öldüğünü bildiğimiz I. Ptolemaios Soter'i bu listeden çıkarmamız gerekir. Geriye yalnızca Ptolemaios Keraunos ve II. Ptolemaios kalmaktadır. Hammond, Keraunos'un MÖ. 281/280 kışında böyle bir askeri destek sağladığını söylemenin pek de anlamlı olmayacağını söylemektedir.¹⁵⁵ Ayrıca Keraunos'un yukarıda sayılarla ifade edilen askeri birliklere sahip olmasına kuşkuyla bakmakta ve böyle bir destek verdikten sonra onun bölgesinde güçsüz kalacağına işaret etmektedir.¹⁵⁶ Hammond bahsi geçen birlikleri Ptolemaios Keraunos'un değil, MÖ. 280'de Hellenistik dünyanın en güçlü krallığını yöneten II. Ptolemaios'un göndermiş olabileceğini ileri sürmektedir.¹⁵⁷ Fakat II. Ptolemaios bu yardımın sonucunda ne beklemiş olabilir, yani Pyrrhos'a yaptığı desteğin Mısır'a katkısı nedir? Hammond'a göre II. Ptolemaios'un niyeti Pyrrhos'u I. Ptolemaios'un büyük düşmanı Antigonosların soyundan olan Antigonos Gonatas ve eski rakibi Ptolemaios Keraunos'a karşı kullanmaktır.¹⁵⁸ Dolayısıyla buradan II. Ptolemaios'un rakiplerinin gelişimlerini Pyrrhos vasıtasıyla kontrol altında tutmak istediğini anlayabiliriz. Hammond'a göre Epeiros'a gönderilen birliklerin amacı ise Pyrrhos İtalia'dayken bölgeyi korumaktır. Ona göre Pyrrhos'un İtalia'ya götürdüğü ordu da Epeiros kralının kendisinin ve müttefiklerinin

---

¹⁵⁴ Hammond 1988, s. 408.

¹⁵⁵ Hammond 1988, s. 406.

¹⁵⁶ Hammond 1988, s. 407.

¹⁵⁷ Hammond 1988, s. 408.

¹⁵⁸ Hammond 1988, s. 412.

birleşimi olan bir orduydı.¹⁵⁹ Bu ifadelerden anlaşılan II. Ptolemaios'un Pyrrhos'un yokluğunda bölgenin koruyucusu olduğudur.

Hammond Pyrrhos'a destek veren Ptolemaios'un Keraunos mu yoksa II. Ptolemaios mu olduğu konusunda karar verirken bilhassa tarafların MÖ. 281/280'deki güçlerini dikkate almaktadır. Ptolemaios Keraunos'un I. Seleukos'u öldürdükten sonra beraberindeki ordusunu ele geçirdiğini biliyoruz. Ayrıca krallığı kendisiyle birlikte yok olan Lysimakhos'un ordusundan geriye kalanları da kontrol altına aldığına göre Keraunos'un hiç de azınsanamayacak bir askeri güce sahip olduğunu kabul etmemiz gerekir. Ptolemaios Keraunos Seleukos cinayetinin ardından ilk mühim icraat olarak tüm kuvvetleriyle kendisine saldıran I. Demetrios'un oğlu Antigonos Gonatas'ı yenmiştir. I. Demetrios'tan geriye kalanlara sahip olan Antigonos Gonatas'ı kararlı bir zaferle yenilgiye uğrattığını bildiğimiz Ptolemaios Keraunos'un bunu başarmasını sağlayan önemli miktarda kara ve deniz gücü olduğu açıktır. Elbette bunların hiçbirisi gerçekte kendisinin değildi ve Mısır'dan ayrıldıktan sonra sahibi olduğu her şeyin başında esasen bir gasıp olarak bulunuyordu. Fakat Makedonia hususunda etrafı birçok tehlike arz eden taht adayıyla çevriliyken (Nitekim Pyrrhos da bunlardan biriydi) neticede krallık tacını giymesi kendisinin sanıldığı kadar zayıf olmadığını göstermektedir. Bir şeyleri zorla ele geçiren birisi olduğuna göre bunu sağlayacak gücü de olmalıdır.

Keraunos'un asıl zayıflığı, lakabının bizlere anlattığı üzere pervasızlığı, aceleciliği ve fevri tavırlarıydı. Bunun dışında II. Ptolemaios'tan daha savaşçı, hırslı ve I. Seleukos ve Lysimakhos'tan geriye kalanlar düşünüldüğünde de önemli miktarda bir askeri gücü vardı. Doğudaki I. Antiokhos ve Mısır'daki üvey kardeşi II. Ptolemaios'un sahip olduğu gibi verimli kaynaklardan yoksun olsa da Makedonia ve Thrakia üzerindeki hakimiyet kurma yarışında birçok rakibi geride bırakması yine de dikkate değer bir güç olarak görülmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak N.G.L. Hammond'un II. Ptolemaios'u Ptolemaios Keraunos'tan daha güçlü görerek yaptığı değerlendirmelerin haklı yanları olsa bile bizi kesin bir sonuca ulaştırmaktan uzak olduklarını ifade etmek mümkündür.

---

¹⁵⁹ Hammond 1988, s. 412.

Burada Hammond'un görüşlerinden bahsedilmesinin amacı farklı görüşlere yer verip konuyla ilgili verimli bir tartışma ortamı meydana getirmektir. Bu araştırmada kabul edilen görüş Pyrrhos'a yardımcı birlikler gönderen kralın Ptolemaios Keraunos olduğudur.

Ptolemaios Keraunos'un Pyrrhos ile kurduğu dostane ilişkilerin önemli olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu sayede Keraunos Makedonia konusunda önemli bir rakibi kendisi için bir tehlike olmaktan çıkarmıştır. Bu durumun nedenlerinden biri Pyrrhos'un o dönemde (MÖ. 280) Güney İtalia'ya yapmaya karar verdiği sefer olabilir. Fakat bu her şekilde başarılı bir hamle olarak gözükmektedir. Çünkü aslında Pyrrhos'un da bölgede geçmişten gelen bazı hakları vardı. Nitekim bilindiği üzere kendisi daha 4-5 yıl önce Lysimakhos tarafından bölgeden çıkarılana kadar Makedonia'nın batısını elinde tutuyordu. Aynı zamanda bu yakınlık Pyrrhos'un Keraunos'un rakipleri olan Antigonos Gonatas ve I. Antiokhos ile onun aleyhinde bir ittifak oluşturmaya da mani olmuştur. Bu durum Keraunos'un Pyrrhos ile ilgili hamlesinin ne denli önemli olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Ptolemaios Keraunos'un bir diğer önemli dış politika hamlesi ise Seleukos'un oğlu I. Antiokhos ile ilgiliydi. Seleukos'un başına gelenlerden sonra Antiokhos babasının haklarını korumak maksadıyla Avrupa'ya geçebilir ve bu şekilde Keraunos için büyük bir tehlike olabilirdi. Ancak böyle bir durum hiçbir zaman yaşanmadı, zira Antiokhos o esnada babasının ölümü neticesinde meydana gelen isyanları bastırmakla meşguldü. Bu nedenle tahtını korumak için Keraunos'la barış yapmak zorunda kaldı ve babasının Makedonia ve Thrakia iddiasından vazgeçti.¹⁶⁰

Ptolemaios Keraunos dışarıda olduğu kadar iç politikada da bazı önlemler aldı. Lysimakhos'un eşi ve kardeşi olan Arsinoe ve çocuklarının kendisine herhangi bir kötülükte bulunmalarını engellemek için Arsinoe ile evlenme yoluna gitti.¹⁶¹ Arsinoe

---

¹⁶⁰ Worthington 2015, s. 201.

¹⁶¹ Iust. 17.2.6-8; Memnon 14.1.

Kurupedion'daki savaştan sonra Ephesos'tan ayrılarak Kassandreia¹⁶² (Khalkidike) şehrine sığınmıştı. Onun Lysimakhos'tan olan çocukları yasal varis konumunda olduklarından gasıp için birer tehdittiler.¹⁶³ Ayrıca Arsinoe ve çocuklarının ellerinde hala Kassandreia gibi önemli bir şehir¹⁶⁴ ve askerlerin olması Keraunos'u onlarla uzlaşmak zorunda bırakıyordu. Keraunos'un eski kraliçeyle evlenmesi onun siyasi meşruiyetini kuvvetlendirmesi bakımından da önemliydi ve Keraunos bu adımı atarken bu hususu da dikkate almış olmalıdır. Fakat şu bir gerçek ki, kardeşler arası evlilik daha çok Mısır'a özgü bir şeydi ve bu durumun Makedonia'da kabullenilmesi pek mümkün değildi. Ancak Keraunos'un Arsinoe'nin çocuklarının babalarından kaynaklanan iddialarını bir şekilde etkisiz hale getirmesi gerekiyordu. Üvey kız kardeşi ile yapacağı evlilik mükemmel bir çözümdü; bu durum Arsinoe'nin kendisi için de yeniden kraliçe olmasını sağlayacak umulmadık bir fırsat olabilirdi.¹⁶⁵

Bu evlilikle ilgili Iustinus iki farklı hikaye anlatmaktadır. Birincisinde (Iust. 17.2.6-8) Keraunos başlarda canı bir kişiliğe sahip değildir. Kendisini Lysimakhos'un intikamcısı olarak göstererek onun çocuklarıyla barışmaya çalışır.¹⁶⁶ Bu nedenle üvey kız kardeşi Arsinoe ile evlenmek ister ve çocuklarını kendi evlatları olarak benimseyeceğine söz verir. Arsinoe ile evlenmesi ve çocukların üvey babası olması sayesinde onlardan aleyhinde bir icraat görmeyeceğini düşünmektedir. Fakat daha uzun ve daha eksiksiz olan ikinci versiyonda ise (Iust. 24.2.1.3-10) Ptolemaios Keraunos daha canı bir

---

¹⁶² MÖ. 316 yılında Antipatros'un oğlu Kassandros tarafından kurulan bir şehirdir. Kassandros II. Philippos'a kadar uzanan bir gelenek olan kralların kendi adlarıyla şehirler kurma geleneğini devam ettirmiş ve yeni kurulan şehre kendi adını vererek açıkça II. Philippos ve oğlu III. Aleksandros'a özenmiştir. Kassandreia, Kassandros sonrası dönemde de önemini korumuş ve Ptolemaios Keraunos ile Arsinoe arasındaki mücadelede önemli bir yer tutmuştur.

¹⁶³ Hölbl 2001, s. 36.

¹⁶⁴ Arsinoe Ephesos'tan ayrıldıktan sonra Kassandreia'ya yerleşti (Carney 2013, s. 51). Çocuklarının ona eşlik edip etmedikleri kesin olarak bilinmese bile onlarla Kassandreia'da buluşmuş olmalıdır. Arsinoe'nin Kassandreia seçimi şehrin hala Lysimakhos hanedanına sadık olduğunun bir göstergesidir.

¹⁶⁵ Carney 2013, s. 56 - 57.

¹⁶⁶ Ptolemaios Keraunos'un Lysimakhos'un intikamcısı olması inandırıcı değildir. Zira Keraunos Kurupedion'da I. Seleukos'un saflarında yer alarak Lysimakhos'a karşı savaşmıştır. Dolayısıyla Keraunos Seleukos'u öldürmesine dayanarak kendisini bir intikamcı olarak gösterse bile buna inanmak güçtür. I. Seleukos'u Lysimakhos'un krallığını istila etmeye teşvik edenlerden biri olan ve ordusunda yer alarak Lysimakhos'a karşı savaşan Ptolemaios Keraunos'un Seleukos cinayetiyle elde etmeyi istediği asıl şey eski koruyucusunun intikamcısı olmaktan ziyade Makedonia tahtıdır.

karaktere sahip birisi olarak tasvir edilmiştir. Bu versiyonda Keraunos Arsinoe'nin çocuklarını öldürmeyi ve onu Kassandreia'dan mahrum etmeyi planlamaktadır. Oğullarına ulaşmanın başka bir yolu olmadığı için onunla evlenmek istemiştir. Arsinoe kardeşinin karakterini bildiği için başlarda evliliği reddetmişti. Fakat Keraunos çocuklarına zarar vermeyeceğine ve onlarla beraber hüküm süreceğine dair Arsinoe'ye söz verdi. Keraunos verdiği sözün daha inandırıcı olması adına tanrılar huzurunda yemin edeceğini ve bunu Arsinoe'nin seçtiği bir şahit önünde yapacağını ifade etti. Arsinoe ne yapacağını bilmiyordu yemin için bir şahit bile göndermeye korkuyordu fakat kabul etmezse de Keraunos'u provoke edecekti. Arsinoe kendisinden ziyade çocukları için korkuyordu. Sonuçta evlilik çocukları koruyacaktı. Arsinoe philoilerinden biri olan Dion'u şahit olarak gönderdi.¹⁶⁷ Keraunos bir sunak önünde Arsinoe'yi kraliçe ilan edeceğine, başka bir eş alarak onu hor görmeyeceğine ve kendi çocukları dışında hiçbir çocuğu da oğulları olarak tanımayacağına dair yemin etti. Bunun üzerine Arsinoe korkmayı bıraktı ve bunun bir tür aldatmaca olduğunu söyleyen oğlu Ptolemaios'un tüm itirazlarına rağmen Keraunos ile evlenmeyi kabul etti. Evlilik halka açık olarak gerçekleştirildi. Ardından Arsinoe tüm endişelerinden arınmış bir biçimde Keraunos'u "kendi şehri Kassandreia"ya davet etti ve onun gelişi için bir festival düzenledi. Ptolemaios Keraunos bir kez hisardan içeri girince Arsinoe'nin çocuklarının ele geçirilmesi (Philippos ve Lysimakhos) ve öldürülmesi emrini verdi. Ardından Arsinoe şehirden sürüldü.¹⁶⁸

İkinci versiyonda tasvir edilen Keraunos elbette daha tehlikeli bir şahsiyete sahiptir. Anlatılanların hangisi doğru olursa olsun gerçek olan Keraunos'un Makedonia kralı olma isteği ve bu uğurda doğru ya da yanlış elinden gelen her şeyi yapabileceğidir.¹⁶⁹ Krallığı kimseyle paylaşmaya da niyeti yoktur ve eğer böyle bir ortaklık kurulacaksa

---

¹⁶⁷ Dion'a yapılan gönderme Arsinoe ve çocuklarının yalnız olmadıklarını ve onlara eşlik eden bir philoi grubunun olduğunu göstermektedir (Carney 2013, s. 51).

¹⁶⁸ Iust. 24.2.1.3-10; Carney 2013, s. 51.

¹⁶⁹ Ptolemaios Keraunos'un I. Seleukos'u öldürecek kadar ileri gitmesi menfaati uğruna ne kadar tehlikeli birisi olabileceğinin açık bir kanıtıdır. Bir şey kendi çıkarınaysa Keraunos bunun doğru veya yanlış, tehlikeli ya da tehlikesiz olup olmadığına bakmadan hareket etmektedir. Arsinoe ve oğulları meselesinde de bu doğrultuda hareket etmiş olması muhtemeldir.

zaten Keraunos en son güvenilecek kişilerden biri olmalıdır. Şurası bir gerçek ki, eski kral Lysimakhos'un oğulları Keraunos'un mutlak egemenliği için önemli bir sorun teşkil ediyordu. Nitekim en büyük oğul Ptolemaios, niyetinde samimi bulmadığı için Keraunos ile uzlaşmak istemiyordu. Hal böyle iken Keraunos'un babalarının intikamcısı olarak onlarla barışmak yerine çocukları hakimiyeti için bir engel olarak görmesi ve aleyhlerinde hareket etmiş olması daha akla yatkındır.

Arsinoe Keraunos ile evlenerek çocuklarını koruyabileceğine inanıyordu.¹⁷⁰ Bu evlilik konusunda tamamen o andaki şartlara göre karar vermişti. Zira ülkeyi koruyan asıl ordu Kurupedion'da Lysimakhos ile birlikte yok olmuştu. Krallık yıkılmış ve geride I. Seleukos'un ordusuna karşı koyabilecek seviyede bir güç kalmamıştı. Üstelik artık bu ordunun başında Seleukos gibi bir lideri öldürme teşebbüsünü gösterebilecek kadar gözünü hırs bürümüş, çok tehlikeli birisi vardı ve şimdi eskisinden daha güçlüydü. Arsinoe bu evlilikle yeniden kraliçe olabileceğini ve çocuklarının hayatlarını kurtatabileceğini düşünmüştü.¹⁷¹ Evlilik töreni MÖ. 281/280 kışında belki Pella'da veya Dion'da ya da büyük olasılıkla Aigai'de gerçekleşti.¹⁷²

Evlilik gerçekleştikten sonra Ptolemaios Keraunos, Arsinoe'nin başına bir diadem (taç) koydu ve onu askeri meclisin huzurunda basilissa (kraliçe) olarak selamladı. Arsinoe bu ünvanı tekrar aldığı için mutluydu zira Lysimakhos öldükten sonra kaybettiği her şeyi geri kazanmıştı.¹⁷³ Evlilik ve taç giyme töreninin ardından Arsinoe, Keraunos için Kassandreia'da bir festival düzenledi ve onu karşılamak üzere iki oğlunu şehrin dışına gönderdi. Keraunos onları sevgiyle selamdı ancak bir kez içeri girince şehrin kalesini ele geçirdi ve ardından iki çocuğun öldürülmesi emrini verdi.¹⁷⁴ Böylece Keraunos, Kassandreia Şehri hakimiyetine girdikten sonra gerçek niyetini belli etmiş

¹⁷⁰ Iust. 24.2.7; Carney 2013, s. 56.

¹⁷¹ Arsinoe'nin evlilik teklifini kabul etmesi o esnada yapacak daha iyi bir hamlesinin olmamasıyla ilgilidir. Zaten Kassandreia'ya sığınması bunu açıkça ortaya koymaktadır. Çocuklarının hayatlarını kurtarmak adına denize düşen yılma sarılır misali çaresiz kalarak bu evlilik teklifini kabul etmiştir.

¹⁷² Hazzard'ın aktardığının (Hazzard 2000, s. 84) aksine Iustinus düğünün Kassandreia'da olmadığını açıkça ortaya koymaktadır (Iust. 24.3.3). Arsinoe düğün ve merasim töreninin ardından Kassandreia'ya dönmüştür. Bkz. Müller 2009, s. 76, n.371.

¹⁷³ Iust. 24.3.2-3; Carney 2013, s. 57.

¹⁷⁴ Iust. 24.3.1-10; Carney 2013, s. 60.

oldu. Arsinoe'nin iki oğlunu öldürttü¹⁷⁵, onu da şehirden sürdü.¹⁷⁶ Arsinoe önce Samothrake'ye (Semadirek) seyahat etti, oradan da MÖ. 279 civarında Mısır'daki kardeşi II. Ptolemaios'un yanına gitti.¹⁷⁷ Daha sonra onunla evlendi (MÖ. 276/275) ve II. Ptolemaios'a "Philadelphos (kız kardeşini seven)" ünvanını kazandı.¹⁷⁸

Ptolemaios Keraunos'un Arsinoe'nin çocuklarına yönelik gerçekleştirdiği eylemin nedeni onların gelecekte kendi hakimiyetine mani olma ihtimallerini önceden sonlandırmak istemesidir. Henüz onlu yaşlarda olan bu çocukların yirmili yaşlara geldiklerinde babalarının eski düşmanı Keraunos'un onun tahtındaki saltanatını hoş görmelerinin bir garantisi yoktu. Zaten bu durumu kabullenmeleri ve Keraunos'u üvey babaları olarak benimsemeleri de beklenemezdi. Yani şimdi olmasa bile bu çocukların ileride Keraunos aleyhinde faaliyetlerde bulunmaları çok yüksek bir ihtimaldi. Ayrıca en büyük oğul Ptolemaios Kassandreia'daki kutlamalarda Keraunos'u karşılamayarak tavrını açık bir şekilde göstermişti. Bu durum da üç kardeşten en büyüğü olan Ptolemaios'un üvey babası Keraunos'u niyetinde pek samimi bulmadığının açık bir göstergesidir. Aynı zamanda Ptolemaios'un annesi Arsinoe'yi bu evlilik konusunda uyardığını da biliyoruz.¹⁷⁹ Ptolemaios kısa bir süre sonra Keraunos'a karşı bir askeri sefere bile girişmiştir.¹⁸⁰ Fakat bu kaba davranış Keraunos'u Iustinus tarafından korkunç bir şekilde tasvir edilen bir eylemi gerçekleştirmeye teşvik etmişti : Arsinoe'nin

¹⁷⁵ Lysimakhos ve Philippos. Bu çocukların ölümü muhtemelen Keraunos ve Arsinoe evliliğinden kısa bir süre sonra belki de birkaç hafta içinde gerçekleşmişti (Carney 2013, s. 60). Arsinoe'nin en büyük oğlu Ptolemaios ise, Ptolemaios Keraunos'un niyetinden şüphe ettiği için Kassandreia'daki kutlamalar sırasında onu karşılamamıştır (Iust. 24.2.10.; 3.5 dn. 2). Bu sayede kendisini bekleyen hazin sondan kurtulmuştur. Daha sonra Keraunos'a karşı ordu toplamış ve MÖ. 279 yılında onunla savaşmıştır (Pomp. Trog. *prolog.* 24). Fakat bu mücadelesinde başarısız olmuştur. Keraunos İlyria lideri Monousios'un yardımıyla kendisine saldıran Ptolemaios'u yenmiştir (Errington 2017, s. 94). Ptolemaios daha sonraki süreçte II. Antigonos Gonatas'ın Makedonia'yı ele geçirmesinin ardından Mısır'a annesinin yanına gitmiş ve orada II. Ptolemaios tarafından evlat olarak benimsenmiştir. Bu kararda II. Ptolemaios ile evlenen annesi Arsinoe'nin etkisi olduğu düşünülmektedir (Tarn 1926, s. 160 - 161).

¹⁷⁶ Arsinoe'nin çocuklarını yakmasına izin verilmedi. Yırtık kıyafetler içerisinde ve saçları dağılmış bir şekilde kendisine eşlik eden iki köleyle birlikte şehirden sürüldü (Iust. 24.3.1-10; Carney 2013, s. 60).

¹⁷⁷ Iust. 17.2.; 24.2-3.

¹⁷⁸ Arsinoe'nin, kardeşi I. Ptolemaios ile evli olan I. Arsinoe'nin (Lysimakhos'un kızı) suçlanmasına ve sürgün edilmesine neden olduğu düşünülmektedir. Fakat bunun gerçek olup olmadığı bilinmemektedir (detaylı bilgi için bkz. Carney 2013, s. 67 - 70). Durum ne olursa olsun, II. Ptolemaios I. Arsinoe'den boşandıktan sonra öz kardeşi Arsinoe ile evlenmiştir (Bu evliliğin ardından II. Arsinoe olarak anılmıştır).

¹⁷⁹ Ager 2005, s. 36; Carney 2013, s. 51, 55; Green 1990, s. 139.

¹⁸⁰ Ager 2005, s. 36.

çocuklarının onun kollarında öldürölmesi.¹⁸¹ Açıkça söylemek gerekirse Lysimakhos'un yasal varisi olan oğulları Keraunos'un mutlak hakimiyeti için birer tehditler. Bu nedenle Keraunos'un hak sahiplerinin iddialarını etkisiz hale getirmesi gerekiyordu. Böylelikle gasıp bir lidere yarışır bir şekilde cinayetlerine yenilerini eklemiş oldu.

---

¹⁸¹ Iust. 24.3; Heinen, 1972, s. 75-83.

ALTINCI BÖLÜM

KELTLERLE MÜCADELESİ VE ÖLÜMÜ

6. Ptolemaios Keraunos'un Keltlerle Savaşı ve Ölümü

Ptolemaios Keraunos'un Antigonos Gonatas'ı yenmesi ve diğer hak sahiplerinin iddialarını etkisiz hale getirmesi onun Makedonia üzerindeki hakimiyetini daha da güçlendirmiştir. Fakat Keraunos'un saltanatı çok uzun sürmedi. MÖ. 280 yılında Keltlerin¹⁸² büyük kitlesel göçleri başlamıştı.¹⁸³ Ana yurtları Gallia (bugünkü Fransa) olan ve farklı dönemlerdeki göçlerle Batı Avrupa'nın hemen hemen her tarafına yayılan Keltlerin şimdiki durakları Makedonia, Hellas ve Thrakia'ydı.

Hellenler Kelt istilacılarından üç grup tanıyorlardı.¹⁸⁴ Biri doğuya, Thrakia'ya, diğer ikisi farklı yollar üzerinden Makedonia ve Hellas'a doğru ilerliyorlardı.¹⁸⁵ Lysimakhos'un ölümü ve krallığının istila edilmesi ve ardından Seleukos'un suikaste kurban gitmesi neticesinde III. Aleksandros'un imparatorluğunun Avrupa'da kalan kısmının zayıf bir duruma düştüğünü söyleyebiliriz. Zaten uzun süren iç mücadelelerle yıpranmış olan bu bölgelerin durumu batıdan gelen istilacılara saldırıp ganimet elde etme konusunda büyük cesaret veriyordu. Üstelik Ptolemaios Keraunos'un kendisinden öncekiler gibi (örneğin Kassandros ve Lysimakhos) güçlü bir otoritesinin olmayışı ve Makedonia'daki hakimiyetini güçlendirmek adına girdiği mücadeleler sınırlardaki hareketlenmelerle ilgilenememesine yol açmış, bu zayıflığı iyi değerlendiren Keltler ise artık beklemek için bir neden görmemişlerdir.

Keltler MÖ. 279 yılında Keraunos hakimiyetindeki Makedonia'ya girdiler. Ardından savaştan önce elçiler gönderip Keraunos ile anlaşmayı denediler ve ondan haraç talep

---

¹⁸² Bu kavim Hellenler tarafından Keltler (οι Κελτοί); Romalılar tarafından ise, Gallialılar olarak adlandırılmaktaydı. Bununla birlikte MÖ. 3. yüzyılda Avrupa üzerinden Küçük Asya'ya göç eden Keltlere hem Latinler hem de Hellenler, Galatlar (οι Γαλαται) adını verdiler (Paus. 1.4.1.).

¹⁸³ Bu göçlerin başlıca sebebinin kıtlık olduğu söylenmektedir (Memnon 14.1.). Buna ek olarak Keltlerin yolları üzerinde karşılaştıkları topluluklardan haraç talep etmeleri ve vermeyenlerin topraklarını talan etmeleri en büyük amaçlarının ganimet elde etmek olduğunu göstermektedir.

¹⁸⁴ Bunlar Tektosagi, Tolistobogii ve Trogmi.

¹⁸⁵ Errington 2017, s. 94.

ettiler. Fakat Keraunos'un verdiği cevap elçilerin beklediklerinden çok farklıydı; istekleri reddetti.¹⁸⁶

Ptolemaios Keraunos'un Keltlerin taleplerini geri çevirmesinin nedeni kendisine duyduğu aşırı güvenle alakalıdır. Şüphesiz Antigonos ve Arsinoe'nin oğlu Ptolemaios'u destekleyen İlyria kralı Monousios'a üstün gelmesi siyasi gücünü arttırdığı kadar özgüvenini de yükseltmişti. Bu başarıların ardından kendisinden haraç isteyenlere boyun eğmesinin küçük düşürücü bir şey olduğunu düşünmüş olacak ki Kelt elçilerine son derece sert bir yanıt vermişti. Keraunos bu cevabı verdikten sonra karşı taraftan gelebilecek bir saldırıyı da hesaba katmış olmalıdır. Ancak savaşçı ve bir o kadar da yağmacı olan Keltler, düzenini yeni kurmuş olan Keraunos için açıkçası çok güçlü bir rakipti. Keraunos'un onların anlaşma için ileri sürdükleri istekleri reddetmesi neticede savaşı kaçınılmaz bir hale getirmiştir.

Ptolemaios Keraunos, Hellenler tarafından Bolgios¹⁸⁷ olarak bilinen bir liderin yönetimindeki bir grupla karşılaştı(MÖ. Ocak/Şubat 279¹⁸⁸).¹⁸⁹ Muharebeye bir savaş fili üzerinde katılmıştı.¹⁹⁰ Elbette daha önce böyle iri canlılarla karşılaşmamış olan Keltler savaş sırasında karşılarında filleri görünce biraz tedirgin olmuş olmalılar. Fakat savaş devam ederken Makedonia ordusunu yöneten Keraunos'u sırtında taşıyan fil aldığı yaralar sonucu onu üzerinden atınca canlı olarak ele geçirilmiştir. Ardından Ptolemaios Keraunos'a yapılanlar korkunçtur.¹⁹¹ Krallarının başına gelenin farkında olmadan savaşa devam eden askerleri neticede Keraunos'un başının düşman tarafından bir mızrağa

---

¹⁸⁶ Iust. 24.5.1-4; Spickermann 2010, s. 357, 360.

¹⁸⁷ W. Spickermann'ın makalesinde Bolgios isminin Keltçe'de "yıldırım" anlamına geldiği ifade edilmektedir (Spickermann 2010, s. 356; Rankin 1987, s. 88). Zaten makalenin başlığı olan "blitz gegen blitz" yani "yıldırım yıldırıma karşı" bunu doğrular niteliktedir.

¹⁸⁸ Savaşın tarihi için bkz. Errington 2017, s. 94; Nachtergaele 1997, s. 137; Heinen 1972, s. 94; Errington 1986, s. 146; Spickermann 2010, s. 363; Hölbl 2001, s. 36.

¹⁸⁹ Errington 2017, s. 94.

¹⁹⁰ Memnon 14.1.

¹⁹¹ Memnon vücudunun parçalara ayrıldığını söyler. İfadenin yer aldığı bölüm : "(Memnon 14.1.) Καὶ πολλὰ καὶ παράνομα ἐν δυσὶ διαπραξάμενος ἔτεσι, Γαλατικοῦ μέρους τῆς πατρίδος μεταναστάντος διὰ λιμὸν, καὶ Μακεδονίαν καταλαβόντων καὶ εἰς μάχην αὐτῷ συναψάντων, ἀξίως τῆς ὁμότητος καταστρέφει τὸν βίον, διασπαραχθεὶς ὑπὸ τῶν Γαλατῶν· ζῶν γὰρ ἐλήφθη, τοῦ ἐλέφαντος, ἐν ᾧ ὤχεϊτο, τρωθέντος καὶ καταβαλόντος αὐτόν."

saplanmış şekilde kendilerine gösterildiğini gördüklerinde yenilgiyi kabullenip kaçtılar. Bu şekilde Keraunos'un Mısır'dan Makedonia'ya uzanan çalkantılı yaşamı son bulmuş oldu. Ardından kralsız kalan Makedonia yağmalandı ve ülke tam bir kaosa sürüklendi.¹⁹²

Ptolemaios Keraunos son savaşında daha önceden Pyrrhos'a verdiği askeri birliklerin eksikliğini fazlasıyla hissetmiş olmalıdır. Üstelik kendisine yardım amaçlı 20.000 asker teklif eden Dardaniyalıların teklifini kabaca reddetmesi¹⁹³ de tamamen kibrinin bir göstergesidir. Keraunos'un başarısızlık nedenlerinden biri de daha önce Kelt savaşçılarıyla ilgili hiçbir deneyimi olmamasıydı. Ondan önce Kassandros ve Lysimakhos bu ordularla nispeten daha kolay başa çıkmışlardı.¹⁹⁴ Keraunos'un en büyük talihsizliği ise şüphesiz yeni kral olduğu bir dönemde, yani tam hayaline ulaşmışken Makedonia'nın istilacı bir göç dalgasının saldırısına uğramasıdır. Keraunos bilindiği üzere bir gasıptı ve menfaati uğruna birçok cinayete de karışmıştı. Ancak başardığı hadise, yani Mısır'dan çıkıp en nihayetinde Makedonia'da kral olması, herkesin üstesinden gelebileceği bir şey değildir. Fakat Keraunos'un yükselişi kadar düşüşü de hızlı oldu. O kimilerine göre işlediği suçların cezasını çekmişti.¹⁹⁵

Ptolemaios Keraunos'tan sonra yerine her daim yanında olan kardeşi Meleagros kral seçildi.¹⁹⁶ Fakat yalnızca 2 ay sonra yerine Kassandros'un varisi olan torunu Antipatros (yaklaşık 45 gün) geçti. Ancak her ikisi de durumu toparlayamadı.¹⁹⁷ Daha sonra Sosthenes¹⁹⁸ adında kendisini strategos (komutan) olarak tanımlayan birisi Keraunos'un ordusundan geriye kalanları da toplayarak istilacılara karşı başarılı bir şekilde mücadele ettiyse de ülkedeki Kelt istilasını tamamen son bulmadı. Sosthenes, Brennos

---

¹⁹² Surlarla çevrili yerleşimler oldukça güvenliydi ancak kırsal yerle bir oldu (Green 1990, s. 140).

¹⁹³ Iust. 24.4.9-11.

¹⁹⁴ Spickermann 2010, s. 360.

¹⁹⁵ Memnon 14.1.; Ager 2005, s. 36.

¹⁹⁶ Meleagros, Keraunos'un yakın çevresinde bulunuyordu ve ordu tarafından da saygı görüyordu; Keraunos'un ölümünden sonra halefi oldu (Spickermann 2010, s. 361). Keraunos'un kardeşi olan yeni kral yalnızca 2 ay dayanabildi, ancak sonra kovuldu (Spickermann 2010, s. 363).

¹⁹⁷ Errington 2017, s. 94.

¹⁹⁸ Kassandros'un torunu Antipatros Etesias orta sınıf bir komutan olan Sosthenes tarafından tahttan indirilmiştir. Yerine idareyi ele alan Sosthenes açık bir şekilde kral ünvanını reddetti (Hammond - Walbank 1988, s. 254 - 255). Sosthenes muhtemelen MÖ. Haziran 277 civarında Keltler ile savaşırken ölmüştür (Green 1990, s. 141).

komutasındaki bir başka Kelt grubu tarafından yenilgiye uğratıldı. Makedonia'ya düzen nihayet Keltleri Lysimakheia'da yenen (MÖ. 277) Antigonos Gonatas'ın ülkeyi ele geçirmesiyle geldi. Antigonos MÖ. 276'da bir galip ve kurtarıcı olarak Makedonia'nın yönetimini eline geçirdi.¹⁹⁹ Böylece I. Demetrios'tan sonra Antigonosların ülkedeki hakimiyetleri tekrar kurulmuş oldu.

---

¹⁹⁹ Hölbl 2001, s. 36.

YEDİNCİ BÖLÜM

PTOLEMAİOS KERAUNOS'UN FAALİYETLERİNİN SİYASİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

7. Ptolemaios Keraunos'un İcraatlarının Siyasi Etkileri Üzerine Değerlendirmeler

Ptolemaios Keraunos bilindiği gibi varlıklı bir hanedana mensup olmasına rağmen babası I. Ptolemaios'un mirasından mahrum bırakılması nedeniyle Mısır'daki haklarından vazgeçmek zorunda kalmıştı. Bu nedenle ülkeden ayrıldıktan sonra diğer halef krallıklara sığınmış, gittiği yerlerde karıştığı olaylar kendisinin olduğu kadar sığındığı krallıkların da geleceklerini etkilemiştir. Keraunos MÖ. 280'lerin ortalarında Lysimakhos'un krallığına sığınmıştı. Lysimakhos'un seksenine yaklaştığı bu dönemde Keraunos'un kız kardeşleri Lysandra ve Arsinoe arasındaki rekabet iyiden iyiye kızışmıştı. İkili arasındaki mücadele Lysimakhos'un eşi Arsinoe'nin etkisiyle en güçlü ve en yetenekli varisi Agathokles'i idam ettirmesi gibi talihsiz bir olayla sonuçlandı. Bu olay mücadeleyi Arsinoe lehine sonuçlandırmıştı, zira kralın kendi oğlunun sonununu hazırlaması bunun kanıtıdır. Keraunos'un bu mücadelede öz kız kardeşini desteklediği açıktır, çünkü hadisenin ardından Lysandra ile beraber doğuya I. Seleukos'un yanına gitmesi bunu doğrulamaktadır. Şayet Arsinoe'nin yanında olsaydı, kazananın yanında kalıp ödülünü almak varken kaybedenin peşinden gitmesi anlamsız bir hareket olurdu.

Lysimakhos gerek satrap gerek de kral olduğu yıllarda Agathokles ile verdiği karar kadar mühim bir zayıflık göstermemişti. Fakat bu eyleminin bazı olumsuz sonuçları oldu. Bunlardan en önemlisi Agathokles taraftarlarının bir dış müdahaleyi etkin hale getirme çabalarıydı. Agathokles'in ölümünün ardından eşi Lysandra, Keraunos'un da dahil olduğu kardeşleriyle birlikte doğuya Seleukos'un yanına sığındı. Mısır'a gitmeleri gibi bir durum söz konusu olamazdı. Zira Ptolemaios Keraunos'un rakibi II. Ptolemaios halihazırda zaten 3 senedir kraldı ve babasının ölümünden sonra gücünü daha da

arttırmıştı. Üstelik II. Ptolemaios, Lysimakhos'un kızı Arsinoe²⁰⁰ ile evliydi ve kayın pederiyle arasını bozmasını gerektirecek bir durum da yoktu.²⁰¹ Dolayısıyla bu dönemde ülkeye geri dönmek pek mantıklı bir tercih değildi. Geriye halef krallıklardan sadece Seleukos'un devleti kalıyordu. Keraunos ve Lysandra ikilisinin burada yaptıkları en mühim şey Seleukos'u Lysimakhos'un krallığına savaş açmaya ikna etmek oldu. Seleukos sığınmacıların batıda yaşanan kargaşa ortamıyla ilgili getirdikleri bilgileri değerli bulmuş ve neticede Lysimakhos'a savaş açmayı kabul etmişti. Bu şekilde Keraunos ve Lysandra ikilisi Kurupedion'da Lysimakhos ve krallığının tarihe karışacağı önemli bir savaşın meydana gelmesine öncülük ettiler. Diadokhlar döneminin sonunu işaret eden bu tarihi savaşta Seleukos'un yanında yer alan Keraunos da yaşananların canlı tanığı olmuştur.

Lysimakhos'un krallığının yıkılması bölgesel olarak bazı sorunları beraberinde getirdi. Krallık varolduğu süreçte Hellas'ı barbarlardan²⁰² koruyan bir sur görevi görüyordu. Bir örnek vermek gerekirse, Keltler şimdiye kadar Lysimakhos'un güçlü kuzey savunmaları tarafından kontrol altında tutulmuştu.²⁰³ Bu bakımdan Lysimakhos'un çöküşü bir felaketti: özellikle baskının yoğun olduğu bir anda Hellas'ın kuzey sınırını açığa çıkarmış oldu.²⁰⁴ Lysimakhos'tan sonra Seleukos'un Ptolemaios Keraunos tarafından öldürülmesi²⁰⁵ ve yine Keraunos'un başını çektiği Makedonia ve Thrakia üzerinde hakimiyet kurma yarışı bölgedeki zayıflığı arttırmış ve bu durumu iyi değerlendiren Keltler neticede Makedonia ve Hellas'taki zenginlikleri ele geçirme

---

²⁰⁰ Lysimakhos ve Antipatros'un kızlarından Nikaia'nın kızı. Tarihçiler tarafından I. Arsinoe olarak da adlandırılır. II. Ptolemaios MÖ. 274 civarında kız kardeşi Arsinoe ile evlenince kendisine çocuklar doğurmuş olan bu kadını reddetmiştir (Errington 2017, s. 160).

²⁰¹ Evlilik münasebeti nedeniyle kurulan iyi ilişkilere rağmen Kurupedion Savaşı sırasında II. Ptolemaios, Lysimakhos'a yardım etmek için I. Seleukos'a karşı hiçbir girişimde bulunmamıştır (Heinen 1972, s. 74; Grainger 1990, s. 180 - 181).

²⁰² Bu ifadeyle kastedilen Hellen olmayan ve Hellence konuşmayan yabancı topluluklardır.

²⁰³ Green 1990, s. 140.

²⁰⁴ Will 2008, s. 114.

²⁰⁵ Son diadokhos'un ölümü Aleksandros'un ardıllarının tarih sahnesinden çekilişlerinin bir göstergesiydi. Bu hadise Seleukos'un bizzat Ptolemaios Keraunos tarafından öldürülmesiyle gerçekleşmişti. Bu olay aynı zamanda yeni bir dönemin başlangıcıydı ve artık Makedon krallıkları Diadokhların varisleri tarafından yönetilecekti.

arzusuyla saldırıya geçmişlerdir.²⁰⁶ Lysimakhos'un yenilmesi Batı Anadolu'nun da yeni bir gücün etkisi altına girmesine neden olmuş ancak Seleukos'un Makedonia'yı ele geçirmek üzere olduğu bir esnada öldürülmesi bu etkinin Avrupa'ya yayılmasına engel olmuştur. Seleukos ölmeden evvel oğlu Antiokhos'u ortak hükümdar olarak atamış olması (MÖ. 291²⁰⁷) Asia'da kalan topraklarının kendisinden sonra sahihsiz kalmasını engellemiş oldu. Ancak yukarı satraplıkların valisi olan Antiokhos o sırada krizin ortaya çıktığı noktadan çok uzaktaydı ve çok sayıda engel onun hızlı bir şekilde müdahale etmesini engelledi.²⁰⁸ Ardından daha evvel de bahsettiğimiz gibi Seleukos'un ölümü neticesinde meydana gelen isyanlarla uğraşmak durumunda olduğundan Antiokhos babasının Avrupa'daki iddialarından vazgeçmiştir.

Lysimakhos krallığının yok olması ve I. Seleukos'un suikaste kurban gitmesinin ardından Aleksandros'un imparatorluğunun Avrupa'da kalan topraklarının büyük güç kaybettiğini biliyoruz. MÖ. 323'ten itibaren yaşanan iç mücadelelerden son derece olumsuz etkilenen bölge Ptolemaios Keraunos'un krallığı döneminde zaten yıpranmış bir haldeydi. Bilhassa Makedonia II. Philippos ve oğlu III. Aleksandros dönemindeki günlerini mumla arıyordu. Ülke Kassandros ve Lysimakhos dönemlerinde dışarıdan büyük çapta bir saldırıya cesaret verecek oranda bir zayıflık göstermemişti. Fakat Keraunos kral olduktan sonra işler değişti. Keraunos'un Seleukos cinayeti Avrupa'yı Seleukosların egemenliğinden kurtarmıştı, ancak kendisinin hem askeri hem de idari deneyim açısından bölgede I. Seleukos'un yerini doldurmaktan uzak oluşu ve hakimiyetini korumak için girdiği mücadeleler Makedonia'nın zayıflığını daha da arttırmıştır. Üstelik Seleukos'un oğlunun Asia'da maruz kaldığı sorunlar nedeniyle babasının hakkı olan Avrupa topraklarını imparatorluğa dahil edecek hamleyi yapamaması Kelt istilasını başlatan bir başka etkidir. Keltler tüm bu hadiselerin neticesinde Makedonia, Hellas ve Thrakia hattında istila hareketine başlamaya karar vermişlerdir.

---

²⁰⁶ Bu bölgeler III. Aleksandros sonrasında diadokhlar arasındaki bitmek bilmeyen mücadeleler nedeniyle yıpranmış olduklarından istilacılara karşı koyabilecek durumda değillerdi (Paus. 1.4.2-4.).

²⁰⁷ Worthington 2015, s. 201.

²⁰⁸ Will 2008, s. 113-114.

Keltlerin ilk saldırı noktası Ptolemaios Keraunos'un mühim ve bir o kadar da riskli eylemlerinin neticesinde hakimiyet kurduğu Makedonia olmuştur. Keltler henüz yeni kral olmuş ve bu uğurda çok yıpranmış Keraunos ve ordusuna nazaran daha güçlüydüler. Kralın istilacıların haraç isteklerini sert bir şekilde reddetmesi ve üstüne Kelt komutanlarının kendisine teslim olmalarını istemesi düşman tarafında büyük bir tepkiye yol açtı. Keraunos'un sert ve mağrur tutumu Kelt ordusunu savaş alanında daha saldırgan bir hale getirmiş ve nihayetinde Keraunos'un maruz kaldığı korkunç son Makedoniahıların yenilgisini kesinleştirmiştir. Bu yenilgi Makedonia'nın tahrip edilmesine ve kaosa sürüklenmesine neden olmuş, Hellas'a uzanan yolda bir tampon vazifesi gören ülkenin düşüşü aynı zamanda Hellas'ı Keltlerin yeni hedefi haline getirmiştir.²⁰⁹

Ptolemaios Keraunos'un Mısır'dan ayrılmasının ardından ülkenin yönetsel anlamda gücünü ve istikrarını koruduğu görülmektedir. MÖ. 282'de tek başına kral olan II. Ptolemaios 36 yıl tahtta kalmayı başarmıştır. Bu durum varolan istikrarın bir göstergesidir. Zira sürekli taht değişikliklerinden ziyade bir hükümdarın uzun seneler tahtta kalması monarşik devletler için daha faydalıdır. Mısır'ın güvenliği ve istikrarı I. Ptolemaios için çok önemli olduğundan varis seçimini özellikle bu iki unsura göre yapmıştı. Bunun sonucu olarak Ptolemaios Keraunos ise bir daha dönmek üzere ülkeden ayrılmıştır. Ancak Keraunos'un gittiği yerlerde de başı sorunlardan kurtulmamış ve kendisi birçok siyasi krizin merkezinde yer almıştır.

Kız kardeşi Lysandra ile I. Seleukos'u teşvik ederek Lysimakhos krallığının yok oluşuna zemin hazırlaması, Seleukos'u öldürmesi, ardından Makedonia'daki yükselişi ve çöküşü gibi hadiselerin hepsi Keraunos'un neticede sorun meydana getiren eylemleridir. Bu eylemler iki krallığın (Lysimakhos ve Seleukos krallıkları) geleceklerine tesir ederken²¹⁰ bölgesel anlamda da Makedonia'yı olumsuz etkilemiştir.

²⁰⁹ Keltler MÖ. 279 yazında Brennos ve Akikhorios liderliğinde Orta ve Güney Hellas şehirlerini yağmalamak isteseler de bu istila hareketi neticede başarısız olmuştur.

²¹⁰ Lysimakhos'un krallığının tarihe karıştığını biliyoruz. Talihsiz ölümü nedeniyle Seleukos'un da ondan geriye kalanlara hakim olamaması neticesinde Lysimakhos Krallığı'nın Avrupa'daki topraklarında bir güç ve otorite eksikliği olduğu açıktır. Seleukos'un öldürülmesi ise kurucusu olduğu devletin etkisinin

II. Philippos zamanında yükselişe geçen, Aleksandros'un fetihleriyle imparatorluğun geleneksel merkezi ve her şeyin başladığı yer olarak önemini koruyan Makedonia en nihayetinde Keraunos'un Keltlere yenilmesi neticesinde sert bir kargaşa ve kaos sürecine girmiştir. Bu yenilginin askeri, ekonomik ve prestij olarak önemli kayıpları da beraberinde getirdiği bir gerçektir. II. Philippos'tan Lysimakhos dönemine kadar Makedonia'da kimse böyle bir istila hareketine cesaret edememişti. Fakat bu yıkıcı hareket ne yazık ki büyük mücadeleler sonucunda kral olma arzusuna kavuşan Ptolemaios Keraunos'a denk geldi. Bunun da en önemli nedeni hiç şüphesiz Keraunos'un istilacılar tarafından öncekiler kadar otoriter, deneyimli ve kabiliyetli bir hükümdar olarak görülmemesiydi.

Avrupa'ya yayılmasına engel olurken, Asia'da da birtakım isyanlar meydana gelmesine neden olmuştur. Ayrıca hayattaki son diadokhos'un öldürülmesi bir dönemin sonunu getirmiş, bu şekilde halef krallıkların başında Aleksandros'un seferine katılanlardan hiç kimse kalmamıştır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

PTOLEMAİOS KERAUNOS İLE İLGİLİ EPİGRAFİK BİR KANIT OLARAK DEĞERLENDİRİLEN EPİNİKOS KARARNAMESİ

8. Ptolemaios Keraunos ile İlgili Epigrafik Bir Kanıt İddiası

Ptolemaios Keraunos'un kral olduğu dönemle ilişkilendirilen ve Epinikos Kararnamesi²¹¹ olarak adlandırılan bir epigrafik kanıt mevcuttur. Bahsi geçen kararnameyi ayrıca III. Ptolemaios Euergetes ve Lysimakhos'un oğlu Ptolemaios ile ilişkilendiren görüşler de vardır.²¹² Fakat Pierre O. Juhel'e göre kararnamenin yayınlandığı tarih Balkanlar'da ve Ege Thrakia'sında Kelt istilasının yaşandığı MÖ. 280 - 279 tarihleridir. Bu tarihler doğru kabul edilirse II. Ptolemaios Philadelphos'tan sonra tahta çıkan ve MÖ. 246 - 222 tarihleri arasında hüküm süren oğlu III. Ptolemaios Euergetes seçeneği bu sayede otomatik olarak saf dışı kalmaktadır. Lysimakhos'un Arsinoe'den doğan en büyük oğlu Ptolemaios ise bilindiği üzere Ptolemaios Keraunos'a karşı krallık mücadelesine girişmesine rağmen tahtı ele geçirememiş ve en nihayetinde Mısır'a annesinin yanına gitmişti. Kimse hakkında çok az şey bildiğimiz Lysimakhos'un oğlunun Epinikos'u Maroneia'nın komutanı olarak nasıl atamış olabilebileceğini anlamamaktadır. Yazıtta yer alan Ptolemaios'un Lysimakhos'un oğlu Ptolemaios olduğu tezi bu nedenle geçersiz hale gelmektedir.²¹³

Juhel'e göre Epinikos Kararnamesi Makedonia'nın tahta geçmesi beklenmeyen kralının gerçek krallık faaliyetini göstermektedir. Hakkında çok az şey bilinmesine rağmen Ptolemaios Keraunos'un tacı giydiği iki kısa yıl boyunca gerçekten kral olarak

---

²¹¹ Bu kararname 1930'lu yılların ortalarında Samothrake'de bulunmuştur (Juhel 2015, s. 78). İsmi ise Maroneia'ya kral Ptolemaios tarafından yönetici olarak atanan Epinikos'tan almıştır. Pierre O. Juhel kral Lysimakhos'un Maroneia'ya hakim olduğunu ve Ptolemaios Keraunos'un da boş Makedonia tahtını ele geçirmek için yola çıktığında Maroneia'da bir garnizon bıraktığı konusunda çok az kuşku olduğunu söylemektedir (Juhel 2015, s. 96). Ayrıca ona göre bu garnizonun komutası da Epinikos'taydı (Juhel 2015, s. 97).

²¹² Konuyla ilgili tartışmalar için bkz. Juhel 2015, 77 - 105.

²¹³ Juhel 2015, s. 95.

hareket ettiğinden şüphe etmek için bir neden yoktur.²¹⁴ Juhel'e göre yapmış olduğu bu araştırma MÖ. 280/279'da Ege Thrakia'sında Kelt istilasının yaşandığı döneme tarihlenen ve Makedonia'nın geçici kralı Ptolemaios Keraunos'tan bahseden ilk epigrafik kanıtın keşfedilmesine imkan vermiştir.²¹⁵

---

²¹⁴ Juhel 2015, s. 95.

²¹⁵ Juhel 2015, s. 105.

SONUÇ

Bu çalışmada Ptolemaios Keraunos'un hayatı ve faaliyetleriyle ilgili mühim bilgilere ulaşılmıştır. Yaşamındaki önemli hadiselerle rağmen hakkında çok fazla bilginin olmadığı Keraunos'un hayatı merkeze alınarak yapılan araştırmada kendisinin icraatları ile ilgili bilgiler edinilmesi sağlanmıştır.

Araştırmada Ptolemaios Keraunos'un Mısır'da kral olmak için verdiği mücadele ile alakalı bilgiler verilmiş ve Keraunos'un bu mücadeleyi hangi şartlarda kaybettiği ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Varılan sonuç Ptolemaios Keraunos'un babası I. Ptolemaios'un onu fevri ve tedbirsiz davranışlarından dolayı gözden çıkardığıdır. Burada diğer aday genç Ptolemaios'un annesi Berenike'nin etkisini tamamen gözardı etmesek de I. Ptolemaios'u iki aday arasında bir tercih yapmaya yönelten asıl sebep Mısır'ın güvenliği ve istikrarıydı. Araştırmayla varılan sonuç I. Ptolemaios'un Keraunos'un gelecekteki yönetimini Mısır'ın güvenliği ve gelişimi için tehlikeli bulmasıdır.

Mısır'da düşünülmediğini anlayınca ülkeden ayrılan Ptolemaios Keraunos'un sığınmak için neden Thrakia Krallığı'nı tercih ettiği konusunda ilgili de bazı çıkarımlar yapılmıştır. Buna göre bu durumdaki başlıca neden tam bir Makedonialı olan Keraunos'un Antipatros'un torunu olması nedeniyle gelecekte Makedonia kralı olabileceğini düşünmesi ve bu yüzden bölgeye yakın olan Thrakia Krallığı'nı tercih etmesidir. Ancak krallığın en güçlü varisi konumundaki Agathokles'in beklenmeyen ölümü neticesinde kız kardeşi ile birlikte doğuya I. Seleukos'un krallığına sığınmak durumunda kalmıştır. Burada yaptıkları en mühim şey I. Seleukos'u Lysimakhos'un krallığına saldırmaya ikna etmek olmuştur. Bu teşviklere Batı Anadolu'daki şehirlerin davetleri ve Seleukos'un III. Aleksandros'un geriye kalan toprakların tek başına hakimi olma arzusu da eklenince ortaya erken Hellenistik dönem tarihinde önemli bir yeri olan Kurupedion Savaşı çıkmış ve bu savaş yaklaşık 40 yıldır devam etmekte olan diadokhlar

arası mücadelelerin de sonu olmuştur. Savaşta I. Seleukos'un tarafında yer almış olan Ptolemaios Keraunos ise bu tarihi anların tanığı olmuştur.

Lysimakhos'un krallığının tarihe karışmasının ardından I. Seleukos Makedonia'ya ilerlerken hamisi olduğu Ptolemaios Keraunos tarafından öldürülmüştür. Çalışmada bu olayın meydana gelme sebebiyle alakalı varılan sonuç Keraunos'un koruyucusunun Makedonia ile ilgili düşüncesini farketmesi ve bunu kendi menfaatine ters bulmasıdır. Aynı zamanda Seleukos'un Keraunos'a bazı sözler verdiği düşünülmektedir. Mısır bu konuda şüphesiz önemli bir yer tutuyordu, fakat ilerleyen süreçte gelişen hadiselerle bakıldığında bu vaadin gerçekleşmediği görülmektedir. Bu hususta belki Keraunos da fazla istekli değildi zira onun böyle bir talepte bulunduğunu ifade bir kaynağa sahip değiliz. Ancak Seleukos'un Keraunos'a böyle bir taahhütte bulunduğunu aktaran bir kaynağımız mevcuttur.²¹⁶ Keraunos'u bu cinayete teşvik eden en mühim hadise I. Seleukos'un Makedonia ile ilgili hayalini çevresine belli etmiş olmasıydı. Bu da elbette ülke tahtında gözü olan Ptolemaios Keraunos'un kabullenemeyeceği bir şeydi. Seleukos suikasti Keraunos'un yaşlı koruyucusunun fikrini kendi çıkarına ters bulmasıyla ilgiliydi. I. Seleukos'un suikaste kurban gitmesinin asıl nedeni buydu.

Keraunos'un Seleukos cinayetinden sonra kendisini zorla kral ilan ettiğini biliyoruz. Burada kendisinin yaşanan otorite boşluğunu iyi değerlendirdiğini ve diğer taht adaylarının iddialarını etkisizleştirmekte başarı gösterdiğini görmekteyiz. Antigonos Gonatas'ı savaşıarak alt etse de Lysimakhos'un eşi Arsinoe ve çocuklarına karşı takındığı tavır kendisinin güvenilmeyecek ve aldatıcı bir karakter olduğunun açık bir göstergesidir. Önemli bir tehdit olarak değerlendirebilecek Epeiros kralı Pyrrhos ile dostane ilişkiler kurup onu neticede zararsız hale getirmesi diplomatik manada faydalı olarak görülebilecek bir adımdır. Tüm bu hadiseler sonucunda Keraunos'un Makedonia'daki otoritesinin güçlendiği kabul edilebilir. Ancak amacına ulaşmasına rağmen Keraunos'un saltanatı yalnızca 2 yıl sürmüş, hükümdarlığı hızlı bir göç ve istila hareketinin etkisiyle son bulmuştur.

---

²¹⁶ Memnon 12.2.

Sonuç olarak, yaşamından mücadele ve entrika eksik olmayan Ptolemaios Keraunos'u kısa süren hükümdarlığına rağmen başarılı kabul edebiliriz. Zira kendisinin bařardđđı iş mühimdir. Mensubu olduğu hanedanlığın mirasından mahrum kaldđđı için Mısır'dan ayrılıp uzun süre sđđınmacı durumuna düştükten sonra neticede Makedonia tahtını ele geçirmiştir. Bunu neredeyse hiçbir destek görmeden başarmıştır. Keraunos'un yükselişi kadar dşş de hızlı olmuş, ancak kısa süren hükümdarlığına rağmen ömrünü çok istediđđi gibi bir kral olarak tamamlamıştır.

KAYNAKÇA

A- Eskiçağ Kaynakları

- Appianos, (=Appianus, Rhomaika) Syr. (=Syriaka) Kullanılan Metin ve Çeviri: Appian's Roman History. With an English translation by H. White, vol. I-IV. Cambridge, Mass.- London 1912-1913 (The Loeb Classical Library).
- Arrianos, (=Arrianus, Anabasis) Kullanılan Metin ve Çeviri: With an English translation by P. A. Brunt, Cambridge, Mass.-London 1976-1983 (The Loeb ClassicalLibrary).
- Curtius Rufus, (=Quintus Curtius Rufus, Historiarum Alexandri Magni Macedonis) Kullanılan Metin ve Çeviri: Quintus Curtius Rufus. With an English translation by J. C. Rolfe. Cambridge, Mass.-London 1946 (The Loeb Classical Library).
- Diodoros, (=Diodorus Sicils, Bibliothke Historike) Kullanılan Metin ve Çeviri: Diodorus of Sicily. With an English translation by C. H. Oldfather, vol. I-VI; C. H. Sherman, vol. VII; C. B. Welles, vol. VIII; R. M. Geer, vol. IX-X; F. R. Walton, vol. XI-XII. Cambridge, Mass.- London 1933-2004 (The Loeb Classical Library).
- Diogenes Leartes, (=Diogenes Laertios, Vitae Philopsohorum) Kullanılan Metin ve Çeviri: Lives of Eminent Philosophers. With

an English translation by R. D. Hicks, Cambridge, Mass.-London 1935-2005¹¹ (The Loeb Classical Library).

Iustinus, (=Marcus Iulianus Iustinus, M. Iuliani Iustini Epitoma Historiarum Philippicarum Pompei Trogi) Kullanılan Metin ve Çeviri: Epitome of the Philippic History of Pompeius Trogus. With an English translation by J. C. Yardley. With introduction and explanatory notes by R. Develin. Atlanta, GA 1994. M. Ivniiani Ivstini. Epitoma Historiarvm Philippicarvm Pompei Trogi. Accedvnt Prolongi in Pompeivm Trogvm. Ed. O. Seel. Stutgard 1972.

Memnon, (=Memnon, Peri Herakleias) Kullanılan Metin ve Çeviri: Memnon, Herakleia Pontike Tarihi. Çev. M. Arslan. 2007 İstanbul. Memnon. Ed. K. Müller. FGrHist. III 536, Parisiis 1853.

Pausanias, (=Pausanias, Perihegesis tes Hellados) Kullanılan Metin ve Çeviri: Description of Greece. With an English translation by W. H. Jones, vol. I; III-IV; W. H. Jones and H. A. Ormerod, vol. II; R. E. Wycherley, vol. V (Illustrations and Library).

Plutarkhos, (=Plutarkhos, Bioi Paralleloi) Pyrrh. (=Pyrrhos) Demetr. (=Demetrius) Kullanılan Metin ve Çeviri: Plutarch's Lives. With an English translation by B. Perrin, vol. I-XI. London, New York 1959 (The Loeb Classical Library).

Pompeius Trogus, (=Pompeius Trogus, Prologues) Kullanılan Metin ve

Çeviri: Prologues to the Philippic History of Trogus.
With an English translation by J. C. Yardley. With
introduction and explanatory notes by R. Develin.
Atlanta, GA 1994.

Strabon, (=Strabon, Geographika) Kullanılan Metin ve Çeviri:
The Geography of Strabo. With an English translation
by H. L. Jones I-VIII. London, New York 1917-1932
(The Loeb Classical Library).

Theokritos, (=Theokritos, Idyllia) Kullanılan Metin ve Çeviri:
Theocritus. Idyllia. Ed. A. S. F. Gow, vol. I, 2nd edn.
Cambridge 1952 (repr. 1965).

B- Modern Kaynaklar

Ager, S. L.: 2005, "An Uneasy Balance: from the Death of Seleukos to the Battle of Raphia", A Companion to the Hellenistic World, Ed. A. Erskine, s. 35 - 51.

Anson, E. M.: Alexander's Heirs: The Age of the Successors. 2014,

Beloch, K. J.: Griechische Geschichte, 4 vols., 8 parts. 2nd ed. Berlin and 1893 - 1904, Leipzig, 1912 - 1927; orig. publ. Strasbourg.

Bevan, E.: 1968, The House of Ptolemy: A History of Egypt Under the Ptolemaic Dynasty.

Braund, D.: 2005, "After Alexander: The Emergence of the Hellenistic World, 323-281", A Companion to the Hellenistic World, Ed. A. Erskine, s. 19 - 35.

Bosch, M. E.: Helenizm Tarihinin Anahatları, çev. Afif Erzen. 1942,

Buraselis, K.: Das Hellenistische Makedonen und die Ägäis: Forschungen zur Politik des Kassandros und der drei ersten Antigoniden im Ägäischen Meer und in Westkleinasien. Münchener Beiträge 73. Münih.

Carney, E. D.: Arsinoe of Egypt and Macedon A Royal Life, Oxford University 2013, Press.

Collins, N. L.: The Various Fathers of Ptolemy I. 1997,

- Davis, N., - C. M. The Hellenistic Kingdoms: Portrait Coins and History.
Kraay: 1973,
- Errington, R. M.: Geschichte Makedoniens. Von den Anfängen bis zum Untergang
1986, des Königreiches. Münih.
- Errington, R. M.: Hellenistik Dünya Tarihi, çev. G. Günata, İstanbul.
2017,
- Erskine, A.: 1995, "Culture and Power in Ptolemaic Egypt: The Museum and Library
of Alexandria" Greece & Rome II.
- Ellis, W. M.: Ptolemy of Egypt, London.
1994,
- Grainger, J. D.: Seleukos Nikator : Constructing a Hellenistic Kingdom.
1990
- Green, P.: 1990, Alexander to Actium : The Historical Evulotion of the Hellenistic
Age, University of California Press, Los Angeles - Berkeley.
- Grzybek, E.: 1990, Du calendrier macédonien au calendrier ptolémaïque: Problemes
de chronologie hellénistique.
- Hammond, A History of Macedonia III, 336 - 167 BC., Oxford.
N.G.L., - F.W.
Walbank: 1988,
- Hammond, "Which Ptolemy Gave Troops and Stood as Protector of Pyrrhus'
N.G.L.: 1988, Kingdom?", Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte , 4th Qtr.,
1988, Bd. 37, H. 4 (4th Qtr., 1988), s. 405-413.
- Hazel, J.: 1999, Who's Who in the Greek World.
- Hazzard, R. A.: Imagination of Monarchy: Studies in Ptolemaic Propaganda,

2000, Toronto.

Hazzard, R. A.: "The Regnal Years of Ptolemy II Philadelphus," *Phoenix* 41.
1987,

Heckel, W.: 1978, "The Somatophylakes of Alexander the Great: Some Thoughts",
Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte 27. 1.

Heinen, H.: 1972, Untersuchungen zur hellenistischen Geschichte des 3.
Jahrhunderts v. Chr.: zur Geschichte der Zeit des Ptolemaios
Keraunos und eum Chremonideischen Krieg. Wiesbaden.

Hölbl, G.: 2001, A History of the Ptolemaic Empire, çev. T. Saavedra, London.

Juhel, P. O.: 2015, "Epigraphic Evidence For Ptolemy Keraunos, King of Macedonia
: The Epinikos Decree Revisited", *Historia Zeitschrift für Alte
Geschichte*, s. 77 - 105.

Lund, H. S.: 1992, *Lysimachus: A Study in Early Hellenistic Kingship*.

Macurdy, G. H.: *Hellenistic Queens: A Study of Woman- Power in Macedonia,
1932, Seleucid Syria, and Ptolemaic Egypt*, Baltimore.

Mehl, A.: 1986, Seleukos Nikator und sein Reich. Cilt I. Seleukos' Leben und die
Entwicklung seiner Machtposition. *Studia Hellenistica* 28. Leuven.

Müller, S.: 2009, Das Hellenistische Königspaar in der medialen Repräsentation-
Ptolemaios II und Arsinoë II. *Beiträge zur Altertumskunde* 263.
Berlin.

Nachtergael, G.: *Les Galates en Grèce et les Sôtéria de Delphes. Recherches
1977, d'histoire et d'épigraphie hellénistique*. Brussels.

Niese, B.: 1893 - *Geschichte der griechischen und makedonischen Staaten seit der
1903, Schlacht bei Chaeroneia*, 3 vols. Gotha.

- Ogden, D.: 1999, Polygamy, Prostitutes and Death: The Hellenistic Dynasties, London - New York.
- Oppen van, B. F.: "The Marriage and Divorce of Ptolemy I and Eurydice: An Excursion in Early Hellenistic Marital Practices", *Chronique d'Égypte* XC (2015), fasc. 179 - doi: 10.1484/J.CDE.5.107573 s. 147 - 173.
- Oppen van, B. F.: "The Marriage of Ptolemy I and Berenice I", *Ancient Society*, Vol. 41, s. 83 - 92.
- Pomeroy, S.: *Women in Hellenistic Egypt: From Alexander to Cleopatra*. 1984,
- Rankin, D.: 1986, *Celts and the Classic World*.
- Roisman, J.: 1984, "Ptolemy and His Rivals in His History of Alexander", *The Classical Quarterly*, New Series 34. 2.
- Seibert, J.: 1967, *Historische Beiträge zu den dynastischen Verbindungen in hellenistischer Zeit*, Wiesbaden.
- Speake, G.: 1995, *The Penguin Dictionary of Ancient Egypt*.
- Spickermann, W.: 'Blitz gegen Blitz' Neue Überlegungen zur Niederlage des Ptolemaios Keraunos gegen die Kelten 279 v. Chr., s. 345 - 366.
- Tarn, W. W.: "The First Syrian War", *JHS* 46, s. 155 - 162. 1926,
- Vandorpe, K.: "The Ptolemaic Period", *A Companion to Ancient Egypt*, Ed. Alan B. Lloyd, vol. 1.
- Will, E.: 2008, "The Succession to Alexander", *The Cambridge Ancient History VII Part 1 Hellenistic World*, Ed. F. W. Walbank, s. 23 - 62.

Worthington, I.: Ptolemy I King and Pharaoh of Egypt.
2015,

Worthington, I.: "Ptolemy I and the Succession Issue", *Hermes: Zeitschrift für*
2020, *Klassische Philologie*, vol. 148, s. 236 - 241.

C- İnternet Kaynakları

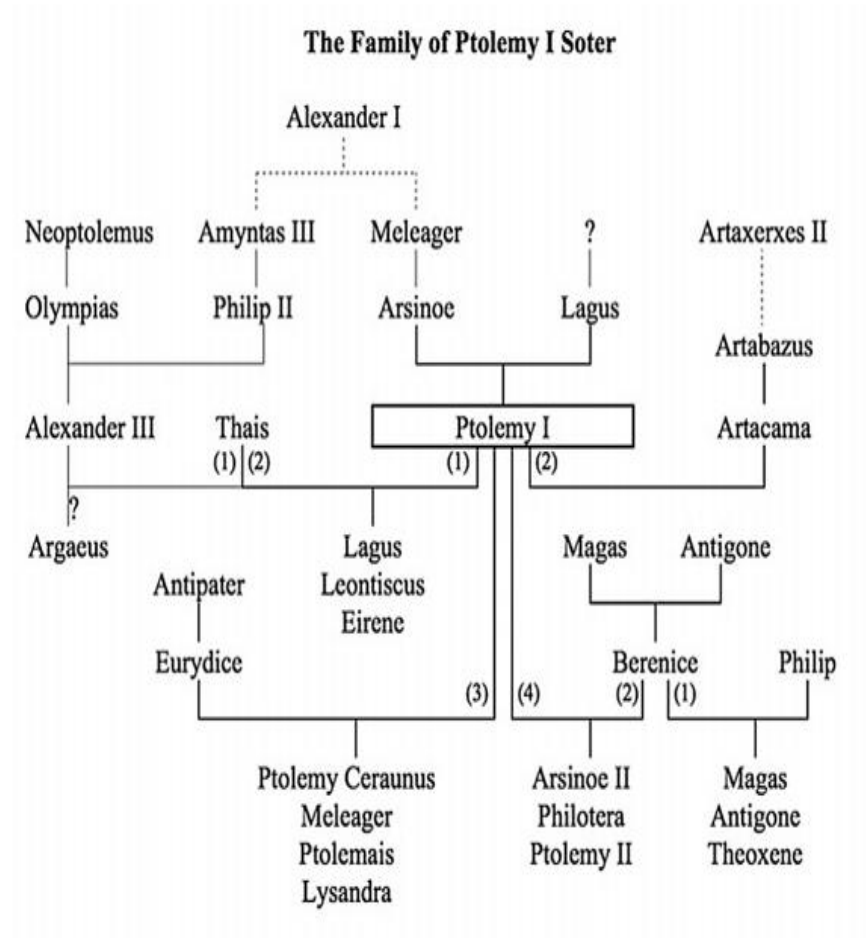
Lendering, J.: *Corupedium*, “<https://www.livius.org/articles/battle/corupedium>”.
2020,

Lendering, J.: *Ptolemy* *Keraunos*,
2020, “<https://www.livius.org/articles/person/ptolemy-keraunos>”.

EKLER

Ek 1 : I. Ptolemaios'un Aile Soy Ağacı

Oppen 2015, s. 173.

Ek 2 : Kronoloji

MÖ. 319/318 : Ptolemaios Keraunos'un doğumu

MÖ. 287 : Keraunos'un taht mücadelesini kaybetmesinin ardından annesi ve kardeşleriyle birlikte Mısır'dan ayrılması ve Lysimakhos'un krallığına sığınması

MÖ. 283 - 282 : Agathokles'in öldürülmesi ve ardından Keraunos'un kardeşleriyle birlikte I. Seleukos'un sarayına sığınması

MÖ. Şubat 281 : Kurupedion Savaşı

MÖ. 281 : Ptolemaios Keraunos'un I. Seleukos'u öldürmesi ve ardından Makedonia kralı olması

MÖ. 281/280 : Ptolemaios Keraunos'un II. Antigonos Gonatas'ı yenmesi

MÖ. 281/280 : Keraunos'un Arsinoe ile evlendikten sonra oğullarından ikisini öldürmesi, Arsinoe'nin Kassandreia'dan ayrılarak Samothrake'ye gitmesi

MÖ. 279 : Arsinoe'nin hayatta kalan oğlu Ptolemaios'un Keraunos'a karşı mücadeleye başlaması fakat bu mücadelesinde başarısız olması

MÖ. Ocak/Şubat 279 : Ptolemaios Keraunos'un Keltler ile savaşı ve ölümü

Ek 3 : Yazıt

Pierre O. Juhel tarafından tekrar gözden geçirilen Epinikos Kararnamesi'nin tam metni (Juhel 2015, s. 81) :

“Έδο[ξ]εν [τ]ήι [βουλ]ήι [β]α[σι] λεύς Π[ο]λυχάρης [Λ]εοχάρους είπεν έπειδή Έπίνικος
4 ό τεταγμένος υπό του βα σιλέως Πτολεμαίου έπί Μαρώνειας, πολίτης ων και φίλος καΐ
ευνους τώι [δ]ήμωι

8 καΐ τα προς τους θεούς εύ σεβώς διακείμενος, διατε λεί χρείας παρεχόμενος καΐ κοινήι
τήι πόλει και ιδία[ι] τοις

12 έντ[υγ]χάνουσι τών π[ολι] τών, έν ού[δ]ενί των άξήουμέ] νων άντιλέγ[ω]ν τώι
δήμ[ωι] των ένχωρίων μερών δέ υπό

16 τών βαρβάρων πολέμου μέ νω[ν], πάσαν σπουδήν καΐ π[ρο] θυμίαν παρέσχετο είς τ[ό
δι] ασωθήναι αύτά, στρατιώτα[ς]

20 τε άποστείλας τους διαφυ λάζοντας καΐ καταπάλτας καΐ βέλη καΐ τους χρησομένου[ς]
τούτοις άξιωθείς τ[ε] δανεΐ

24 σαι χρήματα είς τούς μισθ ούς τοί[ς] διαφυλάξασιν [Τ]ρά[λ]εσιν το χωρίον ύπήκου
σεν, βουλόμενος ακόλουθα

28 πράττειν τήι τού βασιλέως αί ρέσει καΐ τοίς προϋπηργμένοις [πα]ρ' [α]ύτ[ο]ύ
[φ]ιλανθρώποις προς [τ]ήν [πό]λ[ιν] π[ρεσβ]είας τε άπο

32 σταλείσης προς αυτόν, έδά νεισεν χρήματα άτοκα είς σι [τηρ]έσι[ον] έν καιροΐς
άναγκαίοις”

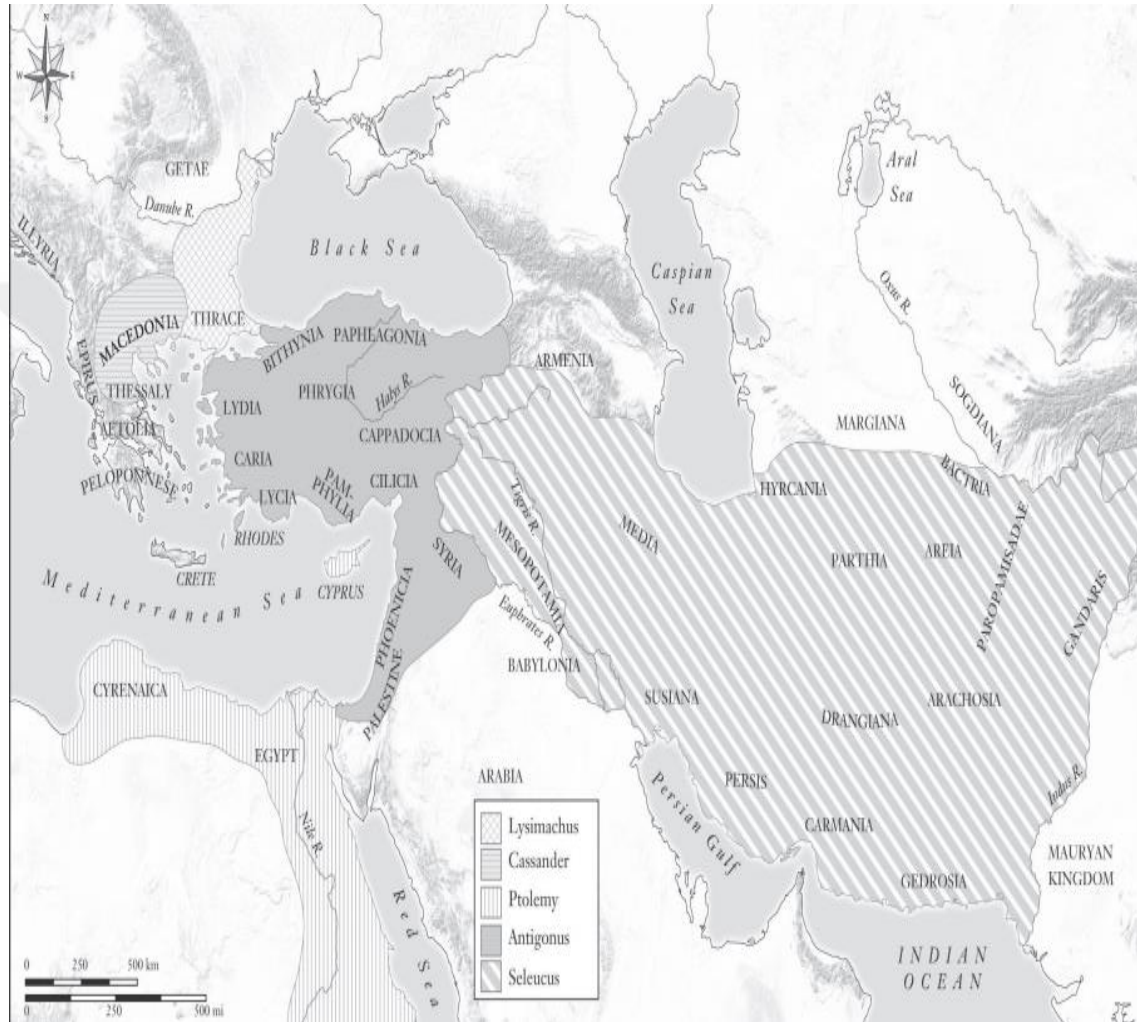
Ek 4 : Haritalar

1-)

Worthington 2015

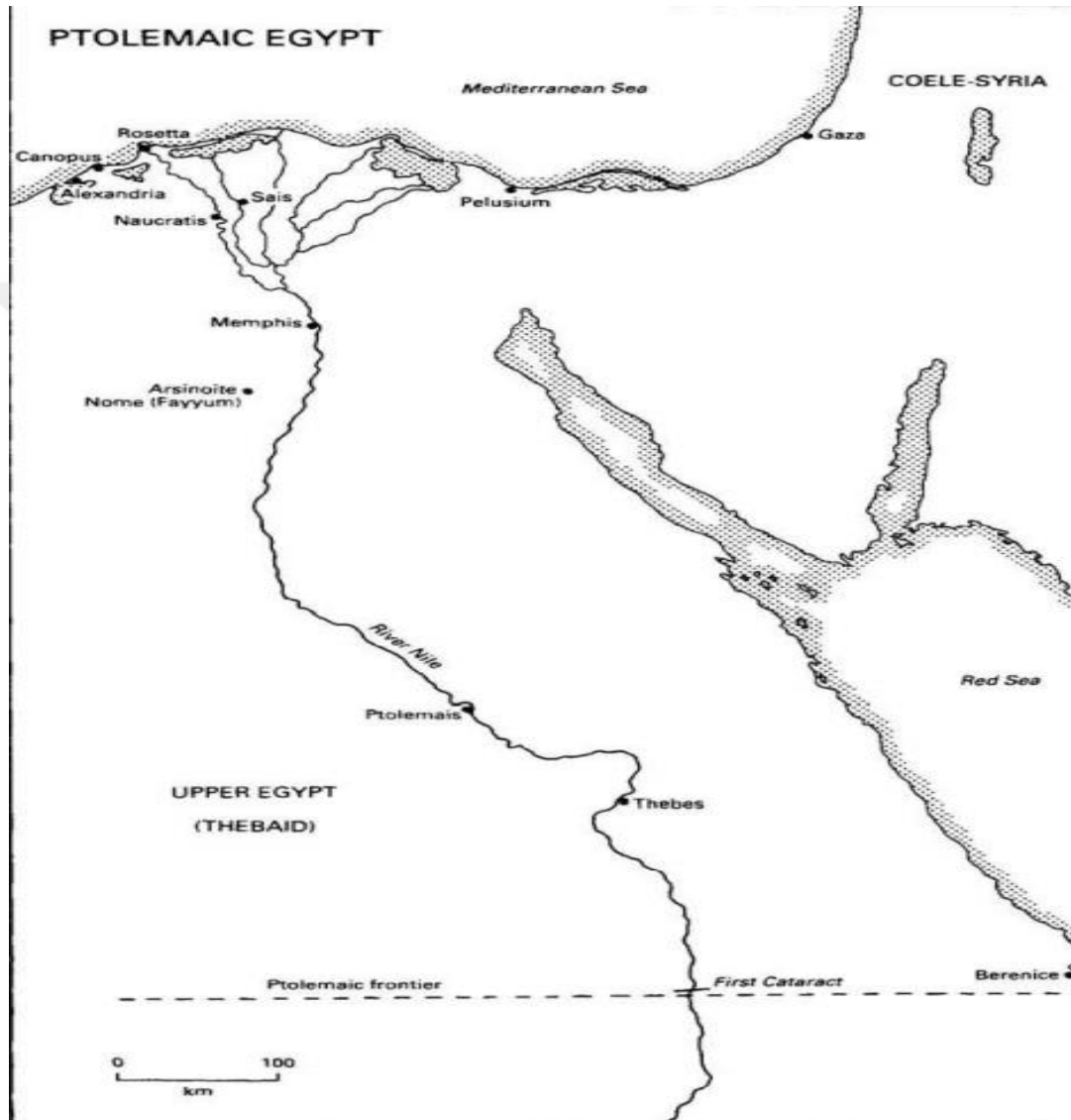
2-)

Worthington 2015

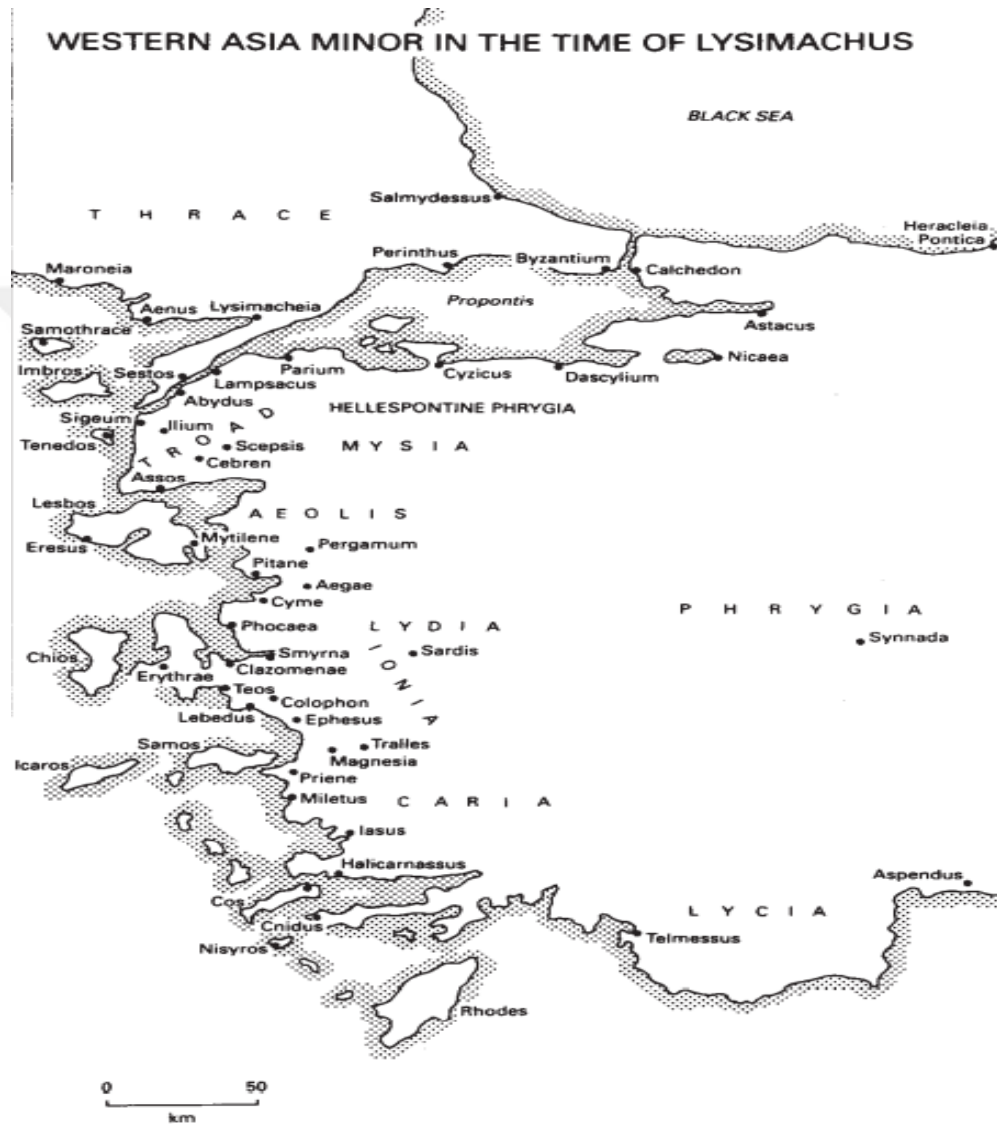

3-)

Ellis 1994

4-)

Lund 1992

5-)

Carney 2013

6-)

Worthington 2015

Ek 5 : Resimler

1-)

2-)

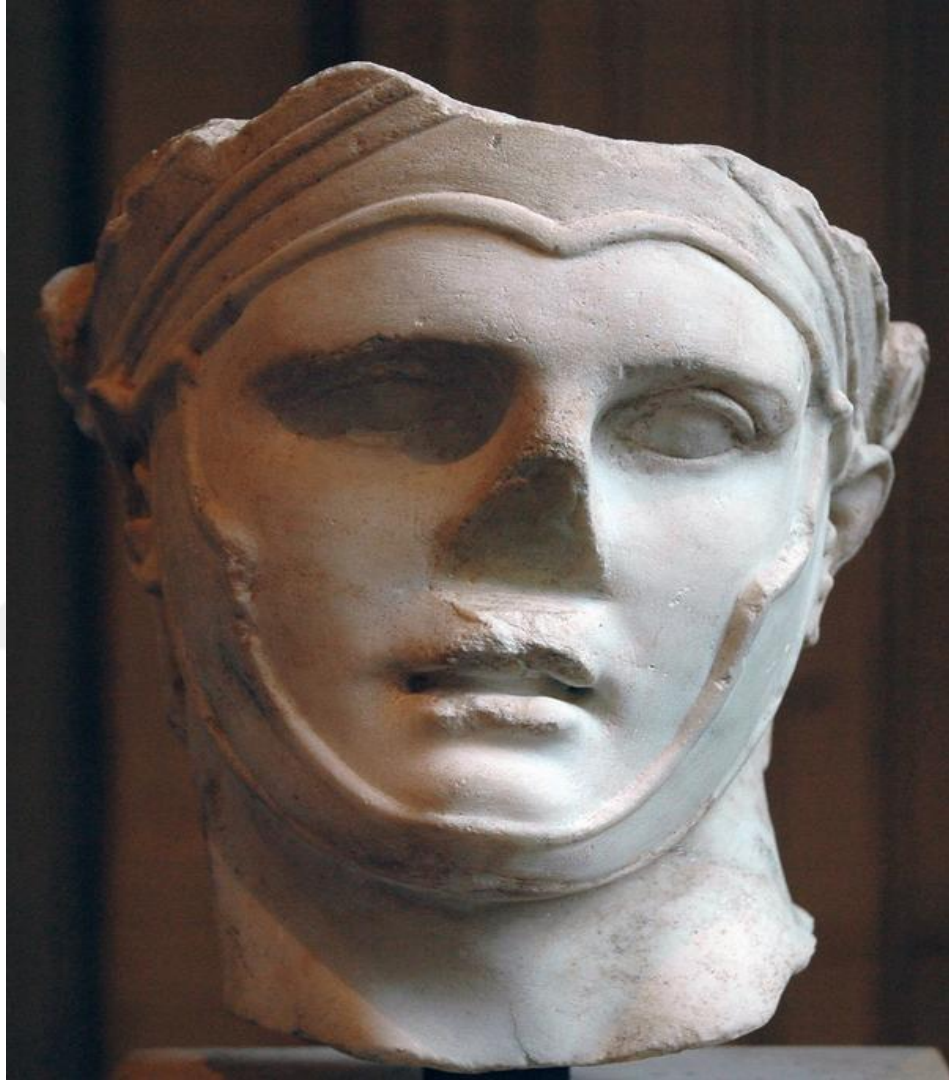

3-)

4-)

5-)

6-)

7-)

